

III. Przegląd prawodawstwa.

1. Polskie Prawo Skarbowe.

(1. IV. 1927 — 31. III. 1928) *

I.

Budżet.

Realizacja budżetu uchwalonego przez Ciała Ustawodawcze na rok 1927/28 dokonywała się, głównie dzięki osiągniętej istotnej stałości waluty, w formach niezwykle dla skarbowości polskiej korzystnych, doprowadzając do powstania poważnych rezerw budżetowych jako wyniku stałej nadwyżki dochodów nad wydatkami Państwa. W drugiej połowie omawianego okresu sprawozdawczego pomyślny ten stan ugruntowany został jeszcze dzięki ustawowej stabilizacji waluty, dokonanej przy pomocy pożyczki zagranicznej na podstawie planu stabilizacyjnego, zawierającego również ważne normy dla gospodarki budżetowej.

Plan stabilizacyjny Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ogłoszony jako załącznik do R. P. R. z do. 13. X. 27 o planie stabilizacyjnym i zaciągnięciu pożyczki zagranicznej (Dz. U. 88/789) miał na celu stabilizację złotego na podstawie złotej, ustalenie kredytu Polski w kraju i zagranicą oraz zabezpieczenie mocnej podstawy dla ekonomicznego rozwoju kraju. Plan stabilizacyjny składa się z czterech części, z których pierwsza zawiera przepisy dotyczące budżetu.

Równowaga budżetu już osiągnięta za rok 1926/27 miała być ustalona na mocnych i trwałych podstawach. Dla zabezpieczenia tych wyników od przypadku i niepewności przewidziane były zarządzenia mające na celu osiągnięcie nadwyżek budżetowych w ciągu najbliższych dwóch lat. Na rok budżetowy 1927/28 Rząd przeprowadzić miał niezwłocznie zwiększenie dochodów, aby zadość uczynić dodatkowym wydatkom na administrację (około 80 milionów zł.), na opłatę

* Dz. U. 1927 Nr. 31 — 1928 Nr. 42.

ciężarów, płynących z pożyczki stabilizacyjnej, i na istotną nadwyżkę; wysokość tych zwiększonych dochodów wyniesie co najmniej 300 milionów złotych. Budżet na rok skarbowy 1928/29 będzie przewidywał istotną nadwyżkę. Zadne wydatki w ciągu wymienionych lat budżetowych nieprzewidziane szczegółowo w budżecie nie mogą być uskutecnione, o ile nie będzie spowodowane odpowiednie powiększenie dochodów w danym okresie czasu. Jeżeli po kwartalnym przeglądzie sytuacji budżetowej okaże się, że wydatki były zbyt nisko albo dochody zbyt wysoko oszacowane i że w wyniku tych okoliczności saldo dochodów i wydatków było niższe, aniżeli przypuszczano i ewentualnie grozić będzie naruszeniem równowagi budżetowej pod koniec roku — Rząd natychmiast zmniejszy wydatki, albo zapewni sobie dodatkowe dochody. Dotychczasowy system miesięcznych budżetów będzie kontynuowany. Szczegółowe wydatki wszystkich ministerstw będą zatwierdzane przez Ministra Skarbu i przenoszenia dochodów z jednego działu na drugi nie mogą być zatwierdzone inaczej, jak za jego zgodą. Wszystkie wpłaty na rzecz Rządu i wypłaty rządowe będą dokonywane za pośrednictwem Banku Polskiego, P. K. O. i Kas skarbowych. Wszystkie wolne fundusze skarbowe będą lokowane w Banku Polskim, który będzie stale i periodycznie informowany o stanie rozrachunków Skarbu z P. K. O. i Kasami skarbowymi.

Rząd przygotuje bezzwłocznie plan reformy systemu podatkowego i przedsięwzięcie kroki, niezbędne dla wprowadzenia go w życie, po zasięgnięciu opinii specjalnie utworzonego Komitetu.

Minister Skarbu nie będzie udzielał z funduszy skarbowych żadnych pożyczek, np. bankom państwowym, samorządom lub przedsiębiorstwom publicznym, zarówno w roku budżetowym 1927/28, jak i w przyszłości. Jednakowoż w toku ustalenia niezależnego systemu finansów samorządowych, Skarb może udzielać samorządom krótkoterminowych pożyczek na termin nie przekraczający 12 miesięcy, pod warunkiem, że zaliczki te nie przewyższą 20% podatków, pobieranych rocznie na rzecz komun jako całości.

Rząd zdeponuje w Banku Polskim 75 milionów zł. jako re-

¹⁾ RPR. z dn. 26. II. 28 (Dz. U. 20/168) upoważnia Ministra Skarbu do czasowego lokowania zapasów kasowych do wysokości 75 milionów zł. w papierach o stałym oprocentowaniu, posiadających bezpieczeństwo państwowe.

zerwę skarbową¹). Z sumy tej Skarb będzie korzystać, gdy wykáže Doradcy (przewidzianemu w planie stabilizacyjnym, a który będzie równocześnie zagranicznym członkiem Rady Banku Polskiego) konieczność umożliwienia Skarbowi pokrycia bieżących wydatków w chwilach, kiedy wpływy bieżące są niedostateczne, w szczególności w sezonowych okresach. Rząd może również rozporządzać rezerwą skarbową na tych samych warunkach celem antycypacji dochodów z podatków i opłat. Sumy podjęte z rezerwy skarbowej muszą być zwrócone w ciągu 6 miesięcy. Rezerwa skarbowa nie będzie zniesiona, ani zmniejszona tak długo, dopóki Bank Polski i Doradca nie przyjdą do przekonania, że wewnętrzne warunki rynkowe dla uzyskania pożyczek krótkoterminowych ustabilizowały się dostatecznie, albo że rezerwa skarbowa może być i będzie odtworzona z nadwyżek budżetowych.

Część trzecia planu stabilizacyjnego zawiera specjalne przepisy dotyczące Doradcy. Doradca będzie pomagał i służył radami Rządowi za pośrednictwem Ministra Skarbu w zakresie różnych poczynań, przewidzianych w planie. Będą mu — za pośrednictwem Ministra Skarbu — udzielane takie informacje, które uważać będzie za potrzebne dla umożliwienia mu wywiązywania się z jego obowiązków, przewidzianych w planie. Doradca będzie przygotowywał kwartalne sprawozdania, dotyczące postępu realizacji planu w poszczególnych punktach. Sprawozdania te będą adresowane do Banku Polskiego i szybko publikowane przez Bank. Doradca będzie pełnił również pewne funkcje przedstawiciela agentów fiskalnych pożyczki stabilizacyjnej. Jeżeli Doradca uzna, że wykonanie planu stabilizacyjnego nie jest dostatecznie posunięte w końcu roku budżetowego 1929/30, Rząd zbada sytuację wspólnie z Doradcą i ustali z nim, jakie wymagania planu winny być kontynuowane i jak długo. W wypadku jakiegokolwiek nieporozumienia między Rządem a Doradcą każda ze stron powoła przedstawiciela i obaj zmierzać będą do wyrównania różnic; jeśli nie osiągną wyniku, obiorą wspólnie trzecią osobę innej narodowości jako rozjemcę, której decyzja będzie ostateczną.

Z innych przepisów prawnych, dotyczących całości kształtu gospodarki budżetowej wymienić należy ustawę skarbową z dnia 13. VII. 1927 o zmianach w budżecie za rok 1925 (Dz. U. 83/736).²) ustawę z dn. 13. VII. 1927 (Dz. U. 69/604) podwyższa-

²) Zwiększono wydatki Lasów Państwowych o prawie 7 milionów zł.

jąca wydatki i dochody ustalone w ustawie skarbowej na rok 1927/28 o 3 miliony zł.³⁾ oraz RPR z dn. 19. XII. 1927 (Dz. U. 114/972), przewidujące dla celów równowagi budżetowej w okresie od 1. I. 1928 do 31. III. 1929 pobór nadzwyczajnego dodatku 10%-go do podatków bezpośrednich i pośrednich, opłat stemplowych, podatku spadkowego i od darowizn oraz zaległości podatkowych. Dodatek nie ma być pobierany do podatku dochodowego od uposażeń służbowych, podatku od lokali i placów niezabudowanych, podatku majątkowego, daniny lasowej, opłat stemplowych, należnych jako podatek emisyjny od spółek akcyjnych, opłat celnych oraz dodatków samorządowych.

II.

Wydatki państwowe.

Przepisy prawne, wydane w okresie sprawozdawczym w zakresie wydatków państwowych, są bardzo liczne. Przede wszystkim wyszczególnić należy rozporządzenia, dotyczące wypłaty zasiłków urzędnikom państwowym, co możliwym było właśnie dzięki posiadaniu przez państwo znacznych rezerw skarbowych. RPR. z d. 17. VIII.27 (Dz. U. 73/632) przewidywało wypłatę zasiłku funkcjonariuszom państwowym, sędziom i prokuratorom oraz osobom wojskowym w wysokości różnicy między faktycznym dodatkiem mieszkaniowym, wypłaconym w r. 1926 i 1927, a dodatkiem, który byłby wypłacony, gdyby był podwyższany odpowiednio do podwyżki komornego w domach podlegających ustawie o ochronie lokatorów. Nieetatowi pracownicy kolejowi określonych kategorii otrzymali zasiłek w wysokości 60% miesięcznego uposażenia. Zasiłek płatny był w dwóch ratach: 1. IX. wzgl. 1. X. oraz 1. XI. wzgl. 1. XII. 27⁴⁾. RPR. z dn. 23. I. 1928 (Dz. U. 7/41) postanowiło wypłatę dalszego jednorazowego zasiłku dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, osób wojskowych oraz emerytów, wdów i sierot. Zasiłek wynosił 45% uposażenia miesięcznego z uwzględnieniem 10% dodatku ustanowionego usta-

³⁾ Suma, przeznaczona na wypłatę przez Min. Spraw Wewn. zasiłków dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia wojskowe, pokrytą miała być ze zwiększonych wpływów Monopolu Tytoniowego.

⁴⁾ Pozatem w sprawie powyższego zasiłku zob. jeszcze Dz. U. poz. 699 i 948; porówn. także poz. 902 i 903.

wą z dnia 18. XII. 1926; zasiłek płatny był w dwóch równych ratach dnia 25. I. i 10. III. 1928⁵⁾). — Z innych rozporządzeń wydanych w zakresie wydatków służbowych wymienić należy RRM z dn. 18. XI. 1927 (Dz. U. 104/904) przyznające pracownikom PKO dodatek do uposażenia miesięcznego w wysokości 10% od dn. 1. I. 1927, RRM z dn. 11. VII. i 17. IX. 27 o należnościach za podróże służbowe (Dz. U. 65/579 i 92/826), RPR z dn. 22. III. 1928 w sprawie zmiany niektórych przepisów o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych, wojska oraz sędziów i prokuratorów (Dz. U. 38/370), wreszcie RPR z dn. 1. VI. 1927 w sprawie podwyższenia o 10% zaopatrzenia osób uprawnionych do zaopatrzenia na mocy ustawy inwalidzkiej (Dz. U. 50/446)⁶⁾.

W zakres ustawodawstwa dotyczącego wydatków państwowych wchodzi także rozporządzenia odnoszące się do gospodarki funduszami państwowymi. Na specjalną uwagę zasługuje tutaj RPR z dn. 22. IV. 27 (Dz. U. 42/372) o rozbudowie miast, wykonanie którego powierzone jest w pierwszej linii Ministrowi Skarbu. Rozporządzenie, uchylające przepisy ustawy z d. 29. IV. 1925 o rozbudowie miast, przewiduje utworzenie dwóch funduszy, mianowicie Państwowego Funduszu Budowlanego i Państwowego Funduszu Rozbudowy Miast. Państwowy Fundusz Budowlany tworzy się 1) z dotacji z Państwowego Funduszu Gospodarczego i innych specjalnych dotacji Skarbu Państwa, 2) z kwot uzyskanych ze sprzedaży listów zastawnych i obligacji, 3) z wpływów z Państwowego Funduszu rozbudowy Miast. Z Państwowego Funduszu Budowlanego udziela się pożyczek budowlanych krótkoterminowych w złotych obiegowych oraz celem ich konwersji pożyczek długoterminowych amortyzacyjnych w obligacjach i listach zastawnych opiekujących na złote w złocie. Za pożyczki krótkoterminowe i odsetki gwarantuje gmina, w obrębie której nieruchomość jest położoną, oraz Skarb Państwa. Listy zastawne i obligacje zabezpieczone są każde w wysokości nie ponad połowę, a łącznie najwyżej w 80% wartości danych nieruchomości. Gwarantowane są również przez Państwo do łącznej wysokości 500 milionów zł. Państwowy Fundusz Rozbudowy Miast przeznaczony jest na pokrycie różnicy, jaka może zajść między sumą pożyczek, udzielanych w listach zastawnych lub obligacjach, a sumami uzyskanymi ze sprzedaży danych listów

⁵⁾ Porówn. także poz. Dz. U. b. r. poz. 131.

⁶⁾ Zobacz pozatem także Dz. U. poz. 447.

zastawnych i obligacji, następnie na pokrycie części oprocentowania listów zastawnych, obligacji i krótkoterminowych pożyczek, wreszcie na pokrycie kosztów oszacowania i lustracji nieruchomości. Nadwyżkę niewykorzystaną przelewa się do państwowego funduszu budowlanego. Głównymi źródłami Państwowego Funduszu Rozbudowy Miast jest część podatku od lokali i państwowy podatek od placów budowlanych. Państwowym Funduszem Rozbudowy Miast zarządza Państwowa Rada Rozbudowy Miast. Ustawa o rozbudowie miast przewiduje liczne zwolnienia w dziedzinie opłat i podatków. Przepisy wykonawcze wydane zostały RMS. z dnia 3. XI. 1927 (Dz. U. 106/913).

Z innych rozporządzeń, dotyczących spraw wchodzących w zakres kompetencji Ministra Skarbu, wyszczególnić wypada RPR z dn. 17. V. 1927 (Dz. U. 46/400). Rozporządzenie ograniczało udzielanie pomocy instytucjom kredytowym, przewidzianej ustawą z dnia 28. XI. 1925 (w łącznej sumie 65 milionów zł), do końca roku 1927.

Minister Skarbu współdziała również w wykonaniu licznych rozporządzeń o charakterze skarbowym, wchodzących jednak w zakres kompetencji innych Ministerstw. Wymienić należy tutaj rozporządzenia wydane przez Ministra Spraw Wojskowych, względnie powierzone Ministrowi Spraw Wojskowych, w porozumieniu z Ministrem Skarbu, dotyczące uposażenia wojska (Dz. U. r. b. poz. 42),⁷⁾ zaopatrzenia inwalidów i weteranów (Dz. U. poz. 475, 798, 898, 737, 791), kwaterunku wojskowego (Dz. U. poz. 496⁸⁾), 623, 705, 957 i z r. b. poz. 240), oraz odszkodowań w razie wojny (Dz. U. poz. 678, 687, 859 i z r. b. poz. 133).

Z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Ministrem Spraw Wojskowych współdziała Minister Skarbu również w wykonaniu ustawy wzgl. rozporządzeń dotyczących wypłaty zasiłków dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia wojskowe (Dz. U. poz. 604, 694, 926⁹⁾), z Ministrem Rolnictwa w sprawach dotyczących zwalczania zaraźliwych chorób zwierzęcych oraz zapomóg i odszkodowań płaconych w danych przypadkach przez Państwo (Dz. U. poz. 673 i z r. b. poz. 167, 229, 406, 407), z Ministrem Robót Publicznych w sprawach dotyczących pomocy państwowej na odbudowę budynków zniszczonych lub

⁷⁾ Zob. także Dz. U. poz. 681.

⁸⁾ Rozp. w sprawie Funduszu Kwaterunku Wojskowego.

⁹⁾ Porówn. także Dz. U. r. b. p. 268.

uszkodzonych wskutek działań wojennych (Dz. U. poz. 436, 946), w sprawach zasiłków z państwowego funduszu meljoracyjnego (Dz. U. poz. 950) i w sprawach projektowanej meljoracji Polesia (Dz. U. rb. poz. 143). Poza tem współdziała Minister Skarbu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w sprawach dotyczących zabezpieczenia na wypadek bezrobocia (Dz. U. poz. 404, 497 i z rb. poz. 186), w sprawie zasiłków dla osób którym niemieckie instytucje wstrzymały renty z tytułu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. p. 564), w sprawie kapitalizacji rent inwalidów wojennych (Dz. U. poz. 596) oraz w sprawie zaopatrzenia osób cywilnych poszkodowanych w związku z działaniami Wojsk Polskich w dn. 12—15. V. 1926 (Dz. U. poz. 981), z Ministrem Reform Rolnych w sprawach dotyczących likwidacji fundusów przeznaczonych na cele parcelacji i osadnictwa (Dz. U. poz. 330 i z rb. poz. 88), w sprawie administrowania i dysponowania funduszem zapomóg i kredytu ulgowego (Dz. U. poz. 928), w sprawie utworzenia Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej (Dz. U. rb. poz. 175)¹⁰⁾ oraz w sprawie pomocy kredytowej przy scalaniu gruntów (Dz. U. rb. poz. 90)¹¹⁾. Zwrócić uwagę należy także na szereg rozporządzeń wydanych w zakresie wydatków państwowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu przez Ministra Sprawiedliwości, Ministra Kolei oraz Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Dz. U. poz. 766 i z rb. poz. 134, rz. poz. 313 i z rb. poz. 101)¹²⁾.

III.

Dochody państwowe.

W dziedzinie ustawodawstwa skarbowego dotyczącego dochodów z własnego gospodarstwa wymienić należy w pierwszej linii przepisy dotyczące majątków państwowych. RPR. z dnia 19. XII. 1927 (Dz. U. 114/973) przesunięty został termin ogłaszania wykazów majątków przeznaczonych na cele reformy rolnej do dnia 15 lutego. Na rok 1929 ogłoszony został plan parcelacyjny RRM z dn. 13. II. 1928 (Dz. U. 15/115). Rozporządzenie podaje wykaz gruntów przeznaczonych na parcelację, obejmujących 40.000 ha gruntów

¹⁰⁾ Zob. także Dz. U. p. 374. 616 i z rb. p. 172.

¹¹⁾ Zob. także Dz. U. rb. p. 197 i 337.

¹²⁾ Zob. także Dz. U. rb. p. 141, 144, 176.

państwowych i Państwowego Banku Rolnego (głównie w okręgach ziemskich poznańskim, brzeskim i grudziądzkim) oraz 160 000 hektarów gruntów prywatnych¹³). — Co się tyczy lasów państwowych, to RPR. z dnia 22. III. 1928 o zagospodarowaniu lasów państwowych (Dz. U. 36/336) postanawia, że wszystkie lasy winny być zagospodarowane według zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa planów urządzenia gospodarstwa leśnego z uwzględnieniem zasady osiągania największego czystego dochodu w produkcji leśnej, przystosowanej do potrzeb gospodarczych Państwa przy równoczesnym zachowaniu ciągłości i trwałości użytkowania. RPR. z dn. 22. III. 1928 (Dz. U. 38/373) zmienia przepisy RPR z dn. 30. XII. 1924 o organizacji administracji lasów państwowych w tym sensie, że na poczet czystego dochodu Ministerstwo Rolnictwa winno w ciągu roku obrachunkowego przelewać do Centralnej Kasy Państwowej nadwyżki kasowe ponad maksymalny zapas gotówki obrotowej, której wysokość określi Minister Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Odnośnie **przedsiębiorstw państwowych** zaznaczono w planie stabilizacyjnym ogłoszonym RPR. z dnia 13. X. 1928 (Dz. U. 88/789), że dochody i wydatki wszystkich przedsiębiorstw państwowych nieskomercjalizowanych będą administrowane oddzielnie od ogólnych rachunków państwowych w ten sposób, aby wpływy brutto i nadwyżki dochodów z tych wpływów nie mogły być użyte w sposób inny, aniżeli ten, jaki jest przewidziany w budżecie. Budżety i finansowe operacje przedsiębiorstw państwowych skomercjalizowanych będą poddane kontroli Ministra Skarbu. Minister Skarbu będzie wykonywał nadzór nad lokowaniem wolnych funduszy przedsiębiorstw państwowych w tym celu, aby fundusze te były zużywane zgodnie z polityką pieniężną, za którą na podstawie

¹³) W sprawie ustalenia niektórych norm dotyczących się parcelacji gruntów państwowych zob. Dz. U. rb. p. 198; w sprawie przymusowego wykupu na rzecz Skarbu Państwa na cele reformy rolnej nieruchomości ziemskich osób nieobecnych zob. Dz. U. rb. 119; w sprawie wynagrodzenia za nieruchomości ziemskie przejęte na własność Państwa zob. Dz. U. p. 374; w sprawie ustanowienia prawa zabudowania na gruncie państwowym za rocznym czynszem zob. Dz. U. p. 576; w sprawie zamiany, sprzedaży wzgl. darowizny liczących, przeważnie mniejszych, gruntów, majątków i nieruchomości państwowych zob. Dz. U. rz. p. 439, 514 i 578, 515, 525, 575, 674, 742, 750, 759, 760, 763, 770, 771, 792, 805, 874, 895, 908, 982, r. b. p. 8, 124, 125, 128, 157, 174, 209, 215, 216, 274, 291, 295, 345, 353, 354, 355.

planu stabilizacyjnego odpowiedzialny jest Bank Polski. RPR z dn. 17. III. 1927 o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji¹⁴⁾ znalazło zastosowanie w odniesieniu do szeregu przedsiębiorstw państwowych, w szczególności do „Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie”¹⁵⁾, „Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Tarnowie”, „Państwowej Fabryki Olejów Mineralnych” („Polmin”)¹⁶⁾, „Państwowej Wytwórni Prochu i Materałów Kruszących w Zagożdżonie w powiecie kozienskim” („P. W. P.”) i „Państwowych Wytwórni Uzbrojenia w Warszawie” („P. W. U.”)¹⁷⁾ oraz „Państwowych Zakładów Lotniczych w Warszawie” („P. Z. L.”) (Dz. U. r. z. p. 321, 348, 341, 382 i rb. p. 27). RPR z dn. 10. VI. 27 (Dz. U. 54/477) utworzony został Państwowy Zakład Higieny przez połączenie trzech dotychczas istniejących zakładów państwowej służby zdrowia. Państwowy Zakład Higieny jest osobą prawną; może rozporządzać m. i. sumami uzyskanymi z własnych przedsiębiorstw w granicach zatwierdzonego planu finansowo-gospodarczego tych przedsiębiorstw. Państwowy Zakład Higieny ma prawo prowadzenia własnych przedsiębiorstw stosownie do wyznaczonych mu zadań. Zasady organizacji i plan finansowo-gospodarczy tych przedsiębiorstw zatwierdza Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Budżet Państwowego Zakładu Higieny stanowi osobny dział budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w dziale administracji. Plan finansowo-gospodarczy przedsiębiorstw prowadzonych przez Państwowy Zakład Higieny stanowi jedynie załącznik do tego budżetu, w samym zaś budżecie uwidocznia się z tego planu tylko nadwyżkę dochodów wzgl. rozchodów. Przepisy budżetowe nabrały mocy obowiązującej od dn. 1. IV. 1928. RPR z d. 10. II. 1928 (Dz. U. 17/140) ogłoszony został statut przedsiębiorstwa państwowego „Wydawnictwa Państwowe”. Przedsiębiorstwo „Wydawnictwa Państwowe” jest osobą prawną i stanowić ma odrębną jednostkę gospodarczą,

¹⁴⁾ Sprostowanie rozporządzenia w Dz. U. nr. 38.

¹⁵⁾ Statut ogłoszony RPR z dn. 28. VI. 1924 został uchylony.

¹⁶⁾ Przedsiębiorstwo utworzone zostało przez połączenie „Państwowych Zakładów Naftowych” i „Państwowych Gazociągów”.

¹⁷⁾ Przedsiębiorstwo utworzone zostało przez połączenie czterech państwowych fabryk wchodzących dotychczas w skład Centralnego Zarządu Wytwórni Wojskowych.

opartą na zasadach handlowych. W skład tego przedsiębiorstwa wchodzi „Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rz. P.”, „Zbiór Wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego w Warszawie” i „Gazeta Lwowska” we Lwowie. „Wydawnictwa Państwowe” mają prawo powoływać do życia na zlecenie Prezesa Rady Ministrów inne gazety urzędowe w miejscowościach przez niego wskazanych. Przedsiębiorstwo „Wydawnictwa Państwowe” może powiększać swój kapitał zakładowy czyniąc na ten cel stosowne odpisy z czystego zysku bilansowego. Wysokość tych odpisów oznacza Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Poza kapitałem zakładowym przedsiębiorstwo tworzyć będzie kapitał amortyzacyjny i ewentualnie także inne kapitały. Kapitał amortyzacyjny tworzy się z sum corocznie odpisywanych od ogólnego zysku brutto na amortyzację eksploatowanych przez przedsiębiorstwo nieruchomości i ruchomości. Skalę amortyzacyjną ustalać będzie Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Plan finansowo-gospodarczy ustalany przez Prezesa Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Skarbu wchodzi w skład preliminarza budżetowego Prezydium Rady Ministrów. Okresem operacyjnym przedsiębiorstwa jest każdorazowy okres budżetowy Państwa. Bilans, rachunek strat i zysków, jak również rachunkowość, kasowość i gospodarka są sporządzane względnie prowadzone według specjalnych przepisów rachunkowo-kasowych, wydanych przez Prezesa Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Kontrolą Państwową. Czysty zysk pozostały po dokonaniu wymienionych potrąceń jest wpłacany do Skarbu Państwa. Za wydatki lub brak dochodów spowodowane w interesie Państwa na zlecenie Prezesa Rady Ministrów przedsiębiorstwo będzie wynagradzane z uwzględnieniem słusznych jego interesów. Przedsiębiorstwo jest wolne od wszelkich opłat stempowych, należnych za czynności połączone z ukonstytuowaniem się jako samoistnej osoby prawnej. Poza tem opłaca wszystkie podatki samorządowe, jakie obowiązują przedsiębiorstwa prywatne. Co do opłat i podatków państwowych mają zastosowanie przepisy ogólne. — Odnosnie uzdrowisk państwowych postanawia RPR. z dn. 22. III. 1928 (Dz. U. 36/331), że komisja uzdrowiskowa uchwalić powinna preliminarz dochodów i wydatków na następny okres budżetowy, dostosowany do państwowego okresu budżetowego, najpóźniej na 3 miesiące przed rozpoczęciem tego okresu. Preliminarz ten zatwierdza Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skar-

bu; o ile w ciągu dni 60-ciu Minister Spraw Wewnętrznych preliminarza nie zatwierdzi lub nie zażąda zmian, uznany on będzie za zatwierdzony¹⁸⁾.

W zakresie **państwowych przedsiębiorstw kredytowych** wyszczególnić należy przepisy, dotyczące się **Banku Gospodarstwa Krajowego**, mianowicie RPR. z dnia 17. IX. 1927 (Dz. U. 87/779), wydane w sprawie przejścia przez Bank wierzycelności śląskich zakładów kredytowych, RMS. z dnia 3. XI. 1927 (Dz. U. 106/913) § 11—17, określające bliżej warunki, na których udzielane są przez Bank kredyty budowlane, wreszcie RMS. z dnia 15. III. 1928 (Dz. U. 41/402), zmieniające statut Banku, wprowadzając w skład Dyrekcji dwóch (zamiast jednego) zastępców Naczelnego Dyrektora. — Liczne zmiany w ustroju **Państwowego Banku Rolnego**, ustalonym w roku 1924, wprowadza RPR. z dnia 22. III. 1928 (Dz. U. 38/356). W szczególności Bank ma prawo wypuszczać listy zastawne do wysokości 25-krotnej — oraz obligacje meljoracyjne i inwestycyjne, w granicach udzielonej przez Skarb Państwa gwarancji, do wysokości 3-krotnej sumy kapitału zakładowego Banku łącznie z ogólnym funduszem rezerwowym. Listy zastawne i obligacje mogą opiewać na złote, złote w złocie oraz na waluty obce. Bank przyjmować będzie również wkładki oszczędnościowe i lokaty. Naczelną władzą Banku (obok Rady Nadzorczej i Dyrekcji) jest Prezes Banku, mianowany przez Prezydenta Rzeczypospolitej na 5 lat. Nie może on być równocześnie posłem lub senatorem, ani sprawować żadnego płatnego państwowego lub komunalnego urzędu, ani zajmować płatnego stanowiska prywatnego. Zmiany w statucie Państwowego Banku Rolnego podaje RMRR. z dn. 21. XII. 1927, wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Rolnictwa (Dz. U. 1928: 3/23). Zmianom uległy m. in. przepisy dotyczące obowiązku Banku wycofania co pół roku z obiegu określonej ilości listów zastawnych¹⁹⁾. — Odnosnie **Pocztowej Kasy Oszczędności** wymienić wypada RMS. z dnia

¹⁸⁾ Pozatem w sprawie nadań do wydobywania rudy żelaznej zob. Dz. U. p. 139; w sprawie zmiany ustawy o wyłącznem upoważnieniu Państwa do zakładania rurociągów, służących do prowadzenia gazów ziemnych zob. Dz. U. r. b. p. 362; w sprawie zmiany dekretu w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego nad przedsiębiorstwami i instytucjami, należącymi do osób prawnych zob. Dz. U. r. z. p. 437.

¹⁹⁾ Pozatem w sprawie Państwowego Banku Rolnego zob. Dz. U. p. 301, 407, 924.

25. V. 1927 (Dz. U. 50/451), zawierające przepisy wykonawcze do RPR. z dnia 15. III. 1927, wydanego w sprawie przechowania wkładek oszczędnościowych, złożonych w Pocztovej Kasie Oszczędności w walutach pełnowartościowych za pośrednictwem instytucyj państwowych polskich²⁰).

Prawno-publiczna instytucja Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych przekształconą została RPR. z dn. 27. V. 27 (Dz. U. 46/410) na **Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych**, zaś RPR z d. 23. XII. 27 (Dz. U. 116/983) stworzoną została instytucja prawno-publiczna **Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych m. st. Warszawy**. — Statut **Banku Polskiego** uległ zmianom na skutek postanowień planu stabilizacyjnego, ogłoszonego RPR z d. 13. X. 27 (Dz. U. 88/789). Zmianom ulec miały' wymagania dotyczące pokrycia oraz wysokości kapitału zakładowego Banku Polskiego, pozatem dokonany miał być wybór cudzoziemca (Doradcy przewidzianego w planie stabilizacyjnym) na członka Rady Banku, wreszcie umożliwioną miała być sprzedaż lub zastaw weksli wyrażonych w walucie złotowej. Aneks do planu stabilizacyjnego zawiera niektóre szczegółowe postanowienia. Mianowicie statutowe pokrycie zobowiązań Banku Polskiego (bilety i depozyty) powiększone miało być do 40%. Trzy czwarte tego minimalnego pokrycia Bank miał utrzymywać w złotych monetach względ. sztabach. Udzielanie pożyczek zabezpieczonych zagranicznymi walutami miało być zaniechane. Przewidziane zostało powiększenie kapitału zakładowego Banku z 100 do 150 milionów zł., a rezerwowego do około 50 milionów zł. Dodatkowy kapitał (ok. 75 milj. zł. po uwzględnieniu zysku z przewalutowania książkowej wartości kapitału zakładowego) miał być początkowo nabyty przez Skarb Państwa. Odnośne akcje, zdeponowane u Doradcy, miały być następnie sprzedawane publiczności; dopóki to nie nastąpi, nie mają korzystać z prawa głosu oraz dywidendy. Na członka Rady Banku wybrać miał Bank Polski amerykańskiego eksperta. Ma on pomagać i doradzać Bankowi w sprawach dotyczących zadań Banku, wpływających z planu stabilizacyjnego. Uprawniony będzie do stworzenia sobie doradczego Komitetu finansowych ekspertów. Ma być informowany o wszystkich operacjach Banku i jego sytuacji w tych szczegółach, które będzie uznawał za potrzebne. Na podstawie powyższych postanowień zmieniony

²⁰) Pozatem w sprawie Pocztovej Kasy Oszczędności zob. Dz. U. r. z. p. 903, 904 i r. b. p. 154.

został odpowiednio statut Banku Polskiego w dn. 5. XI. 1927 uchwałą Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Akcjonariuszów oraz RPR. z dn. 5. XI. 1927 (Dz. U. 97/856). Celem Banku jest utrzymanie stałości pieniądza oraz regulowania obiegu pieniężnego i kredytu. Kapitał zakładowy Banku, podniesiony do 150 milionów zł., składać się będzie z 1 500 000 akcji po 100 zł. Akcje na okaziciela mogą być za zgodą Prezesa Banku zamienione na akcje imienne. Jako pokrycie przewidziane są także weksle akceptowane lub żyrowane przez pierwszorzędne banki zagraniczne i płatne w ciągu 90 dni. Ilekroć pokrycie spadnie poniżej 40%, Bank płaci Skarbowi podatek od nadwyżki ponad sumę pokrytą w wysokości 40%, mianowicie 3%, 6% i 10% przy pokryciu poniżej 40%, 37% i 34% do 30% włącznie; przy dalszym spadku pokrycia podatek 10% podnosi się o 1% za każdy spadek o 1% poniżej 30%. Jeżeli procent pokrycia spada poniżej 40%, stopa dyskontowa musi być wyższą ponad 6% przynajmniej o $\frac{1}{3}$ część stopy podatku, płaconego Skarbowi. Bank ma prawo oddawać w zastaw swój portfel wekslowy oraz inne wartości i redyskontować weksle krajowe i zagraniczne. Do 31. XII. 1937 akcje, dywidenda i superdywidenda nie są opodatkowane. Statut Banku Polskiego w brzmieniu obecnie obowiązującym podaje w całości OMS. z dnia 28. XI. 1927 (Dz. U. 113/966). — Ważne postanowienia zawiera plan stabilizacyjny z dnia 13. X. 1927 (Dz. U. 88/789) także w sprawie **ustroju pieniężnego**. W części drugiej planu przewidziane jest ustawowe ustalenie przez Rząd nowej wartości złotego w stosunku do złota, odpowiadającej w przybliżeniu jego aktualnej wymiennej wartości. Plan przewiduje obowiązek wymiany biletów Banku Polskiego na złoto albo na dewizy wymienialne na złoto. Termin wymiany biletów na złoto ustali Bank w porozumieniu z Doradcą. Rząd zdeponuje w Banku Polskim 90 milionów zł., przeznaczając je na bicie srebrnych monet (2 i 5 zł., niemniej niż 500 próby), w ogólnej wysokości 140 milionów zł., przytem połowa będących w obiegu biletów państwowych, wynosząca 140 milionów złotych, będzie wycofana. Rząd nie będzie wybijał, ani emitował zdawkowych monet (niklowych i bronzowych) ponad 180 milionów zł., aktualnie znajdujących się w obiegu, i 140 milionów zł. srebrnych monet, chyba, że Bank Polski uzna, że zachodzi potrzeba potemu. RPR. z dn. 13. X. 1927 (Dz. U. 88/790) o stabilizacji złotego postanawiało, że waluta Rzeczypospolitej Polskiej oparta jest na złocie. Z 1 kg. czystego złota wybija się 5924,44 złotych. Jedynie monety złote, wybijane na podsta-

wie tegoż rozporządzenia, oraz bilety Banku Polskiego posiadają moc umarzania zobowiązań bez ograniczenia kwoty. Wysokość emisji monet złotych jest nieograniczona. Wybijane są na rachunek Skarbu i osób prywatnych. Wysokość emisji monet nie-złotych (wliczając monety nie-złote, znajdujące się w kasach skarbowych) nie może przekraczać 320 milionów zł., o ile w tym względzie nie nastąpi porozumienie z Bankiem Polskim. RPR. z dn. 5. XI. 1927 w sprawie zmiany ustroju pieniężnego (Dz. U. 97/855) stwierdza, że wybijanie monet należy do praw zwierzchniczych Państwa i jest wyłącznym jego przywilejem. Wybijane będą monety: złote (100 zł., 50 zł. i 25 zł., ostatnie otrzymują nazwę dukatów), srebrne (5 i 2 zł.), niklowe (1 zł., 50 gr., 20 gr. i 10 gr.) i brązowe (5 gr., 2 gr i 1 gr.). Rozporządzenie podaje przepisy techniczne, dotyczące wybijania monet: stosunek metali użytych do wybijania monet (próbę), wagę, średnicę oraz w odniesieniu do monet złotych i srebrnych odchylenia od norm próby i wagi. Na rachunek prywatny mogą być wybijane tylko monety złote. Moc umarzania monet złotych jest nieograniczona, moc umarzania monet srebrnych 5 zł. ograniczoną jest do kwoty 500 zł., srebrnych 2 zł. i niklowych 1 zł. — do kwoty 100 zł., pozostałych monet niklowych i monet brązowych łącznie do kwoty 10 zł. przy każdej wypłacie. Kasy państwowe przyjmują monety wszelkich rodzajów w każdej ilości, o ile niema przepisu płacenia w złotych monetach. Wszelkie zobowiązania opiewające na złote w złocie, powstałe lub hipotecznie zabezpieczone przed wejściem w życie tegoż rozporządzenia przelicza się po kursie 1,72. Odchylenia przewiduje rozporządzenie. Kwoty pieniężne w ustawach i rozporządzeniach przelicza się po kursie 1,72, o ile nie są wyrażone w złotych w złocie²¹).

Co się tyczy **państwowych środków** względnie **przedsiębiorstw komunikacyjnych**, to wymienić należy RPR. z dnia 11. X. 1927 o zmianach w sieci publicznych dróg państwowych (Dz. U. 91/817), RPR. z dnia 20. X. 1927 o dostarczaniu środków przewozowych dla wykonywania budowy i utrzymania dróg publicznych i mostów (Dz. U. 95/846) oraz RRM. z d. 13. V. 27 (Dz. U. 49/440) w sprawie wydzielenia z administracji państwowej przedsiębiorstwa „Żegluga Pol-

²¹) W sprawie ustalenia trybu ogłaszania wartości złota zob. Dz. U. p. 932, w sprawie zakazu wywozu zagranicę złota zob. Dz. U. rb. p. 156.

ska" na podstawie RPR. z dnia 17. III. 1927^{21a)}. — Odnosnie **Poczty, Telegrafu i Telefonu** zaznaczyć wypada, że taryfa pocztowa, telegraficzna i telefoniczna uległa znacznemu podwyższeniu na skutek RMP. i T. z dnia 16. XI. 1927 (Dz. U. 104/905)^{21b)}, taryfa telefoniczna dla sieci eksploatowanych przez Polską Akcyjną Spółkę Telefoniczną uregulowaną została RMP. i T. z dn. 15. VI. 27 (Dz. U. 55/487)^{21c)}, w sprawie organizacji pośrednictw pocztowych, telegraficznych i telefonicznych, wydane zostało RMP. i T. z dnia 3. VI. 1927 (Dz. U. 60/530), pozatem wymienić wypada RPR. z dnia 26. VIII. 1927 (Dz. U. 78/679) w sprawie odpowiedzialności Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegraficzne i rozmowy telefoniczne w obrocie wewnętrznym, oraz RPR. z dnia 22. III. 1928 (Dz. U. 38/378) w sprawie zmiany ustawy z dnia 3. VI. 1924 o poczcie, telegrafii i telefonie (dotyczy uwolnień od opłat pocztowych, telegraficznych i telefonicznych). Na szczególną uwagę zasługuje RPR. z dnia 22. III. 1928 o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego „Polska Poczta, Telegraf i Telefony” (Dz. U. 38/379). Wymienione przedsiębiorstwo stanowi samoistną osobę prawną i prowadzone ma być wedle zasad handlowych z uwzględnieniem potrzeb Państwa i interesów gospodarstwa społecznego. Przedsiębiorstwu nie wolno zbywać, ani zamieniać, ani obciążać objętego w zarząd i eksploatację nieruchomości majątku. Na potrzeby eksploatacji uzasadnione planem finansowo-gospodarczym zaciągane być mogą krótkoterminowe, najdłużej roczne, pożyczki, nie przewyższające w sumie 10% ogólnych dochodów eksploatacyjnych. Przedsiębiorstwo wolne jest od jakichkolwiek podatków i danin publicznych państwowych i samorządowych. Wszelkie wydatki, jak również oprocentowanie i amortyzacja pożyczek, łącznie z odpisami na fundusze, pokrywa przedsiębiorstwo z własnych dochodów. Za obowiązkowe bezpłatne świadczenia przedsiębiorstwo otrzyma corocznie pokrycie uchwalone przez Radę Ministrów. Budżety, plany finansowo-gospodarcze, sprawozdania i bilanse zatwierdza Rada Ministrów na wniosek Ministra Poczty i Telegrafów, przedstawiony w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Z ogólnego dochodu eksploatacyjnego przeznaczają się $\frac{1}{2}$ względnie 2% na utworzenie funduszu zapasowego (dla pokrycia nieprzewidzianych strat i wydatków) wzgl. me-

^{21a)} Pozatem zob. także Dz. U. p. 233 i 266 r. b.

^{21b)} Zob. także Dz. U. p. 684.

^{21c)} Zob. także Dz. U. p. 992.

litoracyjnego (dla uzupełnienia wydatków eksploatacyjnych). Fundusz inwestycyjny powstaje z zaciągniętych długoterminowych pożyczek lub oprocentowanych dotacyj Skarbu Państwa. Czysty zysk przedsiębiorstwa stanowi różnica powstała po potrąceniu z ogólnych dochodów eksploatacyjnych, wszelkich wydatków z tytułu eksploatacji, funduszy zapasowego i melioracyjnego, z tytułu pożyczek i dotacji, jak również zobowiązań obciążających przejęty majątek Skarbu Państwa. Zarząd przedsiębiorstwa wykonywa Minister Poczty i Telegrafów przez podległe mu Ministerstwo Poczty i Telegrafów. Funkcjonariusze przedsiębiorstwa są funkcjonariuszami państwowymi²²). — W zakresie **Kolei** podkreślić należy przede wszystkim zobowiązanie Rządu, zaznaczone w planie stabilizacyjnym z dn. 13. X. 1927 (Dz. U. 88/789) (I, 2), że w możliwie najkrótszym czasie zorganizuje koleje na zasadach autonomicznych albo handlowych. Z rozporządzeń taryfowych wymienić wypada RMK. z dnia 6. XII. 1927 (Dz. U. 112/953), ogłaszające nową taryfę towarową kolei normalnotorowych (część II—V), obowiązującą z dn. 1. I. 1928 (wysokość opłat przewozowych nie uległa zmianie)²³), oraz RMK. z dnia 29. XII. 1927 (Dz. U. 1928: 22/201), ogłaszające taryfę towarową kolei wąskotorowych²⁴). Z dn. 1. III. 1928 obowiązują „Przepisy przewozowe polskich kolei żelaznych” w brzmieniu ogłoszonym RMK. z dn. 18. I. 1928 (Dz. U. 14/102) wraz z postanowieniami wykonawczymi, ogłoszonymi RMK. z dnia 28. I. 1928 (Dz. U.

²²) Pozatem w sprawie komunikacji radiowej zob. Dz. U. poz. 528, 559, 918, w sprawie opłat za telegramy o wielokrotnym miejscu przeznaczenia Dz. U. p. 517, w sprawie maszyn do oznaczania opłat pocztowych Dz. U. p. 774; ponadto zob. poz. Dz. U. 361, 363 i 775, 392, 529 i 714 r. z. oraz p. 189 r. b.

²³) Zmiany i uzupełnienia taryfowe w r. b. Dz. U. p. 193, 387, — w r. z. Dz. U. p. 299, 316, 334, 418, 671, 767, 811, 843, 938. Pozatem odn. części I. taryfy ogólnej zob. Dz. U. p. 602, odn. taryfy osobowej Dz. U. p. 844 r. z. i 104 r. b.

²⁴) Zmiany i uzupełnienia taryfowe w r. z. Dz. U. p. 314, 387, 870. — Pozatem w sprawie taryf ulgowych przy przejazdach powrotnych z uzdrowisk krajowych zob. Dz. U. p. 388, w sprawie zniżki taryfowej dla rudy żelaznej i węgla w komunikacji z niektórymi krajami (Czechosłowacja, Szwajcaria, Austria, Włochy), zob. Dz. U. 317, 420, 511; 364; 672, 691, 713; 563; w sprawie bezpośredniej komunikacji towarowej z Rzeszą Niemiecką, Sowietami i innymi państwami zob. Dz. U. p. 432, 535, 693, 696 r. z. i 15, 194 r. b., Dz. U. p. 225 rb., względn. Dz. U. r. z. p. 692 i 192 rb.

14/103). Na uwagę zasługuje RPR. z dnia 28. II. 1928 (Dz. U. 25/213) w sprawie wydawania Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych. Z dn. 1. VII. 1928 odnośne rozporządzenia Ministra Kolei nie będą ogłaszane w Dzienniku Ustaw Rz. P. RPR. z d. 29. II. 1928 (Dz. U. 25/214) postanawia, że taryfy ogłaszane przez Ministra Komunikacji będą przed ich wydaniem uzgadniane z Ministrami Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa. Statut Państwowej Rady Kolejowej uległ zmianie na skutek RPR. z dnia 6. II. 1928 (Dz. U. 15/108). W skład Państwowej Rady Kolejowej wchodzi m. i. przedstawiciele organizacji gospodarczo-społecznych w liczbie 30 z wyboru tychże organizacji, oraz 10 fachowców wybitnie znanych na polu kolejnictwa, mianowanych przez Ministra Komunikacji. Wspomnieć wypada także o RPR. z dnia 7. i 24. II. 1928 (Dz. U. 16/123 i 22/196) w sprawie budowy nowych linii kolejowych. Koszty budowy będą pokryte bądź to drogą operacyj kredytowych, bądź to z czystej nadwyżki dochodów ponad sumę preliminowaną w budżecie, względnie drogą wstawiania kredytów do planu finansowo-gospodarczego²⁵⁾).

Co się tyczy **monopoli**, a w szczególności monopoli solnego, to wymienić należy RMS. z dnia 5. VII. 1927 (Dz. U. 69/613) o wolnych składach soli. Wolne składy otrzymują sól ze salin na zlecenie Biura Sprzedaży Soli i sprzedają sól odbiorcom na rachunek Biura Sprzedaży Soli tylko za gotówkę według cennika urzędowego. Wolny skład powinien posiadać na sprzedaż przynajmniej dwumiesięczny zapas soli jadalnej, przemysłowej i bydłowej. Przy otwarciu składu zapas ma wynosić najmniej 1000 ton soli, której wartość winna być w odpowiedni sposób zabezpieczona. Zezwolenia udziela Ministerstwo Skarbu aż do odwołania, które może nastąpić bez podania powodu. Sól przemysłowa i bydłowa musi być odpowiednio skażona w obecności kontroli skarbowej. Z wolnego składu soli nie wolno wydawać mniej niż 1 centnar soli. Utrzymujący wolny skład soli obowiązany jest płacić w ciągu 24 godzin lub w pierwszy dzień poświęteczny do P. K. O. na rzecz Biura Sprzedaży Soli całą gotówkę, osiągniętą w danym dniu na rachunek tego monopoli ze sprzedaży soli. Pokrycie ewentualnych ubytków soli i kosztów prowadzenia wolnego składu mieści się w cenie sprzedażnej soli; wysokość ceny sprzedaży

²⁵⁾ Pozatem w sprawie zakładania i prowadzenia księgi kolejowej w b. zab. austr., do której to czynności powołany jest Sąd Okręgowy we Lwowie, zob. Dz. U. r. z. p. 304.

wyznacza Ministerstwo Skarbu. RMS. z dnia 25. XI. 1927 (Dz. U. 114/978) uregulowaną została sprzedaż soli dla celów przemysłowych. Sól skażoną i nieskażoną nabytą po cenach niższych do celów przemysłowych wydaje się z salin, warzelni i z wolnych składów soli. Celem skażenia jest uczynić sól niezdatną do spożycia przez ludzi. Jako środek ogólnie skażający uznaje się 1 kilo oleju mineralnego na 1 q soli. Rozporządzenie wyszczególnia następnie środki szczególne skażające. Przy skazaniu musi być obecny urzędnik skarbowy, dozoruający sprzedaży soli, oraz przedstawiciel saliny lub warzelni. Sól nieskażoną sprzedaje się po cenie niższej do wyszczególnionych w rozporządzeniu celów przemysłowych, dla których sól skażona nie nadaje się. Rolnikom sprzedaje się sól spiżową w kruchach dla bydła oraz solankę na poprawę paszy. Rozporządzenie zawiera szczegółowe przepisy umożliwiające kontrolę sprzedaży i zużycia soli przeznaczonej do celów przemysłowych. Sól otrzymana w zakładach przemysłowych jako produkt uboczny lub jako odpadek, chociażby w stanie niezdatnym do spożycia przez ludzi, podlega nadzorowi urzędowemu. RMS. z dnia 21. XI. 1927 (Dz. U. 109/930) podwyższone zostały znacznie ceny soli (ceny warzonki i białej soli kamiennej do 34 zł. za 100 kg.) oraz ustanowiono rabat handlowy (5—10%) dla hurtowników, wolnych składów soli i drobnych sprzedawców²⁶). — W zakresie **monopolu tytoniowego** ogłoszone zostało RMS. z dnia 14. III. 1927 (Dz. U. 31/273), ustanawiające z dn. 1. IV. 1927 nowy cennik detalicznej sprzedaży wyrobów tytoniowych (ceny zmianom nie uległy, wyjąwszy zniżkę do 20% cen cygar droższych gatunków²⁷). Opłata monopolowa od 'wyrobów tytoniowych sprowadzanych z zagranicy przez osoby prywatne została znacznie (do 350%) podwyższoną RMS. z dnia 6. VII. 1927 (Dz. U. 75/658). Uprawa tytoniu w roku 1928 uregulowaną została RMS. z dnia 9. I. 1928 (Dz. U. 16/132)²⁸) (wolno użyć do uprawy tylko nasienia dostarczonego przez urzędy i zakłady monopolu tytoniowego, kary za zmniejszenie obszaru uprawy po-

²⁶) Zob. także Dz. U. rb. p. 46. — W sprawie zmiany w RPR. z dnia 30. XII. 1924 zob. Dz. U. p. 873.

²⁷) Zob. także Dz. U. r. z. p. 848 i z rb. p. 85; w sprawie dodatkowego cennika detalicznej sprzedaży specjalnych i importowanych wyrobów tytoniowych zob. Dz. U. r. z. p. 360, 838, 919 i z rb. 59 wzgl. Dz. U. r. z. p. 412, 919 i z rb. 30, 85.

²⁸) Zob. także Dz. U. rb. p. 322, oraz p. 618 rz.

nizej określonego minimum przewidziane są według ustawy karnej skarbowej). RMS. z d. 24. VI. 1927 (Dz. U. 61/539) podaje przepisy dotyczące składu i kompetencji Rady Zawiadowczej jako organu opiniodawczego Polskiego Monopolu Tytoniowego (Rada składa się z 8 osób ze sfer urzędowych wraz z Naczelnym Dyrektorem Polskiego Monopolu Tytoniowego jako przewodniczącym; wyraża opinię w sprawie budżetu, sprawozdania rocznego i bilansu; stawia wnioski o nabywanie, zamianę, sprzedaż lub obciążanie majątku nieruchomości; postanawia w sprawach dotyczących produkcji wyrobów tytoniowych, zakupu surowców, udzielania koncesyj, cen płaconych plantatorom krajowym i i.). Wymienić należy także RPR. z dn. 24. VI. 1927 (Dz. U. 56/492), zatwierdzające umowę zawartą dn. 31. III. 1927 z w. m. Gdańskiem w przedmiocie zaprowadzenia na obszarze w. m. Gdańska monopolu tytoniowego²⁹).

W dziedzinie **monopolu spirytusowego** obowiązują obecnie przepisy RPR. z dnia 26. III. 1927 (Dz. U. p. 32/289), uchylającego ustawy z dnia 31. VII. 1924 i 17. IX. 1925. Według nowych przepisów, zawartych w części pierwszej rozporządzenia, monopolem objęty jest zakup i sprzedaż spirytusu do zużycia w granicach państwa, wyrób i sprzedaż czystych wódek, wyrób spirytusu z surowców niewymienionych w rozporządzeniu, skażanie spirytusu ogólnym środkiem skażającym i rozlew spirytusu skażonego. Wyrób i oczyszczanie spirytusu, wyrób drożdży, octu, wódek gatunkowych, jak również sprzedaż wszelkich wódek wymaga zezwolenia Ministra Skarbu. Państwowy Monopol Spirytusowy jest osobą prawną oraz jest przedsiębiorstwem o charakterze samodzielnej odrębnej jednostki gospodarczej, zorganizowanem i działającym na zasadach handlowych. Zbycie, zamiana lub obciążenie hipoteczne majątku nieruchomości Państwowego Monopolu Spirytusowego może nastąpić tylko za zgodą władz ustawodawczych. Majątek Państwowego Monopolu Spirytusowego wolny jest od wszelkich ciężarów, opłat podatkowych i danin państwowych i komunalnych, z wyjątkiem opłat stemplo-

²⁹) Zob. także Dz. U. p. 744. — Pozatem w sprawie koncesyj na sprzedaż wyrobów tytoniowych, zob. Dz. U. p. 794, w sprawie rabatu handlowego Dz. U. rb. p. 284, w sprawie likwidacji urzędzeń i zapasów b. prywatnych fabryk wyrobów tytoniowych Dz. U. p. 1000 z. r. i 84 r. b., w sprawie rejestracji wytwarzanych wzgl. magazynowanych maszyn i narzędzi, służących bezpośrednio do fabrykacji wyrobów tytoniowych Dz. U. p. 459, w sprawie procentów zwłoki od niespłaconych w terminie kredytów Dz. U. p. 569.

wych oraz szeregu podatków komunalnych (między innymi: podatków komunalnych od gruntów i budynków). Do wykonania wyszczególnionych poprzednio uprawnień powołaną jest Dyrekcja Państwowego Monopoli Spirytusowego. Dyrekcja Państwowego Monopoli Spirytusowego działa na zasadzie rocznego preliminarza dochodów i rozchodów, zatwierdzonego przez Ministra Skarbu. Preliminarz stanowi załącznik do budżetu. Do ogólnego budżetu wchodzi tylko nadwyżka. Z końcem roku kalendarzowego zestawiony zostaje bilans i rachunek zysków i strat oraz czysty zysk. Jeden procent dochodów Skarbu z czystego zysku przeznaczają Minister Skarbu na walkę z alkoholizmem. Przy Ministrze Skarbu powstaje Państwowa Rada Spirytusowa, jako organ opiniodawczy. Przewodniczy jej Minister Skarbu lub jego zastępca. Rada składa się z 18 osób: połowę wyznaczają Minister Skarbu, Przemysłu i Handlu, oraz Rolnictwa, z pośród znawców produkcji i handlu spirytusem, połowę powołuje Minister Skarbu ze sfer osób zainteresowanych w produkcji i handlu spirytusem. Minister Skarbu zwołuje Państwową Radę Spirytusową w miarę potrzeby względnie na żądanie przynajmniej 9 członków Rady. Co rok w listopadzie oblicza Dyrekcja Państwowego Monopoli Spirytusowego zapotrzebowanie na następną kampanję. Do 31 stycznia określa Minister Skarbu ilość spirytusu, jaką Dyrekcja Państwowego Monopoli Spirytusowego winna zakupić z produkcji krajowej. Nadwyżkę Minister Skarbu zwalnia na eksport. Eksportem zajmuje się jedna na całe państwo spółdzielcza organizacja, działająca na zasadzie statutu zatwierdzonego przez Ministra Skarbu. W ciągu lutego Dyrekcja Państwowego Monopoli Spirytusowego zawiadamia każdą górzelnię, jaką ilość spirytusu (kontyngent zakupu) będzie obowiązana dostarczyć, we wrześniu natomiast będą podane przypuszczalne terminy odbioru.

Monopolowa cena nabycia spirytusu, płacona przez Dyrekcję Państwowego Monopoli Spirytusowego, składa się: 1) z podstawowej ceny monopolowej, 2) z dodatku lub potrącenia zależnie od kontyngentów zakupu. Podstawową cenę monopolową ustala na następną kampanję Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu po wysłuchaniu przez niego Państwowej Rady Spirytusowej, w listopadzie każdego roku. Podstawowa cena obliczona jest dla każdego województwa oddzielnie, i to w tej wysokości, aby pokrywała przeciętne koszty produkcji i dostawy dobrej prowadzonej gorzelnii rolniczej, wypalającej 700 hektolistrów; 100% spirytusu. Należność płatna

jest w 14 dniach po odbiorze spirytusu, ewentualne przedpłaty muszą być zabezpieczone (decyduje w tych kwestjach Minister Skarbu). Rozróżnia się gorzelnie rolnicze (produkujące spirytus z ziemniaków lub zboża), oraz gorzelnie przemysłowe (wzgl. drożdżowe). W przypadku gorzelní rolniczych przewidziana jest dla gorzelni produkujących 601—800 hektolitrow wypłata ceny monopolowej podstawowej bez dodatków lub potrąceń. Przy mniejszych gorzelniach dodatki dochodzą do 30%, przy większych potrącenia dochodzą do 15%. Gorzelniom przemysłowym (poza drożdżowemu) oblicza się cenę według wysokości kosztów produkcji (obliczonych na zasadzie przeciętnego prawa odpędu poprzedniej kampanii tychże gorzelní), przyczem w razie całkowitego i racjonalnego zużycia wywaru cena podnosi się o 10%. Cena nie może być jednak wyższą od ceny o $27\frac{1}{2}\%$ względnie $17\frac{1}{2}\%$ niższej od przeciętnej arytmetycznej wojewódzkich cen monopolowych ustalonych dla gorzelní rolniczych. Gorzelnie drożdżowe otrzymują cenę o 30% niższą, jak inne przemysłowe.

Oczyszczenia (rektyfikowania i rafinowania) spirytusu dokonuje się w rektyfikacjach monopolowych, prywatnych oraz oddziałach rektyfikacyjnych fabryk wódek i gorzelní. Wynagrodzenie za oczyszczanie i magazynowanie ustalone będzie w drodze dobrowolnego układu albo w drodze publicznego przetargu.

Wódki dzieli się na czyste (czysty alkohol tylko rozcieńczony wodą) i gatunkowe (także likiery, rummy, araki, koniaki i t. p.). Wyrób czystych wódek prowadzi wyłącznie Dyrekcja Państwowego Monopolu Spirytusowego; wyrób innych wódek wymaga koncesji.

Minister Skarbu określa 1) cenę kosztów własnych spirytusu oczyszczonego (z uwzględnieniem kosztów zakupu spirytusu surowego, kosztów oczyszczania, przewozu, magazynowania, oprocentowania kapitału obrotowego, kosztów ubezpieczenia, kosztów administracyjnych, technicznych i t. d.), 2) opłatę skarbową, 3) cenę detaliczną czystych wódek. W opłacie skarbowej mieści się w wysokości złotego od 1 litra 100% spirytusu udział związków komunalnych (80 groszy) i samorządów wojewódzkich (20 groszy). Udział związków komunalnych rozdziela się według ustawy z 11. sierpnia 1923 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, udział samorządów wojewódzkich — odpowiednio do liczby mieszkańców według ostatniego spisu ludności. Dalsze opodatkowanie na rzecz związków komunalnych i samorządów wojewódz-

kich jest niedopuszczalne. Od opłaty skarbowej zwolniony jest spirytus przeznaczony dla celów technicznych, oświetleniowych, napędowych oraz naukowych wyższych zakładów naukowych. Sprzedażna cena detaliczna czystych wódek monopolowych składa się: 1) z kosztów własnych spirytusu oczyszczonego, 2) opłaty skarbowej, 3) kosztów produkcyjnych, handlowych i administracyjnych, oraz płaconych wogóle przez przedsiębiorstwa prywatne podatków z wyjątkiem dochodowego, 4) z czystego zysku.

Cena sprzedaży spirytusu ustaloną jest: 1) o ile spirytus przeznaczony jest na cele lecznicze, naukowe i domowe — w wysokości ceny za wódki czyste, 2) o ile spirytus kupują fabrykanci wódek gatunkowych, — w wysokości o 25% wyższej od sumy opłaty skarbowej i kosztów własnych spirytusu oczyszczonego, 3) o ile spirytus przeznaczony jest dla celów technicznych, oświetleniowych i napędowych (jako spirytus skażony) — w wysokości oznaczonej przez Ministra Skarbu po wysłuchaniu opinii Państwowej Rady Spirytusowej; ceny te mogą być niższe od ceny kosztów własnych. Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu może obniżyć ceny spirytusu nieskażonego i skażonego, przeznaczonego do celów przemysłowych, oświetleniowych, napędowych oraz naukowych. Odnośne zakłady używające spirytus dla wymienionych celów podlegają kontroli. Dla zakładów nieobliczonych na zysk (mianowicie zakładów leczniczych i naukowych) przewiduje Minister Skarbu pewną sumę tytułem częściowego zwrotu kosztów nabycia spirytusu. Spirytus sprzedany na cele lecznicze, domowe i naukowe nie może być użyty we fabrykach wódek. Spirytus zwolniony do wywozu może być przechowany w wolnych składach eksportowych koncesjonowanych przez Ministra Skarbu. Przy wywozie wódek gatunkowych lub innych wyrobów spirytusowych albo przy złożeniu ich w składach wywozowych zwróconą zostaje różnica między ceną zapłaconą za spirytus, a ceną kosztów własnych spirytusu oczyszczonego.

Część druga rozporządzenia zawiera przepisy dotyczące gorzelnii, odpędu spirytusu, fabryk wódek gatunkowych, wreszcie przepisy regulujące sprzedaż trunków oraz określające wysokość opłat patentowych. Prawo odpędu spirytusu ustanowione jest na trzy lata. Fabryki wódek gatunkowych mogą zakupywać spirytus tylko od Dyrekcji Państwowego Monopoliu Spirytusowego. Opłaty patentowe pobiera się z góry za cały rok obrachunkowy: 1) za wyrób i przerób spirytusu od

gorzelni i fabryk drożdżowo-gorzelnicznych (opłata zasadnicza 100 złotych za pierwsze 100 000 litrów, opłata dodatkowa 10 złotych za każde następne 100 000 litrów), od wytwórni drożdży prasowanych, od rektyfikacji, od przerobu spirytusu w innych zakładach jak octowniach, perfumerjach itd., wreszcie od fabryk wódek (2500 złotych), 2) od zakładów sprzedaży trunków (restauracji, bufetów, winiarni, piwiarni itd.): odróżnia się trzy klasy miejscowości (do pierwszej klasy zaliczone są siedm największych miast Polski, do drugiej klasy miasta ponad 10 000 mieszkańców (opłata dochodzi do 900, 600 i 350 złotych maksymalnie). Bez wykupu patentu wyrób i przerób spirytusu oraz sprzedaż napojów alkoholowych jest wzbronioną; do czasu wykupienia patentu przedsiębiorstwo jest zamknięte.

Część trzecia rozporządzenia zawiera przepisy, dotyczące nadzoru skarbowego, część czwarta podaje postanowienia przejściowe i końcowe. Moc obowiązującą zachowują przepisy wykonawcze do uchylonych ustaw z dnia 31. VII. 1924 i 17. IX. 1925, o ile nie były uchylone i nie są w sprzeczności z nowym rozporządzeniem o monopolu spirytusowym.

Z innych przepisów prawnych, dotyczących monopolu spirytusowego wymienić należy RMS. z dnia 2. VIII. 1927 (Dz. U. 80/695) w sprawie organizacji eksportu spirytusu. Przepis dotyczy utworzenia jednej na całe Państwo spółdzielczej organizacji eksportu spirytusu, wejdzie w życie z dn. 1. IX. 1928. W sprawie statutu Państwowej Rady Spirytusowej wydane zostało RMS., P. i H. oraz R. z dn. 10. X. 1927 (Dz. U. 101/881). Członkowie Państwowej Rady Spirytusowej zostają mianowani najpóźniej w lutym właściwego roku na kalendarzowy okres trzyletni. Mandaty członków obecnej Państwowej Rady Spirytusowej wygasają z upływem 1928 roku. Do zakresu działania Państwowej Rady Spirytusowej należy wydawanie opinii w sprawach dotyczących m. i. wysokości ogólnego kontyngentu zakupu spirytusu, taryfy podstawowej ceny monopolowej spirytusu, warunków oczyszczania i magazynowania spirytusu, cen spirytusu skażonego do celów technicznych, oświetleniowych i napędowych, ustalenia wysokości prawa odpędu dla całego państwa na okres trzyletni. Radzie przewodniczy Minister Skarbu lub wyznaczony przez niego zastępca. Członkowie Rady obowiązani są do zachowywania tajemnicy w sprawach, które przewodniczący ogłosi za poufne. Na zasadzie RMS. z dn. 30. IV. 1927 (Dz. U. 43/384) Państwowy Monopol Spirytusowy objął we własny zarząd rozlew spirytusu

skażonego ogólnym środkiem skażającym. Dla likwidacji prywatnych rozlewni spirytusu skażonego wyznaczony został termin 14. VIII. 28. RMS. z dn. 15. IV. 27 (Dz. U. 46/411) ustaloną została wysokość odpędu spirytusu na trzecie 1927/28 do 1929/30. RRM. z dn. 6. XII. 1927 (Dz. U. 114/976) podaje podstawowe ceny monopolowe za spirytus odpędzony i dostarczony w kampanji 1927/28 (m. i. ceny dla województwa warszawskiego i śląskiego obniżone, dla województwa krakowskiego, łódzkiego i wileńskiego podwyższone³⁰). RMS. z dnia 15. III. 1928 (Dz. U. 41/401) podwyższoną została do 170 zł. za 1 hl. spirytusu 100% cena kosztów własnych spirytusu oczyszczonego miarodajna od dnia 1. IV. 1928; opłata skarbową zmianie nie uległa, ceny spirytusu i czystych wódek wykazują na ogół drobne tylko zmiany, ceny spirytusu skażonego zostały nieco podwyższone³¹).

W zakresie **monopolu zapalczanego** na uwagę zasługuje RMS. z dnia 24. III. 1927 (Dz. U. 92/294) o sposobie objęcia fabryk zapalczanych w posiadanie Państwowego Monopoli Zapalczanego. Rozporządzenie wymieniało 10 fabryk zapalek, które uznano za konieczne utrzymać w ruchu i które miały być niezwłocznie wzięte w posiadanie Państwowego Monopoli Zapalczanego. Właściciele danych fabryk zapalek zobowiązani byli do odsprzedania tych fabryk w całości ze wszystkimi należnościami niezbędnymi do normalnego prowadzenia produkcji zapalek. Objęcie fabryk w posiadanie Państwowego Monopoli Zapalczanego skutecznie miały specjalne komisje. W razie uchylecia się właściciela fabryki lub jego prawnego zastępcy od obecności lub od współdziałania w czynnościach komisji, przewodniczący komisji wezwać miał do udziału w tych czynnościach przedstawiciela miejscowej policji państwowej i dwóch świadków postronnych z grona miejscowych obywateli, którzy mieli również podpisać odpowiedni protokół, sporządzony przez komisję. — Wymienić należy także RMS. z dn. 24. IX. 1927 (Dz. U. 87/785), ustalające należność monopolową od zapalek przywożonych z zagranicy w wysokości 5 gr. od pudełka zawierającego nie więcej, jak 60 sztuk zapalek.

Oдноśnie **sztucznych środków słodzących** miarodajne

³⁰) Zob. także Dz. U. rb. p. 87, 149.

³¹) Zob. także Dz. U. p. 795. — Pozatem monopolu spirytusowego dotyczą jeszcze poz. Dz. U. 413, 414 i 889.

są obecnie przepisy RPR. z dnia 7. X. 1927 (Dz. U. 89/797), uchylającego moc obowiązującą RRM. z dnia 21. XII. 1922. Wyrób i przerób sztucznych środków słodzących wymaga zezwolenia Ministra Skarbu, wydanego w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu. Wyrób i przerób sztucznych środków słodzących podlega stałemu nadzorowi kontroli skarbowej. Na sprowadzenie sztucznych środków słodzących z zagranicy należy uprzednio uzyskać zezwolenie władzy skarbowej. Nadzór nad przechowywaniem, przewozem i sprzedażą sztucznych środków słodzących, tudzież dopilnowanie zakazu używania tych do słodzenia wzbronionego przepisami rozporządzenia, należy do kontroli skarbowej niezależnie od uprawnień dozoru sanitarnego. Przepisy wykonawcze do powyższego rozporządzenia podaje RMS. z dnia 7. XII. 1927 (Dz. Ust. 117/1008)³²).

W sprawie wypowiedzenia koncesyj na sprzedaż wyrobów monopolowych zaznaczyć należy, że termin wykonania odnośnego RPR. z dnia 27. XII. 1924 przedłużony został do 31. XII. 1928 RPR z dnia 16. I. 1928 (Dz. U. 8/55).

W dziedzinie opłat skarbowo-administracyjnych wydane zostały nader liczne rozporządzenia. Odnośnie opłat od podań i świadectw nadmienić należy, że według RPR. z dnia 22. III. 1928 o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. 36/341) (art. 107) podanie mimo nieuiszczenia opłaty ma być przez władzę załatwione, jeżeli podanie wniosła osoba zamieszkała zagranicą bez pośrednictwa konsulatu polskiego. Władza przesyła odpowiedź na podanie właściwemu konsulatu polskiemu, który ją doręczy stronie za uprzednim pobraniem opłaty konsularnej. Na uwagę zasługuje również zwolnienie od opłat podań i świadectw wnoszonych wzgl. wydawanych w sprawach objętych RPR. z dn. 22. IV. 1927 o rozbudowie miast (Dz. U. 42/372). — Co się tyczy opłat specjalnych, w szczególności opłat pobieranych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, to wymienić należy przepisy dotyczące opłat paszportowych (Dz. U. p. 275 rz. i 191 rb.)³³), opłat za rozpatrywanie filmów (Dz. U. p. 630)³⁴), opłat statystycznych (Dz. U. p. 458)³⁵), oraz

³²) Sprostowanie Dz. U. r. b. p. 289.

³³) Obecnie 250 zł., względnie za paszport wielokrotny 750 zł.

³⁴) Za filmy naukowe itd. 1 gr. od 10 metrów wstęgi, za inne filmy 2 gr. od każdego metra, pozatem 1 wzgl. 10 zł. za legitymację filmową.

³⁵) Stawki dochodzą do 5 i 30 gr. od 1000 kg. oraz 5 gr. od 100 kg. w zależności od tego, czy towar przewozi się drogą morską lub inną, a w ostatnim przypadku czy jest nieopakowany lub opakowany.

opłat za czynności Państwowych Zakładów badania żywności i przedmiotów użytku (Dz. U. rb. p. 343). Opłaty za nadzór nad zakładami ubezpieczeń dotyczy RMS. z dnia 16. XII. 27 (Dz. U. 1928: 2/11)³⁶⁾). W zakresie opłat sądowych ogłoszone zostały liczne rozporządzenia, w szczególności RMSp. z dn. 25. III. 1927 (Dz. U. 38/344) w sprawie uiszczania opłat sądowych w b. zab. rosyjskim³⁷⁾, oraz RMSp. z dn. 26. VIII. 27 (Dz. U. 78/677) w sprawie kosztów sądowych i opłat notariuszy w b. zab. pruskim³⁸⁾. W dziedzinie opłat za sporządzenia protestów weksli przez notariuszów, sądy i urzędy pocztowe miarodajne są przepisy RPR. z dn. 30. IV. 27 (Dz. U. 43/381)³⁹⁾. Zwolnienie od opłat rejestrowych przewiduje art. 18 RPR. z dn. 22. III. 1928 (Dz. U. 38/352) w odniesieniu do wpisów wynikających z zastosowania tegoż rozporządzenia. Co się tyczy opłat pobieranych w zakresie kompetencji Ministerstwa Przemysłu i Handlu, to wymienić należy przepisy dotyczące opłat patentowych uregulowanych obecnie RPR. z dn. 22. III. 1928 o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. 39/384)⁴⁰⁾.

³⁶⁾ Za r. 1926: 15⁰⁰/00 składek zebranych.

³⁷⁾ Opłaty uiszcza się znaczkami sądowymi, natomiast w określonych przypadkach oraz przy kwotach ponad 50 zł. — gotówką.

³⁸⁾ Opłaty pobiera się w zasadzie według wartości przedmiotów stosownie do podanej tabeli pełnych opłat (2—160 zł. przy przedmiotach wartości do 100 000 złotych oraz po 12 zł. za każde dalsze 10 000 zł.). W wyszczególnionych specjalnych wypadkach pobiera się opłaty w ułamkach pełnej opłaty. Rozporządzenie przewiduje wypadki, w których notariuszowi wolno umówić się o wynagrodzenie odmienne od przepisów ustawowych.

³⁹⁾ Opłaty wynoszą — niezależnie od opłaty stemplowej — od 2 do 15 zł. przy kwotach do 10 000 zł., oraz po 30 gr. za każde dalsze 7000 złotych. — Ponadto w sprawie opłat sądowych zob. Dz. U. r. z. p. 1019 i r. b. p. 21, 120. W sprawie kosztów sądowych w postępowaniu karnem obowiązywać będą z dn. 1. VII. 1929 przepisy księgi X kodeksu postępowania karnego, ogłoszonego RPR. z d. 19. III. 1928 (Dz. U. 33/313). Przepisy tymczasowe o kosztach sądowych obowiązujące w b. zab. ros. uległy zmianom na skutek RPR. z dn. 22. III. 1928 (Dz. U. 38/381).

⁴⁰⁾ Zob. mian art. 74, 160, 213, 237, 240 Opłata przy zgłoszeniu wynalazku wynosi 35 zł., za rok pierwszy 40 zł., — za rok piętnasty 1150 zł.; opłaty za wzory zdobnicze względnie użytkowe dochodzą w 7—10 roku do 100 względnie 200 złotych. Należność za 10 letnią ochronę znaku towarowego wynosi 60 zł. Ponadto przewidziany jest art. 41 i 213 zwrot kosztów druku opisu wynalazku wzgl. znaku w „Wiadomościach Urzędu Patentowego”. — Zob. pozatem także Dz. U. r. z. p. 537 oraz 323, 416, 654 i z r. b. p. 224.

Inne rozporządzenia dotyczą opłat za czynności urzędów miar (Dz. U. rz. p. 324 i 308 rb.)⁴¹⁾, opłat za dozór kotłów (Dz. U. 986, 1005, 1006), opłat od uprawnień górniczych (Dz. U. rb. p. 180), opłat portowych morskich (Dz. U. rb. p. 264). W zakresie działalności Ministerstwa Komunikacji wymieniać należy opłaty pobierane przez polskie agencje celne tytułem „taksy komiśowego” oraz za roboty fizyczne przy odprawie celnej (Dz. U. p. 685, 686), w zakresie działalności Ministerstwa Rolnictwa — opłaty za badanie zwierząt (Dz. U. rb. p. 229, 409, 410), w zakresie działalności Ministerstwa Robót Publicznych — opłaty pobierane na zasadzie ustawy elektrycznej (Dz. U. p. 865) oraz za badanie pojazdów i egzaminy (Dz. U. rb. p. 396), wreszcie w zakresie działalności Ministerstwa Reform Rolnych — opłaty za znoszenie służebności (Dz. U. p. 484, 485), za rozgraniczenie nieruchomości (Dz. U. rb. p. 319) oraz za meljoracje rolne w związku z wykonaniem reformy rolnej (Dz. U. rb. p. 320).

W dziedzinie **podatków** nowych przepisów o znaczeniu zasadniczym w okresie sprawozdawczym naogół nie wydano. Wyszczególnić jednak wypada, co się tyczy **podatków pośrednich**, a specjalnie **konsumcyjnych RPR**. z dnia 19. IX. 1927 o opodatkowaniu **cukru** (Dz. U. 81/700). Według przepisów tegoż rozporządzenia podatkowi spożywcemu od cukru —podlega wszelki cukier buraczany i trzcinowy lub cukier —podlega wszelki składzie chemicznym, wyrobiony na obszarze Państwa, tudzież cukier przywożony z zagranicy oraz z wolnego miasta Gdańska. Podatek spożywczy pobiera się: 1) w wysokości 35 zł. od 100 kg. cukru wyrobionego w cukrowniach krajowych w granicach kontyngentu wyznaczonego ustawą z d. 22. VII. 1925, 2) w wysokości 75 zł. od 100 kg. cukru wprowadzonego do wolnego obrotu ponad ilość określoną kontyngentem. Cukrownie czynne na obszarze Rzeczypospolitej uiszczają ponadto opłatę specjalną (opłatę patentową) w wysokości 0,40 zł. od każdej tonny wyprodukowanego buraczanego cukru białego lub surowego oraz taką samą opłatę od każdej tonny wyrobionej rafinady. Nie podlega opłacie podatku spożywczego 1) cukier wywieziony zagranicę lub na obszar wolnego miasta Gdańska zarówno w stanie surowym, jak i w przetworach surowych, 2) cukier przeznaczony dla przemysłu nieprodukującego środków spożywczych, 3) cukier w stanie denaturowanym przeznaczony do karmienia bydła i pszczoł, 4) próbki cukru nie przekraczające wagi 100 gra-

⁴¹⁾ Zob. także Dz. U. rb. p. 5.

mów. Podatek spożywczy uiszczony od cukru, użytego następnie do wyrobu przetworów cukrowych, wywiezionych z granicę lub na obszar w. m. Gdańska, zostaje zwrócony. W wypadkach zasługujących na uwzględnienie podatek spożywczy może być zakredytowany na warunkach ustalonych przez Ministra Skarbu, najwyżej do dnia 15-go miesiąca szóstego następującego po miesiącu, w którym cukier wywieziono z cukrowni lub wolnego składu. Kredytowanie podatku od cukru przywożonego z zagranicy lub z w. m. Gdańska jest niedopuszczalne. Rozporządzenie podaje szczegółowe przepisy dotyczące kontroli władz skarbowych nad całą produkcją oraz ekspedycją cukru w cukrowniach. RMS., P. i H. oraz R. z dnia 9. VIII., 1927 (Dz. U. 76/670) wyznaczone zostały prowizoryczne, a rozporządzeniem z dn. 7. I. 1928 (Dz. U. 5/35) ostateczne kontyngenty cukru za czas od 1. X. 1927 do 30. IX. 1928, rozporządzeniem natomiast z d. 7. III. 1928 (Dz. U. 30/285) rozdzielił ostateczny kontyngentów pomiędzy poszczególne cukrownie.

Podatek od **olejów mineralnych** uregulowany został RPR. z dnia 7. III. 1928 (Dz. U. 27/252). Podatkowi podlegają wymienione w rozporządzeniu przetwory otrzymywane w jakikolwiek sposób z ropy naftowej (oleju ziemnego) i gazu ziemnego, a to zarówno pochodzenia krajowego jak i zagranicznego. Podatek wynosi za 100 kg. 14 zł., 10,50 zł., 1,80 zł. i 7 zł., zależnie od gęstości oleju (do 790°, ponad 790° do 865°, ponad 865° do 890°, ponad 890°). Od parafiny i świec podatek wynosi 10,50 zł., od ropału i wazeliny 7 zł., od gudronu poolejowego, smarów wozowych, smarów stałych oraz określonych odpadków produktów olejowych 1,80 zł. Przetwory naftowe przywożone z obszaru w. m. Gdańska i z zagranicy podlegają podatkowi w tej samej wysokości co przetwory naftowe krajowe. Minister Skarbu uprawniony jest do zwolnienia od podatku lub do obniżenia podatku od olejów mineralnych przeznaczonych dla określonych celów w przemyśle i rolnictwie oraz na potrzeby wojska, władz i przedsiębiorstw państwowych. Wolne od podatku są gudron i odpadkowe produkty olejowa o gęstości powyżej 975° względnie 965°, odpadki po procesie rafinacyjnym, ropa surowa oraz gaz ziemny jako gaz i wosk ziemny w stanie surowym. Od podatku zwolnione są również wszelkie oleje mineralne, podlegające podatkowi, wywożone pod kontrolą skarbową z rafinerji lub wolnego składu zagranicę lub na obszar w. m. Gdańska. Należność przypadająca z tytułu podatku powstaje z chwilą wprowadzenia oleju mineralnego do wolnego obrotu. W wypadkach zasługujących na

uwzględnienie podatek może być zakredytowany na warunkach ustalonych przez Ministra Skarbu najwyżej do dnia 15-go miesiąca szóstego następującego po tym miesiącu, w którym wywieziono oleje z rafinerji lub wolnego składu. Kredytowanie podatku od olejów mineralnych przywożonych z zagranicy lub z w. m. Gdańska jest niedopuszczalne. Rozporządzenie podaje szczegółowe przepisy, dotyczące kontroli władz skarbowych nad całą produkcją oraz ekspedycją olejów mineralnych w rafinerjach, gazoliniarniach itp. wytwórniach.

W zakresie podatku od **wina** wymienić należy RMS. z d. 15. IV. 27 (Dz. U. 41/371) ustalające normy zaników przy wyrobie i magazynowaniu wina.

RPR. z dnia 26. III. 1927 (Dz. U. 32/289) zawiera w art. 72—74 przepisy dotyczące podatku od drożdży prasowanych i kwasu octowego. Drożdże prasowane wyrobione w krajowych fabrykach, podlegają podatkowi spożyczemu w wysokości 1 zł., a sprowadzone z zagranicy w wysokości 1,30 zł. od 1 kg. Podatek pobiera się przez oklejanie cegiełek drożdżowych opaskami podatkowymi. Drożdży nieoklejonych opaskami podatkowymi nie wolno wypuszczać z fabryk drożdżowych do wolnego obrotu. Podatek od drożdży wyprodukowanych w kraju może być pokredytowany na warunkach ustalonych przez Ministra Skarbu. Od podatku uwalnia się drożdże wywożone zagranicę na warunkach określonych przez Ministra Skarbu. Kwas octowy wyrobiony z octu drzewnego albo z soli kwasu octowego podlega podatkowi spożyczemu w wysokości 40 gr. od 1 kg. kwasu bezwodnego. Podatek płatny jest od kwasu octowego krajowego w chwili wywozu z wytwórni, a od importowanego w chwili odprawy celnej. Podatek od kwasu octowego wyrobionego w kraju może być pokredytowany na warunkach ustalonych przez Ministra Skarbu. Nie pobiera się podatku od kwasu octowego wywiezionego zagranicę tudzież od przeznaczonego do celów technicznych i naukowych. — Przepisy dotyczące opłat patentowych podane w rozporządzeniu dotyczą także fabryk drożdży prasowanych i kwasu octowego. Od fabryk drożdżowo-gorzelnicznych pobiera się te same opłaty, jak od gorzelnii, natomiast wytwórnie drożdży prasowanych bez pędzenia spirytusu płacą stałą opłatę 15 zł; za przerób spirytusu w octowniach opłata wynosi 10 zł. za każde 10 000 litrów spirytusu.

W dziedzinie ceł ogłoszono w okresie sprawozdawczym szereg ważniejszych przepisów. Przedewszystkiem zasługuje na uwagę RPR. z dnia 13. II. 1928 o przeliczeniu stawek obo-

wiązującej taryfy celnej na nową jednostkę pieniężną (Dz. U. 15/112). Rozporządzenie podaje w załącznikach dwie listy towarów. Stawki obowiązującej taryfy celnej odnoszące się do towarów wyszczególnionych w liście A (przeważnie artykuły mniej lub więcej zbędnej konsumpcji) ulegają przeliczeniu w stosunku 1 do 1,72. Stawki taryfy celnej odnoszące się do towarów wyszczególnionych w liście B (przeważnie artykuły spożywcze niezbędnej konsumpcji, pozatem także nawozy, rudy, żelaziwo i stal), jak również odnoszące się do towarów objętych taryfą wywozową — zachowują swą dotychczasową wysokość. Dla pozostałych towarów objętych taryfą przywozową stawki obowiązującej taryfy celnej ulegają przeliczeniu w stosunku 1 do 1,30. Rozporządzenie wchodziło w życie trzydzieści dni po ogłoszeniu, tj. 15. III. 28. RMS. z dn. 3. III. 28 (Dz. U. 26/241) podaje stawki taryfy celnej przywozowej i wywozowej przerachowane na nową jednostkę pieniężną⁴²⁾. — Ważne znaczenie ze względu na trwającą jeszcze wojnę celną z Rzeszą Niemiecką posiadają RMS., P. i H. oraz R. z dnia 25. I. 1928 w sprawie ceł maksymalnych (Dz. U. 9/66), uchylające dotychczas obowiązujące rozporządzenie z dnia 22. XI. 1924⁴³⁾. Cło maksymalne przywozowe w wysokości dwukrotnej stawek celnych każdorazem obowiązujących stosuje się do towarów, które pochodzą z krajów, nie mających z Polską uregulowanych stosunków handlowych, o ile towary polskie traktowane są gorzej aniżeli towary innych państw lub popierany jest wywóz do Polski za pomocą premji. Zastosowanie ceł maksymalnych do towarów pochodzących z krajów, z którymi nawiązane są rokowania o zawarcie układów handlowych, może być zawieszona na określony czas. Rozporządzenie weszło w życie z dn. 1. II. 1928⁴⁴⁾. — W zakresie ułg celnych wydano

⁴²⁾ Pozatem zmian względnie uzupełnień taryfy celnej dotyczą rozporządzenia Dz. U. r. z. p. 570, 647, 738, 872, 891, 892 i r. b. p. 230 oraz Dz. U. r. z. p. 712.

⁴³⁾ Zob. także Dz. Ust. r. z. p. 651 i 979.

⁴⁴⁾ Zakaz przywozu towarów pochodzących i przychodzących nie z Rzeszy Niemieckiej wyszczególnionych RRM. z dnia 17. VI. i 11. VII. 1925 uchyla RRM. z dnia 10. II. 1928 (Dz. U. 15/113). Rozporządzenie podaje obszerny wykaz towarów zabronionych do przywozu, zwolnionych jednak przez M. P. i H. od zakazu przywozu w pewnych przypadkach lub w granicach pewnych kontyngentów. Równocześnie uchylono RRM. z dnia 7. VIII., 23. IX., 4. XI. i 2. XII. 1925 wydane w sprawach dotycz. ograniczeń wywozowych. Zob. także Dz. U. rb. p. 242. W sprawie zakazu przywozu pszenicy i mąki pszennej, obowiązującego ostatnio do 30. IV. 1928, zob. Dz. U. p. 516, 887, 1002 r. z. i 171 rb.

rozporządzenia, przewidujące, ostatnio do 31. XII. 1928, pobór cła ulgowego w wysokości 20% cła normalnego przy przywozie maszyn i aparatów, stanowiących części składowe kompletnych urządzeń przemysłowych lub służących do obniżenia kosztów względnie zwiększenia produkcji przemysłowej i rolniczej⁴⁵). — Wspomnieć wypada także o rozporządzeniach przewidujących przy wywozie szeregu artykułów (np. wytwory hutnicze walcowane, niektóre wyroby metalowe, obrabiarki, barwniki, materiały wybuchowe) zwrot cła uiszczonego za sprowadzone z zagranicy materiały, zużyte do wyrobu danych towarów⁴⁶). — Ważność rozporządzenia, zaprowadzającego cło wywozowe od żyta i mąki żytniej przedłużono ostatnio do 30. VI. 28⁴⁷). Pozatem ustanowiono na okres od 29. XI. 1927 do 30. VI. 1928 cło wywozowe od pszenicy i mąki pszennej⁴⁸). — W sprawie opłat pobieranych przy odprawie celnej, posiadających częściowo charakter opłat skarbowo-administracyjnych, wydano szereg rozporządzeń (Dz. U. p. 279, 458, 685, 686). — Dodać należy, że na zasadzie RPR. z dnia 13. X. 1927 (Dz. U. 88/789) o planie stabilizacyjnym i pożyczce zagranicznej dochody z ceł służą jako zabezpieczenie obsługi pożyczki. Dochody te płacone będą w pierwszej linii do Banku Polskiego na specjalny rachunek fiskalnych agentów, podlegający rygorom i zwolnieniom przez przedstawiciela fiskalnych agentów, którym w pierwszym okresie będzie Doradca⁴⁹).

W zakresie **podatków obrotowych**, obciążających obrót w sensie prawnym, wymienić należy szereg przepisów odno-

⁴⁵) Dz. U. p. 512, 758 r. z. i 403 rb. — Pozatem w sprawie ulg celnych zob. Dz. U. poz. 276, 277, 296, 331, 540, 541, 648, 717, 857, 890, 1009, 1013 r. z. i 82, 164 r. b.

⁴⁶) Dz. U. p. 561, 650, 819, 820, 941 z. r. i 255 rb.; zwrot cła przy wywozie karbidu, azotniaku i azotanu amonu uchylono Dz. U. p. 332.

⁴⁷) Dz. U. p. 278, 425, 653.

⁴⁸) Dz. U. p. 900. — Pozatem w sprawie ceł wywozowych zob. Dz. U. r. z. p. 297, 589, 649, 652, 675, 718, 988, 989, 1018 i r. b. p. 400; w. m. Gdańska dotycząca poz. 682 Dz. U. r. z. i 81 Dz. U. r. b.

⁴⁹) Pozatem w sprawie postępowania celnego w związku z zaprowadzeniem Monopolu Tytoniowego w Gdańsku zob. Dz. U. p. 744, w sprawie zatwierdzenia umowy z W. M. Gdańskiem dotyczącej rozdziału dochodów celnych Dz. U. p. 336. W sprawie straży celnej zob. Dz. U. p. 716 i z r. b. 223; rozp. z 1926 Dz. U. 105 uchylono. — Zob. także art. 52–56 RPR. o prawie lotniczym (Dz. U. rb. p. 294), zawierające postanowienia paszportowe i celne.

szących się do ustawy z dn. 1. VII. 1926 o opłatach stempłowych. RPR. z dn. 7. II. 1928 (Dz. U. 16/126) ustala w wysokości 0,2% opłatę od kupna nieruchomości uskutecznionego w pewnych okolicznościach przez instytucję upoważnioną do parcelacji. RMS. z d. 23. I. 1928 (Dz. U. 10/83) obniża do 31. XII. 28 stawkę 0,2% od obrotu papierami wartościowymi o niestałym oprocentowaniu do 0,1% o. RPR. z dn. 26. III. 27 (Dz. U. 31/256) przewiduje w określonych przypadkach zwolnienie od opłat papierów wartościowych zagranicznych przewiezionych do Polski⁵⁰). Na uwagę zasługuje RMS. z dn. 31. III. 1927 (Dz. U. 34/303) w sprawie uiszczenia opłaty od umów o dzierżawę lub najem podmiotów znajdujących się na obszarze, na którym obowiązuje kodeks cywilny niemiecki. Umowy odnosić się mogą do nieruchomości, uprawnień (do których stosuje się przepisy prywatno-prawne o nieruchomościach) oraz dzierżawy prawa połowania. Należy uiszczyć opłaty od pisma stwierdzającego umowę o dzierżawę lub najem nieruchomości, o ile pismo sporządzone było przed dniem 1. I. 27, a koniec okresu, przez który ma trwać stosunek dzierżawy lub najmu przypada na dzień późniejszy jak 31. XII. 26. Odpis owego pisma należało złożyć Urzędowi Skarbowemu do 30. VI. 27. Za okres trwania umowy przypadający na czas po 1. I. 27 uiszczyć należy opłatę 0,1—1% wartości rocznych zobowiązań. Opłatę uiszcza się gotówką bez urzędowego wymiaru, płaci się ratami rocznymi za każdy rok w styczniu następnego roku. Pierwsza rata za rok 1927 płatną była w styczniu 1928 r. Od umów zarówno pisemnych jak ustnych, zawartych przed dn. 1. I. 27, a wykonywanych w roku 1926, należało uiszczyć opłatę do 30. VI. 1927 według odnośnych przepisów pruskiej ustawy o podatku stempłowym z r. 1909.

Szereg rozporządzeń przewiduje zwolnienia od opłat stempłowych. RPR. z d. 22. IV. 27 (Dz. U. 42/372) zwalnia od opodatkowania pisma dotyczące spraw związanych z rozbudową miast (przeniesienie własności nieruchomości, zakup materiałów budowlanych, umowy o wykonanie robót budowlanych, pomoc kredytowa)⁵¹). RPR. z dn. 7. II. 1928 (Dz. U. 16/120) zwalnia od opodatkowania wpisy do ksiąg hipotecznych i deklaracje praw własności polskich osób prawnych kościelnych

⁵⁰) Pozatem zob. także Dz. U. p. 804.

⁵¹) Według RMS. z dn. 3. XI. 1927 (Dz. U. 106/913) zwolnienia powyższe są możliwe tylko, o ile chodzi o budowę domu mieszkalnego, a nie fabryki, domu towarowego, świątyni, szkoły, teatru i t. p., co należy udowodnić zaświadczeniem komitetu rozbudowy miast wzgl. magistratu.

i zakonnych. RPR. z dn. 22. III. 1928 (Dz. U. 36/329) ustanawia ulgi podatkowe dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych, położonych na określonym obszarze⁵²⁾, jeżeli wytwórczość ich wzgl. działalność zostanie uznana za pożądaną w interesie obrony Państwa, o ile zobowiążą się do poczynienia nakładów potrzebnych do rozbudowy przedsiębiorstwa oraz zobowiążą się do zorganizowania produkcji wzgl. komunikacji według najnowszych wymagań techniki najpóźn. do lat 3 wzgl. 5 od daty decyzji przyznającej ulgi. Przy skutecznianiu danych nakładów przedsiębiorstwa zwolnione są od podatków od przejścia własności nieruchomości oraz od umów najmu lub dzierżawy nieruchomości oraz od podatków stemplowych obciążających spółki przez lat 10, a o ile przedsiębiorstwo położone jest w południowej części danego obszaru⁵³⁾, przez lat 15. RPR. z dn. 22. III. 28 zwolniło od opodatkowania przerachowanie bilansów przedsiębiorstw publicznych i prywatnych (Dz. U. 38/352)⁵⁴⁾.

Wymienione poprzednio RPR. z dnia 22. III. 1928 (Dz. U. 36/329) wydane w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych zwalnia odnośnie przedsiębiorstwa również od **podatku przemysłowego pobieranego od obrotu** oraz od dodatków samorządowych do tego podatku przez lat 10 wzgl. 15.

W zakresie **podatków bezpośrednich** wydane zostały w okresie sprawozdawczym stosunkowo nieliczne tylko przepisy. Na uwagę zasługuje wymienione już RPR. z dn. 22. III. 1928 (Dz. U. 36/329) w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych zwalniające odnośnie przedsiębiorstwa, o ile są położone w południowej części odnośnego obszaru i zobowiążą się do poczynienia nakładów potrzebnych do rozbudowy przedsiębiorstwa, od wszelkich podatków bezpośrednich państwowych i samorządowych oraz odnośnych dodatków samorządowych z wyjątkiem dodatków do podatku gruntowego na przeciąg lat 10 wzgl. 15. RPR. z dn. 15. II. 1928 (Dz. U. 18/155) dotyczy opłat na rzecz Skarbu za czynności urzędowe polegające na utrzymaniu w ewidencji wszelkich

⁵²⁾ W obrębie linii biegnącej wzdłuż rzeki Wieprza i Sanu do Chyrowa, a dalej przez Krosno, Jasło, Nowy Sącz, wzdłuż Dunajca i Nidy, przez Kielce, Badom do Dębłina.

⁵³⁾ Ograniczonego od północy linię Wisły i Sanu.

⁵⁴⁾ Pozatem ustawy o opłatach stemplowych dotyczą poz. Dz. U. 274, 827, 914 rz. i 29 rb.

zmian, które winny być zaznaczone w katastrze **podatku gruntowego**. Odnosnie **podatku od nieruchomości miejskich i niektórych wiejskich** zauważyć należy, że moc obowiązująca przepisów z roku 1924 i 1925 dotyczących tego podatku została RPR. z dnia 12. III. 1928 (Dz. U. 31/292) przedłużoną do końca roku 1929. Stawka podatku za rok 1929 ma wynosić 7%, jak w r. 1928; wszelkie zmiany w komornem muszą być zakomunikowane właściwej władzy wymiarowej w ciągu 30 dni. Przedsiębiorstwa wyszczególnione w RPR. z d. 22. III. 28 (Dz. U. 36/329) zwolnione są od podatku od nieruchomości na przeciąg lat 25⁵⁵). W zakresie **podatku przemysłowego**, pobieranego od **świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych**, dokonane zostały tylko drobne zmiany (zob. Dz. U. p. 643, 827 r. z. i 371 r. b.). Co się tyczy **podatku od kapitałów i rent**, to wymienić wypada RPR. z dnia 22. IV. 1927 (Dz. U. 42/372) zwalniające od podatku listy zastawne i obligacje wypuszczone dla celów rozbudowy miast, RPR. z dnia 17. V. 1927 (Dz. U. 46/403) zwalniające od podatku przychody z listów zastawnych emitowanych przez instytucje kredytowe, oraz RMS. z dnia 30. IX. 1927 (Dz. U. 92/827) określające bliżej instytucje drobnego kredytu.

RPR. z dnia 8. XI. 1927 (Dz. Ust. 101/871) uchylony został z dniem 1. IV. 1928 pobór dodatków samorządowych do **podatku dochodowego** od dochodów niefundowanych otrzymywanych ze Skarbu Państwa. RPR. z dn. 22. IV. 27 o rozbudowie miast (Dz. U. 42/372) zwolnione zostały od podatku dochodowego za przeciąg 10 lat dochody płynące z nowozbudowanych domów oraz przyznane zostały osobom, które ukończyły budowę domu najpóźniej do końca r. 1935 prawo potrącenia z ogólnego dochodu sum zużytych na budowę domu z wyjątkiem pożyczek budowlanych przewidzianych w rozporządzeniu. Według RMS. z dn. 3. XI. 1927 (Dz. U. 106/913) zwolnienia powyższe odnoszą się tylko do domów przeznaczonych, przynajmniej w $\frac{2}{3}$ użytkowej powierzchni, na cele mieszkalne. Termin dla składania zeznań o dochodzie przez osoby fizyczne i spadki wakujące przesunięty został do dn. 1. V. 1927 wzgl. 1. V. 1928 (Dz. U. p. 295 rz. i 173 rb.).

Wymienione powyżej RPR. z dnia 22. IV. 1927 (Dz. U. 42/372) zwolniło od **podatku od darowizn** dotacje samorządowe, jak również bezpłatne przeniesienia własności nieru-

⁵⁵) Pozatem zob. także Dz. U. p. 505 i 970.

chomości, dokonywane w celach rozbudowy miast. — W sprawie **podatku od placów budowlanych**, przewidzianego w RPR. z dnia 22. IV 1927 (Dz. U. 42/372) jako źródło dochodu Państwowego Funduszu Rozbudowy Miast, miarodajne są przepisy RMS. z d. 3. XI. 27 (Dz. U. 106/913). Państwowy podatek od placów budowlanych pobiera się od placów budowlanych niezabudowanych lub niedostatecznie zabudowanych. Podatek od placu opłacają ich właściciele. Za place budowlane podlegające opodatkowaniu względnie za grunty, które uzyskały charakter placów budowlanych uważa się wszelkie place i grunty nadające się do zabudowania i położone przy wszystkich ulicach i drogach objętych prawomocnym planem zabudowania (regulacyjnym). Wolne od podatku są m. in. place stanowiące własność Państwa lub związków komunalnych, place przeznaczone zgodnie z prawomocnym planem zabudowania na potrzeby użyteczności publicznej, place zajęte pod sady i parki. Podstawę wymiaru stanowi wartość szacunkowa planu, którą ustala się corocznie na zasadzie przeciętnych cen płaconych w ostatnim roku poprzedzającym rok podatkowy za takie same lub podobne place położone w tej samej miejscowości i znajdujące się w analogicznych warunkach. Ewentualnie winien służyć za podstawę wymiaru szacunek hipoteczny lub szacunek instytucji kredytu długoterminowego z uwzględnieniem cen i warunków ekonomicznych, dzielnicy i ulicy miasta, przeznaczenia placu i t. d. Podatek od placu wynosi 0,5% sumy stanowiącej podstawę wymiaru, a 1% w odniesieniu do placów położonych w śródmieściu lub przy głównych ulicach miast liczących ponad 15.000 mieszkańców według ostatniego spisu ludności. Wartość szacunkową placu ustala się corocznie na podstawie przedłożonej przez właściciela placu i sprawdzonej deklaracji. Deklarację należy przedstawić władzy wymiarowej corocznie najpóźniej do 15 października. Przepisy o wymiarze, poborze, terminach płatności podatku i t. d. podane w RMS. z dn. 29. XII. 1926 dla podatku od lokali mają zawsze odpowiednie zastosowanie dla państwowego podatku od placów budowlanych⁵⁶⁾.

⁵⁶⁾ W sprawie organizacji i ustalenia zakresu działania izb i urzędów skarbowych wydane zostało RMS. z dn. 20. VI. 1927 (Dz. U. 66/58S, sprost. p. 640). Pozatem administracji skarbowej dotyczą poz. Dz. U. 990 r. z., 12, 47, 48, 106, 140—148, 415—418. — Liczba członków Rady Finansowej została powiększona z 10 do 14 RPR. z dn. 19. XI. 1927 (Dz. U. 103/896). — Spraw karno-skarbowych dotyczą poz. Dz. U. 401, 526, 542, 597, 828 r. z. i 178 r. b

IV.

Kredyt publiczny.

W zakresie zobowiązań z tytułu **Skarbu Narodowego** wydane zostało RPR. z dn. 6. III. 1928 (Dz. U. 26/234) w sprawie jego likwidacji na rzecz Biblioteki Narodowej, Zbiorów Państwowych oraz Mennicy Państwowej, przyczem przyznane zostało Bankowi Polskiemu prawo do nabycia kruszców szlachetnych nadających się dla potrzeb emisyjnych i monetarnych. Słuszne pretensje do Skarbu Narodowego nieuregulowane do dnia likwidacji pokryte zostaną z zarezerwowanej kwoty 15.000 zł, ewent. zaspokojone zostaną przez Skarb Państwa.

Na cele przewidziane w ustawie o wykonaniu reformy rolnej z dn. 28. XII. 1925 oraz w RPR. z dn. 30. IV. 1927 w sprawie wynagrodzenia za nieruchomości ziemskie przejęte na własność Państwa (Dz. U. 42/374) wypuszczoną została na zasadzie RMS. i RR. z dnia 30. XII. 27 (Dz. U. 1928: 8/58) serja I 5% państwowej **renty ziemskiej** na 50 milionów złotych w złocie. Obligacje renty ziemskiej opiewają na okaziciela i są wypuszczone w odcinkach po 100, 500, 1000 i 5000 zł w złocie. Kupony płatne są półrocznie z dołu 1. VI. i 1. XII. Pierwszy kupon płatny jest 1. VI. 28. Umorzenie obligacji nastąpi najpóźniej po upływie 41 lat drogą losowania lub skupu z wolnej ręki według załączonego do rozporządzenia szczegółowego planu umorzenia. Pierwsza rata płatna będzie 1. VI. 28 w wysokości 1 440 100 zł, dalsze półroczne raty utrzymane są mniej więcej w tej samej wysokości aż do spłaty ostatniej raty w dn. 1. XII. 1968. Kurs obligacji państwowej renty ziemskiej ustaliło RMRR. S. i R. z dn. 4. II. 1928 (Dz. U. 20/172) na r. 1927/28 w wysokości 76% ich imiennej wartości⁵⁷⁾.

Zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu **pożyczek państwowych z lat 1918—1920**, opłaconych złotem lub walutami pełnowartościowymi, spłacone będą na skutek RPR. z dn. 6. III. 1928 (Dz. U. 27/248) nie obligacjami serji II. 5% pożyczki konwersyjnej, jak przewidywało RPR. z d. 17. IX. 26, a w złotych wraz z odsetkami w stosunku 5 od sta za czas

⁵⁷⁾ W sprawie kapitalizacji rent inwalidów wojennych zob. Dz. U. p. 596, w sprawie przerechowania długów rentowych Dz. U. p. 879, w sprawie rejestracji listów zastawnych b. rosyjskich banków ziemskich Dz. U. p. 486 r. z. i 277 r. b.

od 1. I. 1925 do pierwszego dnia miesiąca, w którym nastąpi wypłata^{57a)}).

Wysokość emisji 5% **pożyczki konwersyjnej** została podwyższoną RPR. z dnia 26. II. 1928 (Dz. U. 25/212) o 50 milionów złotych do 200 milionów złotych. Plan umorzenia pożyczki uległ zmianie o tyle, że kapitał dłużny, który po spłacie 6 półrocznych rat wynosił 135 786 000 zł., podwyższony został o 45 262 000 zł. (różnica 4 738 000 zł. uznaną została za umorzoną z tytułu 6 pierwszych półrocznych rat), wobec czego ogólny kapitał dłużny wzrósł do 181 048 000 złotych. Kapitał ten wraz z odsetkami spłacony ma być w półrocznych ratach w wysokości mniej więcej 7 960 000 zł. do dnia 2. I. 1945 r.⁵⁸⁾.

Umorzenie obligacji 5% **konwersyjnej pożyczki kolejowej** nastąpić ma według RPR. z dnia 20. VI. 1927 (Dz. U. 56/491) drogą przedterminowego wykupu lub losowania⁵⁹⁾. Celem pokrycia należności Towarzystwa Kolei Lwów—Czerniowce—Jassy z tytułu przejęcia przez Państwo Polskie odcinka do granicy Państwa upoważniony został RPR. z dnia 22. III. 1928 (Dz. U. 36/327) Minister Skarbu do emisji 7% **pożyczki kolejowej** w złotych w złocie. Obligacje Towarzystwa, obciążające Skarb Państwa Polskiego na mocy traktatu pokojowego z Austrią, będą wymienione na 5/o pożyczkę konwersyjną kolejową z r. 1926 po kursie najwyżej 15 zł. za 100 koron, z zastosowaniem jednak przepisów RPR. z dnia 14. V. 1924, dotyczących obywateli państw obcych.

RPR. z dnia 6. II. 1928 (Dz. U. 14/99) upoważniony został Minister Skarbu do wypuszczenia 4% **premjowej pożyczki inwestycyjnej** w wysokości 50 milionów złotych w złocie w obligacjach na okaziciela po 100 złotych w złocie każda. Obligacje wypuszczone będą serjami (10 000 seryj po 50 obligacji). Wpływ z pożyczki przeznaczony jest na zasilenie ruchu budowlanego, na budowę, odbudowę i przebudowę linii kolejowych oraz na wykup 8% pożyczki złotej z roku 1922 i 8% pożyczki konwersyjnej. Umorzenie pożyczki nastąpi w ciągu dziesięciu lat drogą losowania w dniach 1. IV. i 1. X. każdego roku⁶⁰⁾). Każdorazowo podlegać będzie

^{57a)} Zob. także Dz. U. p. 349.

⁵⁸⁾ W sprawie wymiany pożyczek zaciągniętych przez b. kraj Galicję na 5% pożyczkę konwersyjną zob. Dz. U. p. 501; zob. także Dz. U. p. 568.

⁵⁹⁾ Pozatem zobacz także Dz. U. p. 1017 r. z. i 65 r. b.

⁶⁰⁾ Według RPR. z dnia 14. III. 1928 (Dz. U. 31/296) nastąpić ma pierwsze losowanie wyjątkowo dnia 15. VI. 1928.

umorzeniu $\frac{1}{20}$ część pożyczki, tj. 500 seryj. Nieumorzone obligacje uczestniczyć będą w losowaniu premij, które odbywać się będzie jednocześnie z losowaniem obligacyj celem ich umorzenia. Na premje przeznacza się w pierwszym półroczu $1\frac{1}{2}\%$ od sumy pożyczki, tj. 750 000 zł. w złocie. W następnych półroczach stosunek ulegać będzie stopniowemu zwiększaniu i w ostatnim półroczu wynosić będzie 10%. Odsetki od obligacyj płatne będą z dołu w dn. 1. IV. i 1. X. Pierwszy kupon płatny był 1. IV. 28. Kupony obligacyj wolne są od podatku od kapitałów i rent. Obligacje pożyczki inwestycyjnej mają wszelkie prawa papierów pupilarnych i są zabezpieczone całym majątkiem ruchomym i nieruchomym Państwa. RMS. z dn. 15. II. 1928 (Dz. U. 21/190) ustala 15 100 premij na ogólną kwotę 10 milionów złotych w złocie, rozłożonych na poszczególne losowania według planu załączonego do rozporządzenia.

Odnośnie **pożyczki dolarowej**, zaciągniętej u Spółki akcyjnej dla eksploatacji państwowego monopolu zapałczanego, postanawia RPR. z dnia 6. II. 1928 (Dz. U. 15/107), że okres umorzenia pożyczki należy obliczać od dnia 15. IX. 1925.

Na mocy RMS. z dnia 9. IV., 7. VII. i 10. X. 1927 (Dz. U. 36/322, 63/562, 89/801) wypuszczono serie XV, XVI i XVII **6/0 biletów skarbowych**, płatne dnia 15. VII., 15. X. i 31. XII. 1927 r. Powyższe serie wypuszczono każdą na 25 milionów zł., dwie pierwsze na okres 3 miesięcy, ostatnią na $\frac{2}{3}$ miesiąca. Plan stabilizacyjny z dnia 13. X. 1927 (Dz. U. 88/789) przewidywał spłatę tego długu płynnego, wynoszącego 25 milionów złotych, w dniu jego płatności z sum uzyskanych z pożyczki zagranicznej.

Co do **długu bieżącego nieoprocentowanego** zawiera plan stabilizacyjny oświadczenie Rządu, że zrzekł się prawa emisji biletów państwowych. W celu wycofania istniejących biletów zdawkowych postanowiono, że Rząd wpłaci Bankowi Polskiemu 140 milionów złotych, wskutek czego Bank Polski przejmie zobowiązania za połowę obecnych biletów państwowych i stopniowo zastąpi je własnymi biletami. Reszta biletów państwowych zastąpioną ma być emisją monet srebrnych. RMS. z dn. 28. XI. 1927 (Dz. U. 109/933) zarządziło z dn. 31. III. 1928 wycofanie oraz wymianę (z terminem ostatecznym 1. IV. 1930) biletów zdawkowych 2 zł. z datą 1. V. 1925⁶¹⁾.

⁶¹⁾ Likwidacji uległa także pomoc dla instytucji kredytowych, udzielona na zas. ust. z dnia 28. XI. 1925. Zob. Dz. U. p. 400.

W zakresie długów zagranicznych najważniejszym zdarzeniem w ubiegłym roku skarbowym było zaciągnięcie pożyczki zagranicznej na podstawie RPR. z dnia 13. X. 1927 (Dz. U. 88/789). W związku z realizacją planu stabilizacyjnego, ustalonego w celu stabilizacji waluty i naprawy stanu gospodarczego, upoważniony został Minister Skarbu do zaciągnięcia pożyczki zagranicznej na sumę nominalną 62 milionów dolarów Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz 2 milionów funtów sterlingów. Oprocentowanie obligacyj pożyczki nie miało przekraczać 7%. Okres umorzenia ustalono na lat 20. Umorzenie obligacyj będzie dokonywane w terminach półrocznych po 103/0 wartości nominalnej. Obligacje mogą być skupione przedterminowo, poczynając od dnia 15. X. 1937 r. Obligacje i kupony pożyczki są wolne od wszelkich opłat i podatków, zarówno już obowiązujących w Polsce, jak i tych, które mogą być w przyszłości wprowadzone. Spłata kapitału i odsetek będzie zabezpieczona wpływami z ceł. Obligacje wyrażone w dolarach będą płatne również w walucie angielskiej, szwajcarskiej i holenderskiej, szwedzkiej i francuskiej według określonych kursów. Część czwarta planu stabilizacyjnego zawiera ważne postanowienia dotyczące zużycia pożyczki. Rząd zaciągnąć miał pożyczkę w wysokości około 60 milionów dolarów. Z sumy tej przeznaczało się w przybliżonych cyfrach: 75 milionów zł. na powiększenie kapitału Banku Polskiego, 140 milionów zł. na przejęcie przez Bank połowy emisji skarbowej (biletów państwowych względnie zdawkowych), 90 milionów zł. na konwersję połowy emisji skarbowej na monety srebrne, 25 milionów zł. na umorzenie długu płynnego (biletów skarbowych), 75 milionów zł. na utworzenie rezerwy skarbowej, 135 milionów zł. na cele kredytowe dla przedsiębiorstw państwowych i dla rolnictwa. Przewidziane jest powołanie fiskalnych agentów dla pożyczki. Wpływy z pożyczki będą wpłacone do Banku Polskiego na specjalny rachunek, z którego będą zwalniane na rzecz Rządu tylko na cele powyżej wyszczególnione. Wszelka dyspozycja danymi sumami wymaga upoważnienia Doradcy, jako przedstawiciela fiskalnych agentów. Skoro rezerwa skarbowa będzie zmniejszona albo zniesiona, a akcje Banku sprzedane na rachunek Rządu, otrzymane stąd sumy mogą być zużyte na cele produkcyjne, ustalone z Doradcą. Rząd zobowiązał się zarazem, że nie będzie zaciągał ani wewnętrznych, ani zagranicznych pożyczek długoterminowych dla celów budżetowych w ciągu 3 lat. Jednakowoż Rząd może zaciągać pożyczki na cele produkcyjne po zasięgnięciu opinii

Doradcy. Ponadto zanim zostanie zatwierdzona jakakolwiek pożyczka zagraniczna, gwarantowana przez Rząd, albo jakakolwiek zagraniczna pożyczka samorządowa, Rząd zasięgnie opinii Doradcy. Rząd i Bank Polski współpracować będą również w celu powściągnięcia prywatnych długoterminowych pożyczek zagranicznych, o ile miałyby być nadmierne i zagrażały stałości waluty w przyszłości. Nadmienić należy, że RPR. z dn. 11. VII. 1927 (Dz. U. 62/545) upoważniło Ministra Skarbu do zawarcia umowy z bankowem konsorcjum zagranicznym o otwarcie krótkoterminowego kredytu na sumę do 15 milionów dolarów. Oprocentowanie obligacyj dolarowych nie miało przekraczać 6/o. Wysokość prowizji bankierskiej nie miała przekraczać $\frac{7}{8}$ % półrocznie. Termin spłaty ustalony był na dzień 31. XII. 1927, ewent. 1. VII. 28. Przewidziane było zwolnienie pożyczki od opłat i podatków obowiązujących w Polsce.

Co się tyczy **poręki państwowej**, to w danym zakresie miarodajnym jest przedewszystkiem RPR. z dnia 22. III. 1928 (Dz. U. 38/358), zmieniające ustawę z dnia 1. VII. 1925. Minister Skarbu upoważniony jest do udzielenia poręki państwowej za określone zobowiązania w ramach stałego kontyngentu 1500 milionów zł. w złocie lub równowartości w walutach. Poręka państwa może być udzielona za zobowiązania banków i przedsiębiorstw państwowych w ramach stałych kontyngentów po 500 milionów zł. w złocie lub równowartości, za zobowiązania ciał samorządowych, banków komunalnych, towarzystw kredytowych oraz banków hipotecznych z tytułu emisji listów zastawnych, zabezpieczonych w pierwszej połowie wartości nieruchomości przynoszącej stały dochód i wydawanych pod nadzorem rządowym, za zobowiązania zapłaty kapitału i odsetek obligacyj wypuszczonych na cele budowy linii kolejowych, za zobowiązania związków rolniczych, za zobowiązania osób fizycznych i prawnych zaciągnięte zagranicą, a zabezpieczone hipotecznie w pierwszej połowie szacunku nieruchomości względnie towarami, przeznaczonemi na wywóz, do 50/o ceny rynkowej, wreszcie za zobowiązania osób fizycznych i prawnych, wynikające z operacyj handlu zagranicznego, jednak w ostatnim przypadku tylko w ramach stałego kontyngentu 21 $\frac{1}{2}$ milionów zł. w złocie lub równowartości w walutach⁶²). Na zasadzie RPR. z dnia 22. IV. 1927 (Dz. U. 42/372) gwarantuje Skarb Państwa za kapitał i odsetki krótkoterminowych pożyczek, udzielonych dla celów rozbudowy

⁶²) Zob. także Dz. U. p. 406 i 644.

miast. Również objęte są gwarancją państwową do wysokości łącznej 500 milionów zł. w złocie listy zastawne i obligacje wypuszczone dla celów budowlanych, o ile są łącznie zabezpieczone najwyżej w 80% wartości nieruchomości. Kapitał i odsetki listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego gwarantowane są przez państwo do sumy 125 milionów złotych w złocie na mocy RPR. z dnia 17. V. 1927 (Dz. U. 46/407). W sprawie listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Przemysłu Polskiego, wypuszczonych w walucie zagranicznej i gwarantowanych przez Skarb Państwa, wydane zostało RPR. z dnia 29. II. 1928 (Dz. U. 25/220). Zmiany w statucie Towarzystwa podaje RMS. z dn. 31. XII. 1927 (Dz. U. 1928: 7/49).

Dr. Roch Knapowski (Poznań).

2. Prawo karne i proces karny.

Niniejszy referat obejmuje okres czasu od 28 kwietnia 1927 do końca marca 1928. Nawiązuje do referatu, umieszczonego w zeszycie trzecim „Ruchu” z r. 1927 (str. 571—590), który obejmował okres czasu, bezpośrednio poprzedzający.

Ponieważ materiał z omawianego obecnie okresu jest bardzo obszerny i różnorodny, przeto celem łatwiejszego zorientowania czytelnika, podam naprzód zestawienie rodzaju i kolejności materiału w tym samym porządku (i z tą samą numeracją liczb bieżących), jakich użyję w samym referacie.

1. Warunkowe zawieszenie wykonania kary.

2. Zwolnienie przedterminowe osób, odbywających karę pozbawienia wolności z mocy wyroków wojskowych sądów karnych.

3. Odroczenie i przerwa wykonania kar pozbawienia wolności oraz uchylenie aresztu tymczasowego ze względów wojskowych.

4. Zmiany ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej i rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy.

5. Zmiany ustawy karnej skarbowej.

6. Areszt domowy.

7. Ułaskawienie osób, skazanych przez sądy wojskowe.

8. Wykonanie wyrokowi śmierci, wydanych przez sądy karne powszechne.

9. Prawo prasowe.

10. Zmiany niektórych postanowień ustaw karnych o rozpowszechnianiu nieprawdziwych wiadomości i o zniewagach.

11. Zmiany przepisów o lichwie pieniężnej.
12. Szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu.
13. Handel kobietami i dziećmi oraz inne popieranie nie-rządu.
14. Żebractwo i włóczęgostwo.
15. Zmiany ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.
16. Umowy lawinowe.
17. Zapobieganie upadłości.
18. Prawo łowieckie.
19. Inspekcja pracy.
20. Zapobieganie chorobom zawodowym i ich zwalczanie.
21. Bezpieczeństwo i higiena pracy.
22. Umowy o pracę pracowników umysłowych.
23. Umowy o pracę robotników.
24. Kontrola ubezpieczeń.
25. Ewidencja i kontrola ruchu ludności.
26. Granice Państwa.
27. Godła i barwy państwowe oraz oznaki, chorągwie i pieczęcie.
28. Opieka nad zabytkami.
29. Prawo lotnicze.
30. Dozór nad artykułami żywności i przedmiotami użytku.
31. Ochrona wynalazków, wzorów i znaków towarowych.
32. Prawo o spółkach akcyjnych.
33. Ochrona zwierząt.
34. Zwalczanie zaraźliwych chorób zwierzęcych.
35. Badanie zwierząt rzeźnych i mięsa.
36. Przepisy o Policji Państwowej.
37. Przepisy o Straży Granicznej.
38. Zmiany niektórych przepisów kodeksu karnego oraz przepisów o urządzeniu sądownictwa i o postępowaniu karnem w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.
39. Wydziały i urzędy śledcze.
40. Sądy dla nieletnich w b. zaborze rosyjskim.
41. Sądy pracy na obszarze sądów apelacyjnych: warszawskiego, krakowskiego, lubelskiego, lwowskiego i wileńskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.
42. Sędziowie śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia.
43. Komisja Nadzwyczajna do walki z nadużyciami.
44. Zakłady wychowawczo-poprawcze.

45. Ustalenie odległości w postępowaniu karnem na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

46. Postępowanie sądowe w razie naruszenia art. 22. Konstytucji.

47. Kodeks karny wojskowy oraz zmiany w ustawie wojskowego postępowania karnego.

48. Organizacja więziennictwa.

49. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

50. Kodeks postępowania karnego i przepisy wprowadzające go.

51. Postępowanie doraźne.

1. Warunkowe zawieszenie wykonania kary.

Wydano dwa rozporządzenia, z których pierwsze dotyczy b. zaboru austriackiego, a drugie b. zaboru niemieckiego.

I. Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 21. 5. 1927. (Dz. Ust. Nr. 47, poz. 424), uzupełniające przepisy o warunkowym zawieszeniu wykonania kary na obszarze mocy obowiązującej ustawy postępow. karnego z 23. 5. 1873 (t. j. austriackiej).

Niniejsze rozporządzenie zmienia wzgl. uzupełnia przepisy ustawy z 10. 6. 1926 (Dz. Ust. Nr. 61, poz. 354), którą wprowadzono warunkowe zawieszenie wykonania kary na obszarze b. zaboru austriackiego. Ustawę tę omówiłem w zeszycie czwartym „Ruchu” rocznika 1926, str. 866 do 868.

Zmiany względnie uzupełnienia są następujące:

Termin przedstawienia wniosku: Wniosek o warunkowe zawieszenie wykonania kary można przedstawić najpóźniej przed uprawomocnieniem się orzeczenia skazującego, zaś jeżeli wniosek dotyczy warunkowego zawieszenia wykonania kary aresztu zastępczego na wypadek nieściągalności grzywny, można go przedstawić napóźniej w terminie wyznaczonym do dobrowolnego zapłacenia grzywny.

Skutek przedstawienia wniosku: wniosek, złożony w terminie, odracza wykonanie kary. Wniosek spóźniony należy odrzucić; zaskarżenie uchwały nie wstrzymuje Wykonania kary.

Niedopuszczalność warunkowego zawieszenia: sąd nie wyda orzeczenia, zawieszającego z urzędu wykonanie kary, a wniosek złożony w tym przedmiocie

odrzuci, jeżeli oskarżony lub skazany zbiegł, ukrywa się lub miejsce jego pobytu jest nieznane.

Właściwość do powzięcia decyzji w postępowaniu uproszczonym: z reguły sędzia orzekający przy wydaniu wyroku, zaś po wyroku ten sędzia sądu powiatowego, który wydał wyrok, a jeżeli już nie wchodzi w skład danego sądu powiatowego, inny sędzia tegoż sądu.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem 31. 5. 1927.

II. Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 17. 9. 1927. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 741) o warunkowym zawieszeniu wykonania kary na obszarze, na którym obowiązuje niemiecka ustawa postępowania karnego.

Uprawniona władza: sąd (art. 1) z urzędu lub na wniosek (art. 9).

Treść uprawnienia: zawieszenie na czas od jednego roku do lat pięciu wykonania kary pozbawienia wolności, nie przenoszącej sześciu miesięcy, jeżeli ze względu na okoliczności, towarzyszące popełnieniu przestępstwa, charakter i zachowanie się skazanego po popełnieniu przestępstwa, należy przypuszczać, że wstrzyma się od popełnienia nowego przestępstwa. Okres zawieszenia kary liczy się od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, zawieszającego warunkowo wykonanie kary (art. 1). Zawieszenie odnosi się także do kar dodatkowych z wyjątkiem przepadku i zniszczenia przedmiotów (art. 5).

Skutki zawieszenia: kary zawieszono uważa się za darowane, jeżeli w ciągu trzech miesięcy po upływie okresu zawieszenia sąd nie uchyli zawieszenia kary ani nie wpłynęły wnioski o uchylenie. Jeżeli jednak najpóźniej w powyższym okresie trzymiesięcznym wdrożono przeciw skazanemu postępowanie karne z powodu przestępstwa, popełnionego w okresie zawieszenia kary, wówczas kary, których wykonanie zawieszono, należy uważać za darowane dopiero wtedy, gdy w ciągu trzech miesięcy po prawomocnym ukończeniu nowego postępowania karnego nie uchylono zawieszenia ani nie złożono wniosku o uchylenie (art. 6).

Wypadki, w których nie można stosować warunkowego zawieszenia (art. 2):

a) co do osób, które już poprzednio były prawomocnie skazane na karę ciężkiego więzienia lub więzienia, jeżeli mają ją odbyć w przyszłości bezwarunkowo albo też ją odbywały lub już odbyły, chyba, że od dnia odcierpienia kary upłynęło lat pięć;

b) co do osób, co do których sąd orzekł jednocześnie utratę obywatelskich praw honorowych lub dopuszczalność dozoru policyjnego;

c) co do osób, które zbiegły, ukrywają się, lub których miejsce pobytu nie jest znane;

d) co do czynów, popełnionych w okresie orzeczonego poprzednio zawieszenia kary, jeżeli są zbrodnią, umyślnym występkiem albo takim samem przestępstwem, jak to, za które wymierzono karę zawieszoną.

Uchylenie zawieszenia (art. 4): sąd uchyli zawieszenie wykonania kary, jeżeli:

a) skazany popełni zbrodnię lub umyślny występek w okresie zawieszenia kary;

b) skazany popełni w tym okresie czasu takie samo przestępstwo, jak to, co do którego zawieszono warunkowo wykonanie kary;

c) wyjdzie na jaw, że karę zawieszono warunkowo, jakkolwiek zachodził jeden z wypadków, w których nie można stosować warunkowego zawieszenia.

Powyższe wypadki (a—c) są obligatoryjne, natomiast fakultatywne (t. j. sąd może) zachodzą wówczas, jeżeli:

a) skazany nie zastosował się w sposób zawiniony do polecenia sądowego, aby wyrównał szkodę, wyrządzoną przestępstwem, w całości lub w części;

b) wyjdzie na jaw, że skazany popełnił przed okresem zawieszenia kary inne przestępstwo i gdy za to przestępstwo sąd wymierzy mu karę pozbawienia wolności bez jej warunkowego zawieszenia.

Uprawnienie do uchylenia zawieszenia kary: sąd pierwszej instancji uchyli je uchwałą z urzędu lub na wniosek prokuratora (art. 13, ust. 1).

Rozporządzenie weszło w życie z dniem piętnastym po ogłoszeniu, t. j. po dniu 27. 9. 1927.

2. Zwolnienie przedterminowe osób, odbywających karę pozbawienia wolności z mocy wyroków wojskowych sądów karnych.

I. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 1. 6. 1927. (Dz. Ust. Nr. 50, poz. 449) o zwolnieniu przedterminowym osób, odbywających karę pozbawienia wolności z mocy wyroków wojskowych sądów karnych.

Niniejsze rozp. zmienia rozporządzenie Rady Ministrów

z 10. 5. 1920 w przedmiocie wprowadzenia w życie wojskowego kodeksu karnego (Dz. Ust. Nr. 59, poz. 369).

Zmiany są następujące :

A. Zmiana terminologii: „przedterminowe zwolnienie” zamiast „tymczasowego zwolnienia”.

B. Zmiana warunków przedterminowego zwolnienia. Obecny przepis opiewa: skazani na karę pozbawienia wolności wyrokiem wojskowego sądu karnego mogą być przedterminowo zwolnieni, jeżeli odbyli już dwie trzecie, najmniej jednak sześć miesięcy¹⁾ wymierzonej kary i przez ten czas prowadzili się dobrze. Skazani na karę bezterminowego (dożywotniego) pozbawienia wolności mogą być przedterminowo zwolnieni, jeżeli odbyli nie mniej, niż piętnaście lat kary. Przedterminowo można zwolnić także skazanych, którym karę śmierci zamieniono aktem łaski na karę pozbawienia wolności²⁾. Do kary wymierzonej i do kary odbytej nie wlicza się zaliczonego na poczet kary aresztu śledczego lub tymczasowego przytrzymania ani też darowanej części kary²⁾.

C. Zmiana skutków przedterminowego zwolnienia. Obecny przepis opiewa: karę uważa się za odbytą, skoro od chwili wypuszczenia skazanego na wolność upłynął termin tak długi, jak część kary, której skazany nie odbył, lecz co najmniej roczny, a przy bezterminowym pozbawieniu wolności dziesięcioletni — i w tym okresie zwolnienia nie odwołano.

D. Zmiana uprawnienia do przedterminowego zwolnienia: Minister Spraw Wojskowych może swe uprawnienie przekazywać w całości lub w części właściwym dowódcom, którzy wydają decyzję po wysłuchaniu wniosku prokuratora wojskowego.

Rozp. weszło w życie z dniem 8. 6. 1927.

II. Rozp. Ministra Spraw Wojskowych z 13. 9. 1927. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 800) w sprawie wykonania rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 1. 6. 1927 (Dz. Ust. Nr. 50, poz. 449) o zwolnieniu przedterminowym osób, odbywających karę pozbawienia wolności z mocy wyroków wojskowych sądów karnych.

Przeprowadza rozdział uprawnienia między Ministra Spraw Wojskowych (§ 1) i dowódców właściwych dla woj-

¹⁾ Poprzednio jeden rok.

²⁾ Poprzednio brak przepisu w tym przedmiocie.

skowych sądów okręgowych (§ 2) oraz zawiera szereg przepisów instrukcyjnych.

Weszło w życie z dniem 15. 10. 1927.

3. Odroczenie i przerwa wykonania kar pozbawienia wolności oraz uchylenie aresztu tymczasowego ze względów wojskowych.

Rozp. Prezyd. Rzplitej z 17. 5. 1927. (Dz. Ust. Nr. 46, poz. 405) o odroczeniu i przerwie wykonania kar pozbawienia wolności oraz uchyleniu aresztu tymczasowego ze względów wojskowych.

Rozporządzenie przewiduje trzy ewentualności:

- A. w czasie pokoju (art. 1);
- B. w razie zarządzenia mobilizacji ogólnej lub częściowej (art. 2);
- C. w czasie wojny (art. 3).

Wymogi:

A. jeżeli w czasie pokoju skazany na karę nie wyżej sześciu miesięcy pozbawienia wolności pełni czynną służbę wojskową lub został powołany do pełnienia tej służby.

B. W razie zarządzenia mobilizacji ogólnej lub częściowej jeżeli:

a) skazany na karę nie wyżej dwóch lat pozbawienia wolności pełni czynną służbę wojskową lub został powołany do pełnienia tej służby, albo

b) obwiniony, co do którego zarządzono areszt tymczasowy (areszt śledczy, tymczasowe przytrzymanie) w toku dochodzeń lub śledztwa, pełni czynną służbę wojskową lub powołany został do pełnienia tej służby, a według okoliczności danego wypadku nie należy się spodziewać skazania na karę pozbawienia wolności ponad dwa lata.

C. Jeżeli w czasie wojny:

a) praca osoby, skazanej na karę pozbawienia wolności nie wyżej sześciu miesięcy, jest niezbędna ze względu na obronę Państwa albo na dotkliwe braki w zaopatrzeniu ludności lub:

b) w tych samych warunkach nie należy się spodziewać skazania osoby, co do której zarządzono areszt tymczasowy (areszt śledczy, tymczasowe przytrzymanie), według okoliczności danego wypadku na karę pozbawienia wolności ponad sześć miesięcy.

Inicjatywa: W czasie pokoju potrzebny jest wnio-

sek władzy wojskowej, w razie mobilizacji działa się z urzędu, w czasie wojny potrzebny jest wniosek „właściwej władzy”, a które władze są Właściwe, pozostawiono określeniu przez osobne rozp. Rady Ministrów.

Zakres osób, których dotyczy niniejsze rozporządzenie: przepisy co do czasu pokoju i wojny (wyżej A i C) stosuje się tylko do osób skazanych lub obwinionych o przestępstwo, należące do właściwości sądów powszechnych lub władz administracyjnych, nie wyłączając skarbowych, zaś przepis co do mobilizacji (wyżej pod B) stosuje się również do osób, skazanych lub obwinionych o przestępstwo, należące do właściwości sądów wojskowych (art. 8). Niniejsze rozp. nie dotyczy jednak osób, skazanych lub obwinionych o przestępstwo przeciw bezpieczeństwu Państwa (art. 9).

Rozp. niniejsze uchyliło wyraźnie ostatnie zdanie § 180³⁾ oraz § 401 lit. b.⁴⁾ ustawy o postępowaniu karnem, obowiązującej w b. zaborze austrij. (art. 10).

Początek mocy obowiązującej niniejszego rozporządzenia: 28. 5. 1927. (art. 13).

Rozporządzenie to nie zmienia w niczem przepisów ustawy o wojskowym postępowaniu karnem (art. 11).

4. Zmiany ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej i rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy.

I. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 11. 1. 1928 (Dz. Ust. Nr. 4, poz. 26) w sprawie zmian i uzupełnień niektórych postanowień ustawy z 23. 5. 1924 (Dz. Ust. Nr. 61, poz. 609) o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

A. Wprowadzono jako art. 87, lit. a. następujące przestępne stany faktyczne, ulegające karze w drodze administracyjnej,

³⁾ Jeżeli nastąpiło wypowiedzenie wojny lub wojna już wybuchła, wówczas areszt śledczy co do osób wojskowych, które w czasie pokoju powoływane bywają do wyćwiczenia jako rekruci lub do ćwiczeń wojskowych, ma wtedy tylko zastosowanie, gdy chodzi o zbrodnię zagrożoną karą śmierci lub więcej niż pięcioletniego więzienia.

⁴⁾ Wykonanie kary nałożonej na osobę wojskową, o ile kara nie przewyższa sześciu miesięcy, należy odłożyć na żądanie właściwej władzy wojskowej albo też przerwać, jeżeli skazany powołany został do pełnienia służby.

zaś sądom wojskowym, jeżeli osoba, która się ich dopuściła, podlega orzecznictwu władz wojskowych:

a) niejawienie się na wezwanie władz administracyjnych lub samorządowych w sprawach wojskowych;

b) nieposiadanie z własnej winy otrzymanego wojskowego dokumentu legitymacyjnego;

c) danie lub przyjęcie takich dokumentów pod zastrzeżeniem, utrudniającem natychmiastowy zwrot, w szczególności w zastaw;

d) nieprzyjęcie wojskowych dokumentów legitymacyjnych oraz wojskowych kart powołania;

e) umyślne zniszczenie wojskowych dokumentów legitymacyjnych oraz wojskowych kart powołania.

B. Stworzenie przepisu, że ulega karze ten, kto inną osobę do popełnienia przestępstwa, przewidzianego w wojskowych ustawach karnych, lub do udziału w niem bezskutecznie wzywa lub skłonić się stara.

C. Skreślenie przepisu karnego za zawarcie małżeństwa bez zezwolenia władzy wojskowej i za współudział przy zawarciu takiego małżeństwa ze strony duchownego lub świeckiego urzędnika stanu cywilnego.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od 1. 5. 1928.

II. Rozp. Ministra Spraw Wojskowych z 30. 6. 1927. (Dz. Ust. Nr. 63, poz. 560), wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Spraw Wewnętrznych, w sprawie zmiany § 436 rozporządzenia wykonawczego z 21. 3. 1925 do ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Dotyczy zawiadomień, które władze wymiaru sprawiedliwości winne są przestać władzom administracyjnym i powiatowym komendom uzupełnień co do poszczególnych aktów postępowania karnego, dotyczącego osób, które podlegają obowiązkowi wojskowemu.

Weszło w życie 15. 7. 1927.

5. Zmiany ustawy karnej skarbowej.

Ustawę karną skarbową omówiłem w zeszycie trzecim rocznika 1927 „Ruchu” (str. 583—588).

I. Rozp. Prezyd. Rzplitej z 24. 6. 1927. (Dz. Ust. Nr. 60, poz. 526) o zmianie art. 22, 48 i 230 ustawy karnej skarbowej.

Dotyczy wymiaru kary w razie zbiegu przestępstw (art. 22), uzupełnia przepis o naruszeniu zakazu przywozu (art. 48) i daje autentyczną interpretację określenia „strony” przy wnoszeniu środków odwoławczych (art. 230).

Weszło w życie czwartego dnia po ogłoszeniu, t. j. po 7. 7. 1927.

II. Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 20. 6. 1927. (Dz. Ust. Nr. 61, poz. 542), wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, o właściwości sądów pokoju i powiatowych w sprawach o przestępstwa z art. 84, 90 ust. 1 i 101 ustawy karnej skarbowej.

Jest to częściowe przesunięcie właściwości z sądów okręgowych na sądy pokoju i powiatowe, przewidziane już w art. 211 ust. 2 ustawy karnej skarbowej.

Weszło w życie trzeciego dnia po ogłoszeniu, t. j. po 11. 7. 1927.

III. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 24. 2. 1928. (Dz. Ust. Nr. 21, poz. 178) o zmianie i uzupełnieniu art. 19, 211 i 213 ustawy karnej skarbowej.

Z karnosądowego punktu widzenia ważny jest przepis, że jednego członka kompletu sądującego może zastąpić inny sędzia (zawodowy) sądu okręgowego, sędzia śledczy, sędzia pokoju (powiatowy) lub zastępca sędziego, na podstawie zarządzenia prezesa sądu okręgowego, powziętego na wniosek przewodniczącego wydziału karnego skarbowego w poszczególnej sprawie.

Rozp. weszło w życie czwartego dnia po ogłoszeniu tj. po dniu 1. 3. 1928.

6. Areszt domowy.

I. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 7. 2. 1928 (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 228) o areszcie domowym.

A. Wprowadzono na obszarze mocy obowiązującej k. k. niemieckiego dopuszczalność odbycia kary aresztu, nie dłuższej od siedmiu dni, we własnym mieszkaniu (art. 1).

B. Ograniczono na obszarze mocy obowiązującej b. zaboru austriackiego areszt domowy do wypadków, gdy wymierza się karę aresztu nie dłuższego od siedmiu dni (art. 2⁵).

C. Dopuszczono zastosowanie aresztu domowego także

⁵) Zgodnie z art. 21 ust. ostatni k. k., obowiązującego w b. zaborze rosyjskim.

w razie skazania na areszt zastępczy, wymierzony w: miejsce grzywny (art. 3).

D. Określono treść aresztu domowego: nie wolno opuszczać mieszkania ani przyjmować odwiedzin bez zezwolenia władzy zarządzającej wykonanie kary; ta Władza może zarządzić nadzór nad wykonaniem aresztu przez organa policyjne; stwierdzenie wydalenia się skazanego z mieszkania powoduje wykonanie całej kary w areszcie publicznym oraz (tak samo, jak stwierdzenie przyjęcia odwiedzin bez zezwolenia) powoduje ukaranie przez sąd powiatowy (pokoju) art. 4—7.

E. Dopuszczono zastosowanie powyższych przepisów do wykonania zapobiegawczego aresztu domowego po myśli art. 416, 428 ustawy postępowania karnego, obowiązującej na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem 10. 3. 1928.

II. Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 10. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 256) w sprawie aresztu domowego.

Zawiera przepisy instrukcyjne dla władzy zarządzającej wykonanie kary.

Weszło w życie z dniem 12. 3. 1928.

7. Ułaskawienie osób, skazanych przez sądy wojskowe.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 7. 10. 1927 (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 796) w sprawie trybu załatwiania próśb o ułaskawienie osób, skazanych przez sądy wojskowe.

Opinię co do ułaskawienia ma wydać sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji. Jeżeli jednak wyrok wydał wojskowy sąd rejonowy, wówczas powołany jest do wydania opinii wojskowy sąd okręgowy, będący drugą instancją dla tegoż sądu rejonowego (art. 1). Sąd wydający opinię przesyła akta Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu, jeżeli uznał, że skazany zasługuje na ułaskawienie, albo też jeżeli Naczelnny Prokurator Wojskowy zażądał przedstawienia sobie aktów. Poza temi wypadkami sąd, powołany do wydania opinii, wydaje decyzję, że pozostawia się prośbę bez dalszego biegu. (art. 2, 4 ust. 1).

Mimo takiej decyzji sądu może Naczelnny Prokurator Wojskowy zażądać przedłożenia sobie aktów celem nadania sprawie dalszego biegu (art. 4 ust. 2). Sąd, który przesyła Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu akta sprawy wraz z opinią, może zarazem wstrzymać wykonanie kary lub za-

rządzić jej przerwę, jeżeli zachodzą zdaniem sądu szczególnie ważne względy, przemawiające za ułaskawieniem (art. 3). Sąd wydaje opinię względnie decyzję o pozostawieniu prósy bez dalszego biegu po rozpatrzeniu prósy na posiedzeniu dyspozycyjnym (art. 5).

Rozp. niniejsze weszło w życie z dniem 15. 10. 1927.

8. Wykonanie wyroków śmierci, wydanych przez sądy karne powszechne.

Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 13. 12. 1927 (Dz. Ust. Nr. 112, poz. 947) o wykonaniu wyroków śmierci, wydanych przez sądy karne powszechne.

A. Wyrok śmierci, wydany w postępowaniu zwyczajnym lub doraźnym, wykonywa się przez powieszenie (art. 1), jednak może Minister Sprawiedliwości zarządzić w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych w postępowaniu doraźnym na obszarze stanu wojennego lub stanu wyjątkowego wykonywanie kary śmierci także przez rozstrzelanie (art. 2).

B. W przepisach dotyczących postępowania doraźnego na obszarze b. zaboru austriackiego wprowadzono następujące zmiany (art. 3):

a. Okres trzechdniowy trwania postępowania doraźnego liczy się d o c h w i l i oznajmienia przez przewodniczącego, że postępowanie dowodowe jest zamknięte⁶⁾ Jeżeli jednak rozprawa odbywa się łącznie przeciw więcej, niż jednemu oskarżonemu, wówczas przedłuża się najdłuższy czas jej trwania o tyle dni, ilu jest dalszych oskarżonych, w żadnym razie atoli nie ponad ośm dni⁷⁾.

b. karę śmierci należy wykonać w ciągu dwudziestu czterech godzin po dniu ogłoszenia wyroku⁸⁾.

Rozp. weszło w życie trzeciego dnia po ogłoszeniu, ti. po dniu 19. 12. 1927.

⁶⁾ Dotychczas brak było końcowego określenia trzechdniowego okresu.

⁷⁾ Dotychczas brak było przepisu na wypadek, gdy jest dwóch lub kilku oskarżonych.

⁸⁾ Dotychczas w dwie godziny po ogłoszeniu wyroku, a w trzy godziny tylko na szczególną prośbę skazanego (§ 445 ust. 2).

9. Prawo prasowe.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 10. 5. 1927 (Dz. Ust. Nr. 45, poz. 398) o prawie prasowym⁹⁾ zmieniono następnie rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z 28. 12. 1927 (Dz. Ust. Nr. 118, poz. 1010), a jednolity tekst z uwzględnieniem dokonanych zmian ogłosił Minister Sprawiedliwości rozporządzeniem z 4. 1. 1928 (Dz. Ust. Nr. 1, poz. 1).

I. Przeszępstwa prasowe dzielą się na popełnione w treści druku i porządkowo-prasowe. Jedne i drugie należą do sądów.

A. Przeszępstwa w treści druku.

a. ogłaszanie w druku wiadomości, dotyczących obrony Państwa, jeżeli bądź sprawca mógł otrzymać informację, że przez ogłoszenie interesy Państwa mogłyby być zagrożone, lub z treści wiadomości albo z okoliczności można to było poznać bądź został wydany zakaz ogłaszania takich wiadomości.

Wypadek kwalifikowany, jeżeli czynu dopuszczono się w czasie wojny lub gdy wybuch wojny bezpośrednio zagrażał (art. 46)¹⁰⁾.

b. ogłaszanie drukiem choćby przez nieoględnosc treści akt postępowania karnego, zanim ujawniono ją na rozprawie głównej lub zanim ukończono postępowanie sądowe (art. 47).

c. ogłaszanie drukiem sprawozdania z posiedzeń lub rozpraw sądowych niejawnych (przy drzwiach zamkniętych), albo ogłaszanie bez zezwolenia treści tajnych akt państwowych (art. 48);

d. przedstawienie fałszywie w druku przebiegu będącej w toku rozprawy karnej w celu wywarcia wpływu na sąd lub opinię publiczną (art. 49);

e. wzywianie w druku :

aa) do składek na zapłatę grzywien, kar pieniężnych, nawiązek, opłat w sprawach karnych lub kosztów postępowania karnego, zasądzonych od skazanego, albo na wypadek takiego zasądzenia;

bb) do uczczenia skazanego w związku ze skazaniem go, w szczególności przez składanie datków na cele z tem związane ;

f) ogłaszanie w druku o złożeniu datków na powyższe cele;

⁹⁾ Weszło w życie piętnastego dnia po ogłoszeniu, tj. po dniu 24. 5. 1927.

¹⁰⁾ Art. 46 uchylony następnie w art. 28 rozp. Prezydenta Rzplitej z 16. 2. 1928 (Dz. Ust. Nr. 18, poz. 160) o szpiegostwie.

g) wyrażanie w druku uznania dla przestępcy z powodu przestępstwa (art. 50);

h) zamieszczenie w druku ogłoszenia zakazanego przez ustawę lub rozporządzenie władzy (art. 51).

W sprawach o przestępstwa przeciw czci, popełnione w treści druku, dowód prawdy, dobrej wiary lub prawdopodobieństwa jest niedopuszczalny w wypadkach przewidzianych w innych ustawach, a nadto także w następujących:

1. jeżeli zniewaga dotyczy okoliczności życia prywatnego lub rodzinnego osoby zniesławionej,

2. jeżeli zarzut nie był postawiony w obronie uzasadnionego interesu publicznego lub prywatnego, albo

3. jeżeli postawiono zarzut hańbiący, o ile w tym samym druku nie były przytoczone fakty na uzasadnienie postawionego zarzutu.

Dowód prawdy, dobrej wiary lub prawdopodobieństwa nie wyłącza ukarania oskarżonego za zniewagę, jeżeli zniewaga wynika ze sposobu podania danej okoliczności lub jej rozgłaszania, zwłaszcza przez połączenie ze lżeniem lub zohydżaniem (art. 53).

B. Przepisy o przestępstwach porządkowo-prasowe.

Określają je art. 58—67.

II. Postępowanie w sprawach prasowych.

Określają je art. 68—90.

III. Przepisy o składzie sądu.

a. w sądach powiatowych (pokoju) sprawy o przestępstwa prasowe rozpatruje sędzia bez udziału ławników (art. 98).

b. w okręgach sądów apelacyjnych: w Poznaniu i Toruniu oraz w okręgu Sądu Okręgowego w Katowicach sprawy o przestępstwa prasowe, należące do właściwości sądów okręgowych, rozpoznaje ten sąd w składzie trzech sędziów zawodowych, który może również rozpoznawać w tym składzie sprawy o przestępstwa, pozostające w związku z przestępstwem prasowym, jeżeli nie postanowiono rozłączenia spraw połączonych. W sprawach o przestępstwa prasowe sądem rewizyjnym jest wyłącznie Sąd Najwyższy (art. 102 ust. 1 i 2).

10. Zmiany niektórych postanowień ustaw karnych o rozpowszechnianiu nieprawdziwych wiadomości i o zniewagach.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 10. 5. 1927 (Dz. Ust. Nr. 45, poz. 399), zmieniające niektóre postanowienia ustaw

karnych o rozpowszechnianiu nieprawdziwych wiadomości i o zniewagach¹¹⁾, zmieniono następnie rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z 28. 12. 1927 (Dz. Ust. Nr. 118, poz. 1011), a jednolity tekst z uwzględnieniem dokonanych zmian ogłosił Minister Sprawiedliwości rozporządzeniem z 4. 1. 1928 (Dz. Ust. Nr. 1, poz. 2).

I. Ukaraniu przez sądy ulega :

A. Rozpowszechnianie wiadomości świadomie nieprawdziwej lub przekręconej, a mogącej wyrządzić szkodę Państwu, lub wywołać niepokój publiczny, choćby wiadomość podano jako pogłoskę.

Wypadki kwalifikowane :

a. jeżeli czynu dopuszczono się w przemówieniu publicznym lub w druku;

b. jeżeli czynu dopuszczono się publicznie lub w druku, rozpowszechniając wiadomość o działalności władz państwowych albo o działalności urzędników państwowych lub osób wojskowych, będącej w związku z ich obowiązkami urzędowymi lub służbowymi.

c. jeżeli czynu dopuszczono się publicznie lub w druku, rozpowszechniając wiadomość o niebezpieczeństwie grożącym Państwu w jego stosunkach zewnętrznych lub wewnętrznych, zwłaszcza o niebezpieczeństwie, grożącym jego ustrojowi konstytucyjnemu lub społecznemu.

Nie ulega jednak ściganiu ani mylna ocena wiadomości prawdziwej, ani przekręcenie szczegółów nieistotnych w danym wypadku (art. 1).

B. Dopuszczenie się czynów, wymienionych wyżej pod A. jako wypadki kwalifikowane, jeżeli dopuszczono się ich wskutek niedbalstwa lub choćby tylko przez nieogledność (art. 2).

C. Ublżenie czci lub powadze Prezydenta Rzplitej, choćby w jego nieobecności. Dowód prawdy, dobrej wiary i prawdopodobieństwa jest niedopuszczalny. Dochodzi się z urzędu (art. 4).

II. Przepisy dotyczące ścigania.

Ściganie z powodu zniewagi władzy państwowej, zniewagi urzędnika państwowego lub osoby wojskowej podczas albo z powodu pełnienia przez nich obowiązków urzędowych bądź służbowych bądź w związku z ich stanowiskiem, nastąpi z urzędu w wypadkach przewidzianych w obowiązku-

¹¹ Weszło w życie piętnastego dnia po ogłoszeniu, t. j. po dniu 24. 5. 1927.

jących ustawach, a nadto w wypadkach, gdy ściganie jest uzależnione od skargi prywatnej, wniosku lub upoważnienia, a Minister Sprawiedliwości zarządzi ściganie to z urzędu bez względu na brak skargi, wniosku lub upoważnienia. Znieważony może w każdym okresie sprawy, niezależnie od udziału oskarżyciela publicznego, skorzystać z uprawnień oskarżyciela prywatnego (art. 5 ust. 1 i 2).

11. Zmiany przepisów o lichwie pieniężnej.

I. Według rozp. Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 7. 9. 1926 (Dz. Ust. Nr. 95, poz. 556) w brzmieniu rozp. tych samych Ministrów z 28. 2. 1927 (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 173)¹²⁾ korzyści majątkowe, osiągane przy czynnościach kredytowych, wyszczególnianych w wykazach dla izb skarbowych, przez przedsiębiorstwa, trudniące się czynnościami bankowymi, nie mogły przenosić 14 % w stosunku rocznym. Ten przepis nie obejmował zwrotu kosztów porta, damna i opłat stemplowych oraz nie obejmował prowizji obrotowej na rachunkach otwartego kredytu i bieżących, która jednak nie mogła przekraczać $\frac{1}{4}\%$ kwartalnie od większej strony obrotu po potrąceniu salda i pozycji frankowanych. Przy pożyczkach na zastaw ruchomości, z wyjątkiem papierów wartościowych i towarów, korzyści majątkowe nie mogły przekraczać 14 % w stosunku rocznym tytułem procentów i prowizyj od udzielanych pożyczek o r a z aż do odwołania 2 % miesięcznie od sumy udzielanych pożyczek tytułem wynagrodzenia za ubezpieczenie przedmiotów zastawu, ich przechowanie i szacowanie. Umowy o pożyczki pieniężne, zawarte przed dniem wejścia w życie rozporządzenia¹³⁾, w których wymówione korzyści majątkowe ponad normy, przewidziane w rozporządzeniu, nie zostały pobrane przed tym terminem — należało wykonać w ten sposób, że korzyści te można było pobrać w umówionej wysokości za czas do najbliższego terminu ich płatności, lecz ten termin nie mógł przekraczać daty 1. 4. 1927.

W powyższych przepisach dokonano w okresie, objętym niniejszym referatem, kolejno następujących zmian:

A. rozporządzeniem Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 9. 4. 1927 (Dz. Ust. Nr. 40, poz. 359. Początek mocy obowiąz-

¹²⁾ P. zeszyt trzeci rocznika 1927 „Ruchu”, str. 576—578.

¹³⁾ 11. 3. 1927.

zującej 14 dni po ogłoszeniu, tj. po dniu 30. 4. 1927) niżono dopuszczalne korzyści majątkowe z 14% na 13%, a nieprzekraczalny termin pobrania wyższych korzyści majątkowych przesunięto z 1. 4. 1927 na 1. 6. 1927.

B. rozporządzeniem Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 30. 5. 1927 (Dz. Ust. Nr. 53, poz. 469. Początek mocy obowiązującej 15. 6. 1927) niżono dopuszczalne korzyści majątkowe z 13% na 12%, a nieprzekraczalny termin pobrania wyższych korzyści majątkowych przesunięto z 1. 6. 1927 na 15. 7. 1927.

C. rozporządzeniem Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 26. 11. 1927 (Dz. Ust. Nr. 109, poz. 931. Początek mocy obowiązującej 15. 12. 1927) niżono dopuszczalne wynagrodzenie za ubezpieczenie przedmiotów zastawu, ich przechowanie i szacowanie z 2% na 1% miesięcznie, a nieprzekraczalny termin pobrania wyższych korzyści majątkowych przesunięto z 15. 7. 1927 na 31. 12. 1927.

Stosunek między powyższymi rozporządzeniami jest taki, że później wydane uchylało moc obowiązującą rozporządzenia bezpośrednio poprzedzającego. Wobec tego obowiązuje obecnie rozporządzenie Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 7. 9. 1926. (Dz. Ust. Nr. 95, poz. 556) w brzmieniu (co do §§ 2 i 3) rozporządzenia tych samych Ministrów z 26. 11. 1927 (Dz. Ust. Nr. 109, poz. 931).

II. Obok powyższych przepisów obowiązuje nadal rozp. Prezydenta Rzplitej z 29. 6. 1924 (Dz. Ust. Nr. 56, poz. 574) o lichwie pieniężnej ze zmianami, dokonanymi kolejno przez ustawę z 30. 6. 1926 (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 372)¹⁴⁾ oraz przez (wydane w okresie obecnie omawianym) rozp. Prezydenta Rzplitej z 10. 6. 1927 (Dz. Ust. Nr. 54, poz. 474)¹⁵⁾.

Według obecnego brzmienia nie wolno wymawiać sobie i pobierać w pieniężnych stosunkach kredytowych korzyści majątkowych w formie procentu lub w jakiegokolwiek innej formie, przewyższających 15% rocznie w gotówce lub w innych wartościach (według ustawy z roku 1926 20 %, poprzednio 24%).

12. Szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 16. 2. 1928 (Dz. Ust. Nr. 18, poz. 160) o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu.

¹⁴⁾ P. zeszyt trzeci rocznika 1927 „Ruchu”, str. 578.

¹⁵⁾ Początek mocy obowiązującej 18. 6. 1927.

Rozporządzenie przewiduje szereg działań przestępnych, skonstruowanych kazuistycznie (czego trudno było uniknąć wobec różnorodności działań karalnych), tworząc wszechstronną obronę Państwa pod względem strategicznym, politycznym, dyplomatycznym i gospodarczym. Jest karalność jakichkolwiek czynności przygotowawczych (art. 8), bezkarność w razie czynnego żalu (art. 7 § 2, art. 8 § 3), obowiązek denuncjacji (art. 9) i usamodzielnienie bezskutecznego podżegania (art. 19 § 2), wreszcie zmiany poszczególnych przepisów kodeksów dzielnicowych (art. 24–26). Przestępstwa, przewidziane w niniejszym rozporządzeniu, należą do sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych (art. 27).

Rozporządzenie weszło w życie siódmego dnia po ogłoszeniu, tj. po dniu 24. 2. 1928.

13. Handel kobietami i dziećmi oraz inne popieranie nierządu.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29. 7. 1927 (Dz. Ust. Nr. 70, poz. 614) o karach za handel kobietami i dziećmi oraz za inne popieranie nierządu.

Są to postanowienia, które uzupełniają kodeksy dzielnicowe. Art. 1 dotyczy b. zaboru austriackiego, art. 2 b. zaboru pruskiego, zaś art. 3 b. zaboru rosyjskiego.

Postanowienia, które weszły w treść ustawy karnej Ziem Zachodnich, dotyczą następujących stanów faktycznych:

A. Skłonienia innej osoby do oddawania się zawodowemu nierządowi lub też sprowadzenia na drogę zawodowego nierządu.

Rozporządzenie przewiduje obok wypadku prostego szeregu wypadków kwalifikowanych (chęć zysku, wiek ofiary i szczególny stosunek przestępcy do ofiary, trudnienie się zawodowe, użycie szczególnych środków).

B. Powstrzymania innej osoby, trudniącej się zawodowym nierządem, od poniesienia tego zawodu wbrew jej woli. Wypadki kwalifikowane, jak poprzednio przy A.

C. Zawodowego werbowania osoby płci żeńskiej do oddawania się w domach rozpusty zawodowemu nierządowi.

D. Skłonienia do wyjazdu poza granice Rzeczypospolitej lub wywiezienia poza granice Rzeczypospolitej innej osoby, w tym celu, aby oddawała się poza granicami Państwa zawodowemu nierządowi.

Wypadki kwalifikowane, jak poprzednio przy A. i B.

Rozporządzenie niniejsze weszło w życie w piętnastym dniu po ogłoszeniu, tj. po 12. 8. 1927.

14. Żebractwo i włóczęgostwo,

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 14. 10. 1927 (Dz. Ust. Nr. 92, poz. 823) o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa.

A. Osoby, których dotyczy rozporządzenie: żebracy, włóczęgi oraz osoby, zrównane z żebrakami i włóczęgami.

Żebrakiem jest ten, kto zawodowo zajmuje się wypraszaniem dla siebie jałmużny (art. 2).

Włóczęgą jest ten, kto bez pracy i środków do życia zmienia stale miejsce swego pobytu nie w celu znalezienia pracy (art. 3).

Na równi z żebrakami i włóczęgami traktuje się tego, kto (art. 4):

a. nałogowo oddając się grze hazardowej, pijaństwu lub ostremu narkotyzowaniu się, dochodzi do takiego stanu, iż dla utrzymania bądź jego samego, bądź tych, których obowiązany jest żywić, udzielić trzeba pomocy z tytułu opieki społecznej.

b. pobiera wsparcie z tytułu opieki społecznej i wzbrania się wykonywać zaofiarowaną mu, a dostosowaną do jego sił i warunków pracę.

B. Treść akcji, zwalczającej żebractwo i włóczęgostwa.

Stosuje się środki karne, zapobiegawcze i poprawcze, jednak zwalczanie żebractwa i włóczęgostwa nieletnich do lat siedemnastu pozostawia się uregulowaniu przez przepisy specjalne (art. 1).

a. Środki karne: żebranie mimo posiadania wystarczających środków utrzymania jest występkiem. Kara: więzienie od sześciu miesięcy do dwóch lat, w razie recydywy (w ciągu pięciu lat od chwili odciernienia kary) więzienie od roku do pięciu lat; jednocześnie z karą więzienia można orzec grzywnę od 100 zł. do 5 000 zł. Na obszarze b. zaboru austrij. orzeka się zamiast więzienia areszt ścisły (art. 25).

b. środki zapobiegawcze i poprawcze:

aa) domy pracy dobrowolnej,

bb) przytułki,

cc) domy pracy przymusowej.

Domy pracy dobrowolnej. Przyjmuje się do

nich w miarę możliwości i na własne życzenie żebraków i włóczęgów po zwolnieniu z domu pracy przymusowej, więźniów po odbyciu kary (przepis ważny i pożyteczny, bo nieufność do byłych więźniów utrudnia im lub nawet uniemożliwia znalezienie uczciwego zarobku), osoby o niepełnej zdolności do pracy oraz wszystkie inne osoby, których nie można inaczej zatrudnić lub które nie mogą znaleźć innej pracy. Praca jest płatna. Opuszczenie domu jest dozwolone (art. 7).

Przytułki przeznaczone są dla osób, pozbawionych środków utrzymania i zupełnie niezdolnych do pracy. Przymusowemu umieszczeniu na mocy decyzji sądu podlegają tacy żebracy i włóczęgi, którzy — nie posiadając środków utrzymania i będąc zupełnie niezdolnymi do pracy — nie chcą wstąpić dobrowolnie do przytułków lub przyjęci, po opuszczeniu przytułku, żebrzą lub włóczą się (art. 9). Osoby przymusowo umieszczone może kierownictwo przytułku zwolnić, jeżeli uzyskały dostateczne środki utrzymania lub stały się zdolnymi do pracy (art. 10). Jeżeli jednak osobę zwolnioną przez kierownictwo przytrzyma się ponownie za żebractwo lub włóczęgostwo i znowu umieści przymusowo w przytułku na mocy decyzji sądu, wówczas zwolnienie może być dokonane tylko na mocy decyzji sądu. (art. 11).

Domy pracy przymusowej przeznaczone są do umieszczania żebraków i włóczęgów, zdolnych do pracy i nie posiadających środków utrzymania, oraz zdolnych do pracy osób, zrównanych z żebrakami i włóczęgami (p. wyżej pod A), co do których sąd orzekł umieszczenie w domu pracy przymusowej (na czas od trzech do sześciu miesięcy, a w razie recydywy na czas od trzech miesięcy do dwóch lat) art. 12—14. Dopuszczalne jest zawieszenie wykonania (art. 15—17) oraz przedterminowe zwolnienie (art. 18—21).

C. Osoby, których nie wolno umieszczać w domach pracy przymusowej i przytułkach (art. 24):

a. umysłowo chorzy i epileptycy.

b. osoby dotknięte chorobami niebezpiecznymi dla otoczenia lub wzbudzające wstręt oraz chore na choroby ostre niezakaźne, dopóki nie wyzdrowieją.

c. kobiety brzemiennie i karmiące.

Osoby, należące do powyższych trzech kategorii, będzie umieszczało się w zakładach specjalnych.

Co do osób, których umieszczenie w domu pracy przy-

musowej lub przytułku groziłoby pozbawieniem niezbędnej opieki członków ich rodziny, sąd zarządzi umieszczenie dopiero po poprzednim zapewnieniu opieki tymże członkom rodziny (art. 23).

D. Postępowanie w sprawach, dotyczących pozbawienia wolności z tytułu umieszczenia w przytułku lub domu pracy przymusowej (art. 28):

Stosuje się odpowiednio przepisy ustawy postępowania karnego, jednak środki odwoławcze przeciw wyrokom nie wstrzymują wykonania, a zamiast aresztu prewencyjnego zarządza się tymczasowe zamknięcie w przytułku względnie domu pracy przymusowej. Właściwe są sądy pokoju (powiatowe). Osoba, pociągnięta do odpowiedzialności, musi mieć obrońcę, który wykonuje swe obowiązki również w toku postępowania przygotowawczego.

Rozporządzenie niniejsze weszło w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego w dwa tygodnie po ogłoszeniu, tj. po dniu 25. 10. 1927. Równocześnie straciły moc art. 274, 275 K. K., obowiązujące w, b. zaborze rosyjskim¹⁶⁾ (art. 34, 35).

15. Zmiany ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 17. 9. 1927 (Dz. Ust. Nr. 84, poz. 749) w sprawie zmiany ustawy z dnia 2. 8. 1926 (Dz. Ust. Nr. 96, poz. 559) o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Ustawę, która obecnie ulega zmianie, omówiłem w zeszycie trzecim rocznika 1927 „Ruchu”, str. 578—582.

Zmiany w zakresie prawa i procesu karnego są następujące:

A. poddanie orzecznictwu sądów powiatowych (pokoju) niestosowania się do przepisów co do warunków urządzania wyprzedaży oraz do przepisów, by pewne towary były sprzedawane w handlu detalicznym tylko w przepisanych jednostkach ilościowych oraz z uwidocznieniem ich ilości (miary, wagi, liczby), jakości i miejsca pochodzenia (art. 1 liczba 4).

B. wniosek pokrzywdzonego zastąpiono skargą pokrzywdzonego (art. 1 liczba 5 i 6).

C. wyraźne stwierdzenie karalności usiłowania (art. 1 liczba 7/2).

¹⁶⁾ Dotyczą włoczęgostwa.

Upoważniono Ministra Przemysłu i Handlu do ogłoszenia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w brzmieniu wynikającym z obecnego rozporządzenia.

Rozporządzenie mniejsze weszło w życie ósmego dnia po ogłoszeniu, tj. po dniu 29. 9. 1927.

16. Umowy lawinowe.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 27. 10. 1927 (Dz. Ust. Nr. 101, poz. 880) o zakazie zawierania umów lawinowych.

W zeszycie trzecim rocznika 1927 „Ruchu” (str. 581) wspominałem w toku omawiania ustawy z 2. 8. 1926 (Dz. Ust. Nr. 96, poz. 559) o nieuczciwej konkurencji, że Radzie Ministrów zastrzeżono prawo zakazania t. zw. umowy lawinowej, tj. umowy, przez którą ktoś za cenę bezwarunkowo należną zobowiązuje się do dostarczenia towaru lub spełnienia świadczeń pod warunkiem, że strona druga pozyska dla niego do pewnego czasu pod temi samymi warunkami pewną liczbę odbiorców.

Obecnie Rada Ministrów korzystała z tego prawa. Winny skłonienia do zawarcia umowy lawinowej ulega karze, którą orzeknie sąd powiatowy (pokoju).

Rozporządzenie weszło w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. od dnia 19. 11. 1927.

17. Zapobieganie upadłości.

Wydano dwa rozporządzenia: pierwsze dla b. zaboru rosyjskiego, drugie dla b. zaboru niemieckiego.

I. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 23. 12. 1927 (Dz. Ust. Nr. 3/28, poz. 20) o zapobieganiu upadłości.

Dotyczy tylko b. zaboru rosyjskiego (art. 73).

Ukaraniu przez sądy ulega:

A. Złożenie sądowi przez dłużnika lub osobę działającą w jego imieniu fałszywych danych, dotyczących stanu majątku, przez zatajenie części aktywów lub przez wskazywanie lub częściowo zmyślonych pasywów w celu uzyskania odroczenia wypłat lub układu zabiegawczego (art. 69 liczba 1).

B. Udzielenie przez dłużnika lub osobę działającą w jego imieniu osobiście lub za pośrednictwem osób trzecich komukolwiek z wierzycieli szczególnych dopłat lub korzyści poza

warunkami układu zapobiegawczego w celu skłonienia tegoż wierzyciela do głosowania za przyjęciem układu zapobiegawczego (art. 69 liczba 2).

C. Żądanie lub otrzymanie zapłaty na poczet zobowiązania wydanego w warunkach określonych pod B., o czem winowajca wiedział (art. 70).

Rozporządzenie weszło w życie czternastego dnia po ogłoszeniu, t. j. po dniu 10. 1. 1928.

II. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 6. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 244) o zapobieganiu upadłości na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz sądu okręgowego w Katowicach.

Postanowienie karne (art. 70—71) takie same, jak w bezpośrednio poprzedzającym rozp.

Weszło w życie czternastego dnia po ogłoszeniu, tj. po dniu 12. 3. 1928.

18. Prawo łowieckie.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 3. 12. 1927 (Dz. Ust. Nr. 110, poz. 934) o prawie łowieckim.

Ukaraniu przez sąd powiatowy (pokoju) ulega polowanie na żubra, na samicę łosia, na bobra lub kozicę (art. 78, 87).

Rozporządzenie weszło w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego w czternaście dni po ogłoszeniu, tj. po dniu 14. 12. 1927.

19. Inspekcja pracy.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 14. 7. 1927 (Dz. Ust. Nr. 67, poz. 590) o inspekcji pracy.

Do właściwości sądów należą następujące przestępstwa :

A. Niedochowanie przez inspektora pracy lub jego organy pomocnicze ścisłej tajemnicy co do spraw, które stanowią tajemnicę techniczną lub handlową przedsiębiorstwa. Właściwy jest sąd powiatowy (pokoju).

B. Takie samo działanie, jeżeli dopuszczono się go celem wyrządzenia szkody właścicielowi zakładu albo celem przysporzenia korzyści sobie lub komu innemu albo też celem wyzyskania tajemnicy na własną korzyść. Właściwy jest sąd okręgowy.

C. Niewykonanie nakazu inspektora pracy. Właściwy jest sąd powiatowy (pokoju).

Postanowienia karne mieszczą się w art. 28—30.

Niniejsze rozporządzenie weszło w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego w sześć miesięcy po ogłoszeniu, tj. po dniu 30. 7. 1927.

Co do województwa śląskiego rozporządzenie zawiera klauzulę, że na tem terytorjum ma wejść w życie w sześć miesięcy po ogłoszeniu zgody Sejmu Śląskiego na niniejsze rozporządzenie.

20. Zapobieganie chorobom zawodowym i ich zwalczanie.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 22. 8. 1927 (Dz. Ust. Nr. 78, poz. 676) o zapobieganiu chorobom zawodowym i ich zwalczaniu.

A. W myśl art. 14 ulegają karom sądowym kierownicy zakładów pracy państwowych, samorządowych lub znajdujących się pod zarządem państwowym, winni wykroczeń, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu (niezgłoszenie choroby zawodowej, nieudzielenie właściwej władzy informacji o warunkach pracy, sposobach produkcji itp. oraz naruszenie szczególnych przepisów sanitarno-higienicznych). Inne osoby, winne powyższych wykroczeń, ulegają ukaraniu przez powiatowe władze administracji ogólnej (art. 13 ust. 3).

B. Również ulegają karom sądowym w myśl art. 12 inspektorzy pracy oraz lekarze powiatowi i ich zastępcy, winni niezachowania w ścisłej tajemnicy wszelkich danych, związanych z prowadzeniem danego przedsiębiorstwa.

Wypadki kwalifikowane zachodzą wówczas, jeżeli dopuszczono się tego czynu celem wyrządzenia szkody właścicielowi zakładu albo celem przysporzenia korzyści sobie lub komu innemu, albo jeżeli wyzyskuje się tajemnicę na własną korzyść.

Rozporządzenie niniejsze weszło w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej w sześć miesięcy po ogłoszeniu, t. j. po dniu 8. 9. 1927 z wyjątkiem województwa śląskiego, co do którego zastrzeżono zgodę Sejmu Śląskiego na to rozporz.

21. Bezpieczeństwo i higiena pracy.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 16. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 325) o bezpieczeństwie i higienie pracy.

Do orzekania o przestępstwach (art. 5) powołane są sądy powiatowe (pokoju) art. 7.

Rozp. niniejsze weszło w życie z dniem ogłoszenia (23. 3. 1928), zaś na obszarze województwa śląskiego ma wejść w życie po ogłoszeniu zgody Sejmu Śląskiego na to rozp.

22. Umowy o pracę pracowników umysłowych.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 16. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 323) o umowie o pracę pracowników umysłowych.

Przepisy karne w art. 52—55. Właściwość sądów powiatowych (pokoju), częścią wyłączna (art. 52), częścią fakultatywna (art. 55), zależnie od osoby winnego, w wypadkach, gdy winnym jest kierownik zakładów pracy państwowych, samorządowych lub znajdujących się pod zarządem państwowym (poza temi wypadkami powołani są do orzekania o czynach z art. 53 inspektorzy pracy).

Rozp. niniejsze wchodzi w życie w cztery miesiące po ogłoszeniu, t. j. po dniu 23. 3. 1928, zaś na obszarze województwa śląskiego w cztery miesiące po ogłoszeniu zgody Sejmu Śląskiego na niniejsze rozp.

23. Umowy o pracę robotników.

Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 16. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 324) o umowie o pracę robotników

Przepisy karne w art. 60—65. Właściwość sądów powiatowych (pokoju), częścią wyłączna (art. 60), częścią fakultatywna (art. 64) zależnie od osoby winnego w wypadkach, gdy winny jest kierownikiem zakładów pracy państwowych, samorządowych lub znajdujących się pod zarządem państwowym (poza temi wypadkami powołani są do orzekania o czynach z art. 61 obwodowi inspektorzy pracy).

Rozp. niniejsze wchodzi w życie w cztery miesiące po ogłoszeniu, tj. po dniu 23. 3. 1928, zaś na obszarze województwa śląskiego w cztery miesiące po ogłoszeniu zgody Sejmu Śląskiego na niniejsze rozp.

24. Kontrola ubezpieczeń.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 26. 1. 1928 (Dz. Ust. Nr. 9, poz. 64) o kontroli ubezpieczeń.

Postanowienia karne (właściwe są sądy powiatowe (pokoju) mieszczą się w art. 100—109.

Przestępstwo stanowi:

A. Wykonywanie działalności ubezpieczeniowej bez zezwolenia władzy nadzorczej (art. 100).

B. Zawieranie umowy ubezpieczenia lub pośredniczenie w zawarciu takiej umowy w imieniu zakładu ubezpieczeń, nie mającego zezwolenia na działalność w Polsce (art. 101).

C. Przedstawienie władzy nadzorczej świadomie fałszywych danych lub oświadczeń celem uzyskania zezwolenia na działalność zakładu ubezpieczeń, przedłużenia lub zmiany już udzielonego zezwolenia albo uzyskania zezwolenia na zmianę statutu, ogólnych warunków ubezpieczenia lub planu działalności zakładu ubezpieczeń (art. 102).

D. Następujące działania członków władzy zakładu ubezpieczeń, nie będącej jego organem naczelnym (art. 103):

a) dopuszczenie do podziału zysków lub nadwyżek bilansowych wbrew przepisom prawa lub statutu o tworzeniu kapitałów zapasowych;

b) niezachowanie przepisów prawa o obliczaniu, księgowaniu, zarządzaniu lub przechowywaniu funduszy ubezpieczeniowych;

c) lokowanie lub dopuszczenie do lokowania wbrew przepisom prawa lub statutu funduszy zakładu ubezpieczeń.

E. Podpisanie przez rzeczoznawcę świadomie lub przez rażące niedbalstwo bilansu, zawierającego fałszywe obliczenie funduszu ubezpieczeniowego w działach ubezpieczeń na życie, od nieszczęśliwych wypadków lub od odpowiedzialności prawnej (art. 104), oraz świadome dopuszczenie do tego przestępstwa przez członków władzy zakładu ubezpieczeń, nie będącej jego organem naczelnym.

F. Świadome działanie na szkodę towarzystwa przez członkowi władzy towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, nie będącej jego organem naczelnym (art. 105).

G. Świadome przedstawienie organowi naczelnemu towarzystwa danych nieprawdziwych lub ukrywanie stanu interesów towarzystwa w swych sprawozdaniach przez członków władzy towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, nie będącej jego organem naczelnym (art. 106).

Weszło w życie z dniem 1. 2. 1928.

25. Ewidencja i kontrola ruchu ludności.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 16. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 309) o ewidencji i kontroli ruchu ludności.

W art. 24 wymienione są przestępstwa, należące do właściwości sądów powiatowych (pokoju).

Wchodzi w życie w sześć miesięcy po ogłoszeniu, tj. po dniu 19. 3. 1928 z wyjątkiem przepisów co do wydawania przez gminy dowodów osobistych (art. 18. 19), oraz wynikających z tych przepisów sankcyj karnych, gdyż co do tych punktów zastrzeżono ustanowienie odrębnego terminu (art. 29).

26. Granice Państwa.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 23. 12. 1927 (Dz. Ust. Nr. 117, poz. 996) o granicach Państwa.

Do sądów powiatowych (pokoju), w których orzeka jeden sędzia zawodowy, należy (art. 22):

A. Świadome przekroczenie granicy Rzplitej bez właściwych dokumentów albo w miejscu na to nieprzeznaczonym, albo mimo zamknięcia ruchu granicznego.

B. Podrabianie lub fałszowanie dokumentów, pieczęci lub pieczętek urzędowych.

C. Świadome korzystanie z takich podrobionych lub przerobionych dokumentów, pieczęci lub pieczętek urzędowych lub dostarczanie ich innym osobom.

D. Legitymowanie się dokumentem antentycznym, lecz należącym do innej osoby lub oddaniem swojego albo należącego do trzeciej osoby autentycznego dokumentu innym osobom do legitymowania się.

E. Świadome złożenie przed władzą fałszywych zeznań lub dowodów albo zamilczenie ważnych okoliczności dotyczących warunków, od których jest uzależnione wydanie dokumentów lub położenie pieczęci urzędowej na dokumencie, albo świadome korzystanie z dokumentu lub pieczęci, uzyskanych w powyższy sposób.

F. Drugi powrót do takiego samego przestępstwa albo dopuszczenie się przestępstwa w szerszym rozmiarze albo zawodowo — co do takich przestępstw niniejszego rozp., które w zwykłych wypadkach ulegają ukaraniu przez powiatowe władze administracji ogólnej.

Rozp. niniejsze weszło w życie w trzy miesiące po ogłoszeniu, tj. po dniu 30. 12. 1927.

27. Godła i barwy państwowe oraz oznaki, chorągwie i pieczęcie.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 13. 12. 1927. (Dz. Ust. Nr. 115, poz. 980) o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach.

A. Do sądów powiatowych (pokoju) należy:

a) używanie chorągwi Rzplitej, oznak władz państwowych i samorządowych oraz korporacyj publiczno-prawnych, chorągwi i innych oznak wojskowych, bandery handlowej morskiej oraz flagi niewojennych statków państwowych, pieczęci urzędowych oraz pieczęci z orłem państwowym (art. 21);

b) naruszenie przepisów, dotyczących wyrobu pieczęci oraz nadzoru nad ich wyrobem (art. 23).

B. Do sądów okręgowych należy używanie herbu państwowego lub orła państwowego, chorągwi Rzplitej, chorągwi o barwach państwowych albo chorągwi i innych znaków wojskowych w sposób, uchybiający czci należnej Rzplitej, albo umyślne ich znieważenie (art. 22).

Rozp. weszło w życie w trzy miesiące po ogłoszeniu, tj. po dniu 28. 12. 1927.

28. Opieka nad zabytkami.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 6. 3. 1928. (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 265) o opiece nad zabytkami.

Poddaje (w art. 43) sądom powiatowym (pokoju) przestępstwa, określone w art. 35—41 (niszczenie zabytków, niezawiadomienie władzy konserwatorskiej, wywóz zabytków z granic Państwa i t. p.).

Weszło w życie w czternaście dni po ogłoszeniu, t. j. po dniu 14. 3. 1928.

29. Prawo lotnicze.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 14. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 31, poz. 294) o prawie lotniczym.

Postanowienia karne mieszczą się w rozdziale XIII (art. 72—82). Orzekanie o działaniach przestępnych dzieli się między powiatowe władze administracji ogólnej, sądy powiatowe (pokoju) i sądy okręgowe.

Ważny jest przepis, że przestępstwo, popełnione na polskim statku powietrznym poza granicami Rzplitej, uważa się za popełnione w Polsce w miejscu zarejestrowania statku (art. 82).

Rozp. wchodzi w życie w dwa miesiące po ogłoszeniu, tj. po dniu 17. 3. 1928.

30. Dozór nad artykułami żywności i przedmiotami użytku.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 343) o dozorcze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku.

Postanowienia karne w art. 26—47. Właściwe są sądy powiatowe (pokoju), jeżeli przewidziana jest kara pozbawienia wolności nie powyżej sześciu miesięcy, powyżej tej granicy zagrożonej kary właściwe są sądy okręgowe (art. 45).

Rozp. Wchodzi w życie w trzy miesiące po ogłoszeniu, tj. po dniu 24. 3. 1928 na całym obszarze Rzplitej z wyjątkiem województwa śląskiego.

31. Ochrona wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 384) o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Sprawy o przestępstwa należą do sądów okręgowych (art. 73. 159. 212).

Rozp. weszło w życie po upływie miesiąca od daty ogłoszenia, tj. od dnia 26. 3. 1928.

32. Prawo o spółkach akcyjnych.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 383). Prawo o spółkach akcyjnych.

Sprawy o przestępstwa, wymienione w art. 160—167, należą do sądów okręgowych (art. 169, ust. 1).

Prawo niniejsze wchodzi w życie z dniem 1.1. 1929 na całym obszarze Rzplitej z wyjątkiem województwa śląskiego, gdzie nabywa mocy obowiązującej dopiero po uzyskaniu zgody Sejmu śląskiego.

33. Ochrona zwierząt.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 332) o ochronie zwierząt.

Znęcanie się nad zwierzętami (przez znęcanie się należy rozumieć wszelkie zadawanie zwierzętom cierpień bez odpowiednio ważnej i słusznej potrzeby) stanowi przestępstwo, ulegające ukaraniu przez sąd powiatowy (pokoju).

W wypadkach popełnienia przestępstw przez nieletnich do lat czternastu ulegają karze rodzice lub opiekunowie, winni niedozoru.

Rozp. weszło w życie trzydziestego dnia po ogłoszeniu, tj. po dniu 24. 3. 1928.

34. Zwalczanie zaraźliwych chorób zwierzęcych.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 8. 1927. (Dz. Ust. Nr. 77, poz. 673) o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych.

Przestępstwo, karane przez sądy, stanowi (art. 99—108) :

A. przyczynienie się (umyślne lub z niedbalstwa) do wybuchu lub rozszerzania zaraźliwej choroby zwierzęcej albo udaremnianie (umyślne lub z niedbalstwa) tłumienia zarazy (art. 99. 100). Wypadek kwalifikowany, jeżeli czyn wywołał niebezpieczeństwo powszechnej klęski gospodarczej.

B. Sprowadzenie z zagranicy wbrew obowiązującym przepisom zwierząt, zwłok, części zwierząt oraz wytworów zwierzęcych, jak również surowic i szczepionek oraz preparatów do rozpoznania zaraźliwych chorób zwierzęcych oraz innych przedmiotów, mogących być rozsadnikami zarazy (art. 101).

Rozp. niniejsze miało wejść w życie na całym obszarze Rzplitej z dniem 1. 1. 1928. Jednak rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z 19. 12. 1927 (Dz. Ust. Nr. 114, poz. 975) przesunięto ten termin na 1. 4. 1928. Z chwilą wejścia w życie tego rozp. uchylono § 328 K. K., obowiązującego w b. zaborze niemieckim, a w k. k., obowiązującym w b. zaborze rosyjskim, skreślono w art. 243 słowa: „o wypadkach chorób zakaźnych lub epizootij wśród zwierząt domowych”, zaś w art. 245 w p. 1 słowa: „zwierząt domowych”.

35. Badanie zwierząt rzeźnych i mięsa.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 361) o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa.

Do sądów należą przestępstwa, określone w art. 31 (art. 37).

Karne przepisy rozp. wejdą w życie z dniem 1. 1. 1929, zaś od uchwały Sejmu śląskiego zależy, czy i kiedy niniejsze rozp. ma wejść w życie na obszarze województwa śląskiego.

36. Przepisy o Policji Państwowej.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 6. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 28, poz. 257) o Policji Państwowej.

W rozdziale II tytułu IV (art. 119—138) oddaje się sądom okręgowym (art. 137) służbowe przestępstwa oficerów i szeregowych P. P., określone w art. 119—128 oraz przestępstwa uczestników, nie będących oficerami ani szeregowymi P. P. (art. 129).

Rozp. weszło w życie w piętnaście dni po ogłoszeniu, tj. po 13. 3. 1928.

37. Przepisy o Straży Granicznej.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 349) o Straży Granicznej.

W rozdziale II części IV (art. 69—87) oddaje się sądom okręgowym (art. 86) służbowe przestępstwa oficerów i szeregowych Straży Granicznej, określone w art. 69—78, oraz

przestępstwa uczestników, nie będących w służbie w Straży Granicznej (art. 79).

Rozp. weszło w życie w tydzień po ogłoszeniu, t. j. po dniu 25. 3. 1928.

38. Zmiany niektórych przepisów kodeksu karnego oraz przepisów o urządzeniu sądownictwa i o postępowaniu karnem w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

I. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 19.12.1927. (Dz. Ust. Nr. 114, poz. 971), zmieniające niektóre przepisy o urządzeniu sądownictwa i o postępowaniu karnem w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

Zmiany są następujące:

A. Usunięcie ławników w sądach pokoju (art. 1 a).

B. Rozszerzenie wypadków, w których można odczytać na rozprawie głównej zeznania pisemne świadków (art. 7).

C. Wprowadzenie wyczerpujących przepisów o przerwie rozprawy głównej (art. 8).

Rozp. weszło w życie z dniem 1. 1. 1928.

II. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 24. 2. 1928. (Dz. Ust. Nr. 21, poz. 177) o zmianie niektórych przepisów kodeksu karnego, obowiązującego w b. zaborze rosyjskim, i przepisów o postępowaniu karnem w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

Dotyczy:

A. Zaktualizowania części ogólnej K. K. przez usunięcie przepisów, związanych z podziałem ludności na stany.

B. Zmiany przepisów części szczegółowej K. K. o używaniu nieprawdziwego nazwiska lub przywłaszczeniu stanowiska, rangi, tytułu lub odznaczenia (art. 272), o użyciu gwałtu (art. 475), o znieważeniu (art. 532), o uszkodzeniu cudzego mienia (art. 549), wreszcie o najwyższym wymiarze grzywny w razie drobnych wypadków zaboru (art. 633) lub naruszenia (art. 634) cudzego mienia.

C. Zmiany przepisów o właściwości sądów (art. 2. ust. 2. przepisów przechodnich do ustawy postępowania karnego w brzmieniu dekretu z 9. 12. 1918. Dz. P. P. Nr. 20, poz. 57).

Rozp. weszło w życie czwartego dnia po ogłoszeniu, t. j. po dniu 1. 3. 1928.

39. Wydziały i urzędy śledcze.

Rozp. Ministra Spraw Wewn. z 8. 4. 1927. (Dz. Ust. Nr. 40, poz. 358) o wydziałach i urzędach śledczych.

Rozp. postanawia, że przy niektórych komendach powiatowych policji państwowej i komendach miast wydzielonych będą tworzone w miarę potrzeby wydziały śledcze, a przy komendach wojewódzkich urzędy śledcze (§ 1). Zadaniem wydziału śledczego jest zapobieganie przestępstwom i ich dochodzenie, zaś zadaniem urzędów śledczych jest instruowanie i koordynacja czynności wydziałów śledczych i innych jednostek policyjnych na terenie województwa w zakresie służby śledczej oraz czynności rejestracyjno-pościgowe, a w szczególności ważnych wypadkach również dochodzenie przestępstw (§ 5). Funkcjonariusze służby śledczej, prowadzący dochodzenia przestępstw, pozostają w tym zakresie w bezpośredniej zależności od władz sądowych i prokuratorских stosownie do odpowiednich przepisów ustaw postępowania karnego (§ 6). Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozp. (30. 4. 1927) straciło moc obowiązującą rozp. Ministra Spraw Wewn. z 21. 7. 1926 o organizacji urzędów śledczych (Dz. Ust. Nr. 82, poz. 455) i wszystkie przepisy sprzeczne z niniejszym rozp. (§ 8).

40. Sądy dla nieletnich w b. zaborze rosyjskim.

Rozp. Ministra Sprawiedl. z 13. 4. 1927. (Dz. Ust. Nr. 40, poz. 365) o urządzeniu sądów dla nieletnich w b. zaborze rosyjskim.

Są to zmiany rozp. Ministra Sprawiedl. z 26. 7. 1919. (Dz. P. P. Nr. 63, poz. 378), dotyczącego tego samego przedmiotu.

Zmiany polegają na tem, że:

A. art. 1. ustęp 1. punkt b. poprzedniego rozp. otrzymuje następujące brzmienie: „przeciwko osobom starszym, obwiniętych o czyny występne względem nieletnich do lat 17 włącznie, wymienione w art. 283, 315 p. 4, 365, 366, 421, 423 i 528 (o ile dotyczy instytucji nieletnich) kodeksu karnego”.

Powyższe artykuły dotyczą:

283 — przyjęcia osoby, mającej mniej niż 17 lat, w celu popchnięcia jej do żebractwa lub innego niemoralnego zajęcia.

315 p. 4 — trzymania w charakterze służącego w handlu prywatnym napojami wyskokowymi lub w zakładzie restauracyjnym z sprzedażą napojów wyskokowych osoby, nie-

mającej wieku ustalonego przez ustawę lub rozporządzenie obowiązujące, albo dopuszczenia nieletniego, nie mającego lat 14, lub osoby widocznie pijanej do picia napojów wyskokowych w tych zakładach.

365 — niedania możliwości robotnikom nieletnim uczęszczania do szkoły w przypadkach i w przeciągu czasu, postanowionych przez ustawę.

366 — niewykonania przepisów o pracy nieletnich, ochraniających ich zdrowie lub bezpieczeństwo.

421 — oddania do zakładów fabrycznych, przemysłu górniczego lub zakładu rzemieślniczego takiego nieletniego, który nie ma jeszcze wieku na to przepisanego.

423 — pozostawienia nieletniego bez należytego nadzoru, jeżeli podlegający nadzorowi popełnił wskutek tego zbrodnię albo występki.

528 — niewykonania przepisów, ustanowionych w celu zapobieżenia nierządowi i zatamowania jego szkodliwych następstw.

B. Ostatni ustęp art. 3. poprzedniego rozp. zastąpiono przepisami, w myśl których opiekunowie sądowi pobierają z reguły wynagrodzenie ze Skarbu Państwa (175 złotych, a w Warszawie 200 zł miesięcznie), liczbę płatnych opiekunów sądowych ustala Minister Sprawiedliwości, a nadto można ustanowić opiekunów honorowych, o ile przed mianowaniem złoża piśmienne oświadczenie, że zrzekają się wynagrodzenia.

Rozp. niniejsze weszło w życie z dniem 1. 5. 1927.

41. Sądy pracy na obszarze sądów apelacyjnych: warszawskiego, krakowskiego, lubelskiego, lwowskiego i wileńskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 350) o sądach pracy na obszarze sądów apelacyjnych: warszawskiego, krakowskiego, lubelskiego, lwowskiego i wileńskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.

Sądy pracy powołane są do rozpoznawania spraw karnych o przekroczenie przepisów prawnych o ochronie pracy najemnej (art. 1 ust. 1). w szczególności należą do nich sprawy o przekroczenie przepisów: o czasie pracy, o urloпах dla pracowników, o pracy młodocianych i kobiet, o umowie o pracę robotników i pracowników umysłowych, o kaucjach składanych przez pracowników, o pośrednictwie pracy, o przekro-

czenie przepisów dotyczących higieny pracy i bezpieczeństwa pracy oraz sprawy o niewykonanie nakazów, wydawanych przez inspektorów pracy, o ile sprawy powyższe ulegały dotychczas rozpoznaniu w pierwszej instancji przez sądy powiatowe (pokoju) art. 7. W sprawach karnych prowadzi rozprawy i orzeka **j e d n o o s o b o w o** sędzia przewodniczący lub jego zastępca, powołani z pośród sędziów przez Ministra Sprawiedliwości (art. 20. ust. 3. art. 11. ust. 2). Od wyroku sądu pracy można odwołać się do sądu okręgowego na zasadach dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju) art. 31. ust. 1. Od wyroku sądu okręgowego można wnieść skargę do Sądu Najwyższego, jeżeli ustawa postępowania karnego, obowiązująca w siedzibie sądu, przewiduje takie zażalenie (art. 32. ust. 2).

Rozp. wchodzi w życie w trzy miesiące od dnia ogłoszenia, tj. od dnia 25. 3. 1928.

42. Sędziowie śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia.

I. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 15. 7. 1927. (Dz. Ust. Nr. 69, poz. 611) o sędziach śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia.

W siedzibach sądów apelacyjnych można ustanowić sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia (art. 1). Mianuje ich Prezydent Rzplitej na wniosek Rady Ministrów, uchwalony z inicjatywy Ministra Sprawiedliwości, z pośród osób, które przynajmniej przez lat pięć zajmowały stanowiska sędziowskie lub prokuratorskie. Sędziowie ci pod względem stanowiska służbowego są zrównani z sędziami sądu apelacyjnego ich siedziby (art. 2).

Przepisy, dotyczące oddania poszczególnej sprawy sędziemu śledczemu do spraw wyjątkowego znaczenia, są następujące (art. 3, 4):

Minister Sprawiedliwości jako Naczelny Prokurator może złożyć wniosek umotywowany, aby w poszczególnej sprawie bez względu na jej właściwość przeprowadził śledztwo (sądowe dochodzenie przygotowawcze) o z n a c z o n y sędzia śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia. O wniosku tym orzeka Sąd Najwyższy.

Sąd apelacyjny może na wniosek prokuratora przy sądzie apelacyjnym delegować sędziego śledczego do spraw wyjątkowego znaczenia, ustanowionego w siedzibie tego sądu apelacyjnego, do przeprowadzenia śledztwa (dochodzenia) w poszczególnej sprawie, jeżeli w myśl przepisów ogólnych

byłby właściwy sędzia śledczy danego okręgu apelacyjnego.

Uprawnienia sędziego śledczego do spraw wyjątkowego znaczenia są określone, jak następuje :

Właściwy sędzia śledczy (powiatowy) lub sędzia delegowany winien przesłać sędziemu śledczemu do spraw wyjątkowego znaczenia akta swych dotychczasowych czynności zaraz po otrzymaniu od niego zawiadomienia, że obejmuje śledztwo (dochodzenia), i pierwotnie właściwy sędzia może nadal bez żądania przedsiębrać tylko czynności, nie cierpiące zwłoki (art. 5).

Sędzia śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia przeprowadza śledztwo (dochodzenie) na zasadach obowiązujących właściwego sędziego śledczego, może przedsiębrać poszczególne czynności na całym obszarze Rzplitej w trybie ustawy postępowania karnego, według której prowadzi całość śledztwa (dochodzenia); może także żądać od właściwych sędziów śledczych (sądów) wykonania poszczególnych czynności (art. 6).

Decyzje (postanowienia) sędziego śledczego do spraw wyjątkowego znaczenia można zaskarżyć do sądu okręgowego w siedzibie tegoż sędziego (art. 7).

Udział Prokuratury w postępowaniu (art. 8): Jeżeli sędzia śledczy do spraw wyjątkowego znaczenia objął sprawę wskutek decyzji Sądu Najwyższego, powziętej na wniosek Ministra Sprawiedliwości, wykonywa uprawnienia, służące Prokuraturze, przedstawiciel jej, delegowany przez Ministra Sprawiedliwości.

Jeżeli zaś objęcie było następstwem decyzji sądu apelacyjnego, wówczas bierze udział w postępowaniu prokurator apelacyjny osobiście albo przez delegowanego zastępcę.

Niniejszem rozporządzeniem dokonano zmiany części drugiej art. 288 ustawy postępowania karnego, obowiązującej w b. zaborze rosyjskim (w brzmieniu ustawy z 25. 2. 1921. Dz. Ust. Nr. 30, poz. 169), tworząc przepis, że sąd okręgowy może w zakresie swojej właściwości miejscowej delegować do przeprowadzenia śledztwa wstępnego zamiast właściwego sędziego śledczego, innego sędziego śledczego lub sędziego sądu okręgowego (art. 9)¹⁷⁾.

¹⁷⁾ Poprzednio mógł sąd apelacyjny (nie okręgowy) delegować zamiast właściwego sędziego śledczego, innego sędziego śledczego bądź sędziego sądu okręgowego lub apelacyjnego.

Rozp. niniejsze weszło w życie z dniem 10. 8. 1927.

II. Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 27. 9. 1927. (Dz. Ust. Nr. 86, poz. 773) w sprawie ustanowienia w Warszawie sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia.

Ustanowiono trzech.

43. Komisja Nadzwyczajna do walki z nadużyciami.

I. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 30. 4. 1927. (Dz. Ust. Nr. 41, poz. 369) o utworzeniu Komisji Nadzwyczajnej do walki z nadużyciami, naruszającymi interesy Państwa.

Skład Komisji: Komisja składa się z przewodniczącego i czterech członków, mianowanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów z pośród sędziów i prokuratorów cywilnych i wojskowych oraz z pośród członków Kolegium Najwyższej Izby Kontroli (art. 2). Postanowienia Komisji zapadają większością głosów przy obecności conajmniej trzech osób, wchodzących w jej skład (art. 5).

Zakres działania Komisji: Wykrywanie i dochodzenie wszelkich czynów karygodnych, zdziałanych z naruszeniem interesów Państwa w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych, monopolach oraz zakładach, fundacjach, stowarzyszeniach i spółkach, działających z udziałem finansowym Skarbu Państwa, bądź korzystających z jego gwarancji lub pomocy finansowej, tudzież śledztwo w takich sprawach. Wyłączone są zakłady, fundacje i stowarzyszenia, służące wyłącznie celom religijnym lub naukowym. Przewodniczący i członkowie Komisji Nadzwyczajnej oraz sędziowie i prokuratorzy, powołani do prac Komisji przez jej przewodniczącego, uprawnieni są do prowadzenia śledztwa na całym obszarze Państwa. Służą im wszystkie uprawnienia sędziów śledczych; stosują oni przepisy ustawy postępowania karnego, obowiązującej sędziego śledczego właściwego dla sprawy na zasadach ogólnych, albo przepisy ustawy postępowania karnego z r. 1864. Mogą także zwracać się do właściwych miejscowo sędziów śledczych, sądów powiatowych (pokoju) i prokuratorów o wykonanie poszczególnych czynności. Wezwani sędziowie, sądy i prokuratorzy stosują przepisy, obowiązujące w miejscu ich urzędowania. Świadków i biegłych można słuchać pod przysięgą. Uprawnienia, służące w śledztwie prokuraturze, wykonywa delegowany przez Ministra Sprawiedliwości przedstawiciel prokuratury (art. 3. 8—10).

Gwarancje niezawisłości Komisji: osoby prowadzące śledztwo korzystają w zakresie czynności śledczych z niezawisłości sędziowskiej (art. 16. ust. 2). Członkowie Komisji oraz osoby powołane do prac w Komisji, które z tytułu swego stanowiska nie korzystają z prawa nieusuwalności, nie mogą być w czasie pełnienia czynności w Komisji i w ciągu trzech lat po ich ukończeniu zwolnieni bez ich zgody ze służby państwowej, przeniesieni w stan nieczynny lub na inne miejsce służbowe. W tych samych okresach czasu można powyższe osoby pociągnąć do odpowiedzialności dyscyplinarnej tylko za uprzednią zgodą Prezesa Rady Ministrów (art. 18).

Tok postępowania: Komisja przystępuje do badania spraw bądź wskutek tego, że pewną sprawę przekazał jej Prezes Rady Ministrów lub kolegium Najwyższej Izby Kontroli, bądź też z własnej inicjatywy, jeżeli materiały, posiadane przez Komisję pozwalają przypuszczać karygodne naruszenie interesów Państwa (art. 6). Komisja decyduje o wszczęciu śledztwa, wyznacza osobę do prowadzenia go i zawiadamia o tem właściwego według ustaw obowiązujących na poszczególnych obszarach prawnych sędziego śledczego (powiatowego lub sędziego delegowanego) oraz właściwego prokuratora; po otrzymaniu tego zawiadomienia sędziowie ci i prokuratorzy obowiązani są przesać Komisji akta swych dotychczasowych czynności i mogą przedsiębrać bez żądania tylko czynności niecierpiące zwłoki (art. 7). Skargi na czynności śledcze rozpoznaje Sąd Okręgowy w Warszawie na posiedzeniu niejawnem (gospodarczem), stosując przepisy ustawy postępowania karnego, według której prowadzi się śledztwo. Sąd ten jest również właściwy, gdy ustawy postępowania karnego wymagają w innych wypadkach w toku śledztwa rozstrzygnięcia sądu. Sądem drugiej instancji jest Sąd Apelacyjny w Warszawie (art. 11). Po ukończeniu śledztwa przekazuje Komisja sprawę właściwemu prokuratorowi, zaś sprawy mniejszej wagi może przed ich ukończeniem przekazać do dalszego śledztwa właściwemu sędziemu śledczemu (art. 12). Śledztwo, prowadzone na podstawie niniejszego rozp., ma znaczenie sądowego śledztwa wstępnego. Akta śledztwa są ważne i można je odczytać podczas przewodu sądowego, choćby nie odpowiadały przepisom ustawy postępowania karnego, według której odbywa się rozprawa (art. 13).

Postanowienie karne: Przeszkadzanie pracom

Komisji Jest przestępstwem, karaniem przez sąd powiatowy (pokoju).

Rozp. weszło w życie z dniem 5. 5. 1927, ma stracić moc po upływie jednego roku po wejściu w życie.

II. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 26. 3. 1928. (Dz. Ust. Nr. 40, poz. 388) w sprawie Komisji Nadzwyczajnej do walki z nadużyciami.

A. Dochodzenia i śledztwa, wszczęte przez Komisję przed dniem 5. 5. 1928 i do dnia tego nieukończone, winny być ukończone do dnia 5. 7. 1928 lub też przekazane w tym terminie przez Komisję według jej uznania bezpośrednio bądź właściwym prokuratorom, bądź właściwym sędziom śledczym, bądź bez względu na właściwość, sędziom śledczym do spraw wyjątkowego znaczenia (art. 1).

B. Po dniu 4. 5. 1928 Komisja nie ma prawa wszczynania nowych dochodzeń i śledztw (art. 2).

Rozp. weszło w życie z dniem ogłoszenia (26. 3. 1928).

44. Zakłady wychowawczo-poprawcze.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 330) o zakładach wychowawczo-poprawczych.

Zakłady wychowawczo-poprawcze mają służyć moralnej poprawie wyłącznie nieletnich przestępców, umieszczanych na mocy orzeczenia sądu (art. 1). Państwowe zakłady tego rodzaju można oddać w zarząd samorządom i zaślugującym na zaufanie instytucjom prywatnym (art. 2). Naodwrót może Rada Ministrów postanowić objęcie w zarząd państwowy niepaństwowego zakładu, jeżeli uzna to za niezbędne dla należytego funkcjonowania zakładu (art. 3). Minister Sprawiedliwości może osobiście lub przez osoby przez siebie upoważnione dokonywać inspekcji zakładów wychowawczo-poprawczych (art. 5).

Rozp. weszło w życie trzydziestego dnia po ogłoszeniu, tj. po dniu 24. 3. 1928.

45. Ustalenie odległości w postępowaniu kaniem na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 29. 7. 1927. (Dz. Ust. Nr. 72, poz. 627) w sprawie zmiany przepisów ustaw postępowania cywilnego i postępowania karnego, dotyczących ustalenia odległości.

Zastępuje wiorsty kilometrami.

Weszło w życie z dniem 19. 8. 1927.

46. Postępowanie sądowe w razie naruszenia art. 22 Konstytucji.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 4. 1927. (Dz. Ust. Nr. 41, poz. 368) o postępowaniu sądowym w razie naruszenia postanowień art. 22 Konstytucji.

Właściwość: Sąd Najwyższy w składzie pięciu sędziów (art. 2).

Tok postępowania:

Na pisemne żądanie Marszałka Sejmu (Senatu) lub na takie żądanie Najwyższej Izby kontroli, określające zarzuty i wskazujące poszlaki, wszczyna Sąd Najwyższy postępowanie o naruszenie przez posła na Sejm (członka Senatu) postanowień art. 22 Konstytucji (art. 1). Jeżeli niema cech naruszenia powyższych postanowień, Sąd Najwyższy umarza sprawę na posiedzeniu niejawnem, w przeciwnym razie przekazuje sprawę do dochodzeń, które przeprowadza sędzia Sądu Najwyższego, wyznaczony przez Pierwszego Prezesa tego Sądu. Ten sędzia może przedsięwziąć poszczególne czynności na całym obszarze Państwa, stosując przepisy dotyczące śledztwa według ustawy postępowania karnego, obowiązującej w stolicy Państwa. Może także zwracać się do właściwych miejscowo sędziów śledczych i sądów powiatowych (pokoju) o wykonanie poszczególnych czynności. Sędziowie i sądy wezwane stosują wówczas przepisy, obowiązujące w miejscu ich urzędowania. Świadców i biegłych można przesłuchać pod przysięgą. Przed zamknięciem dochodzeń należy umożliwić obwinionemu zapoznanie się z treścią zebranych dowodów (art. 3—5). Akta dochodzeń bada Pierwszy Prokurator przy Sądzie Najwyższym, który składa następnie Sądowi wniosek wraz z uzasadnieniem. Sąd na posiedzeniu niejawnem albo poleca uzupełnić dochodzenia albo umarza sprawę albo zarządza rozprawę jawną. W ostatnim wypadku przesyła obwinionemu odpis swej decyzji wraz z odpisem wniosku prokuratorskiego (art. 6). Niestawienie się obwinionego do rozprawy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy. Na rozprawie przedstawia jeden z członków kompletu sądu stan faktyczny, akta dochodzeń można odczytać w całości lub w części, można również zarządzić bezpośrednio przeprowadzenie dowodu (art. 7). W razie stwierdzenia zasadności zarzutu Sąd orzeka, że poseł (członek Senatu) dopuścił się naruszenia art. 22 Konstytucji i ulega skutkom, przewidzianym w ustępie końcowym

tego artykułu (art. 8). Do postępowania w Sądzie Najwyższym stosuje się przepisy ustawy postępowania karnego, obowiązującego w stolicy Państwa (art. 10). Wniesienie powództwa do sądu właściwego o nieważność umów sprzecznych z art. 22 Konstytucji oraz o utratę korzyści osobistych od Rządu otrzymanych należy do Prokuratorii Generalnej na zlecenie najwyższej Izby Kontroli (art. 11).

Rozp. niniejsze weszło w życie z dniem 5. 5. 1927.

47. Kodeks karny wojskowy oraz zmiany w ustawie wojskowego postępowania karnego¹⁸⁾.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 328) w sprawie kodeksu karnego wojskowego.

Obejmuje tekst części ogólnej i części szczegółowej (zbrodnie i występki wojskowe) oraz zmiany w ustawie postępowania karnego. Do przepisów popołitych należy stosować k. k., obowiązujący w b. zaborze rosyjskim.

Rozp. wejdzie w życie z dniem 1. 8. 1928.

48. Organizacja więziennictwa.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 7. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 272) w sprawie organizacji więziennictwa.

Dotyczy urządzenia więzień, kierownictwa i nadzoru, wykonania kary i dyzlokacji więźniów, pracy więźniów, opieki duchownej, oświaty szkolnej i pozaszkolnej, odżywiania, odzieży i pomieszczenia, komunikowania się więźniów ze światem zewnętrznym, postanowień dyscyplinarnych, użycia broni i wezwania siły zbrojnej.

Przepisy wykonawcze do chwili obecnej (1. 4.) nie wyszły.

Rozp. wejdzie w życie z dniem 1. 7. 1928.

49. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 6. 2. 1928 (Dz. Ust. Nr. 12, poz. 93). Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Rozp. to unifikuje przepisy o sądach, sędziach i urzędach prokuratorских dla całego obszaru Rzplitej.

Wejdzie w życie z dniem 1. 1. 1929.

¹⁸⁾ Przy tem rozporządzeniu oraz przy dalszych rozporządzeniach, przytoczonych w referacie, które obejmują obszerne kompleksy przepisów, ograniczam się do wzmianki, gdyż podawanie ich treści lub naukowa ocena wychodziłyby poza ramy niniejszego informacyjnego artykułu i poza miarę miejsca, przyznanego mi przez Redakcję.

50. Kodeks postępowania karnego i przepisy wprowadzające go.

I. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 19. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 313). Kodeks postępowania karnego.

Wejdzie w życie z dniem 1. 7. 1929.

II. Rozp. Prezydenta Rzplitej z 19. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 314). Przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego.

Wejdą w życie z dniem 1. 7. 1929.

51. Postępowanie doraźne.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 19. 3. 1928 (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 315) o postępowaniu doraźnym.

Wejdzie w życie z dniem 1. 7. 1929.

Prof. Dr. Józef Jan Bossowski (Poznań).

3. Prawo cywilne

(Od 1. stycznia do 31. grudnia 1928 r.)

Lichwa pieniężna.

Maksymalna wysokość korzyści majątkowych, jakie można wymawiać sobie i pobierać w formie procentu lub w jakiejkolwiek innej formie została obniżona rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 10. czerwca 1927 Dz. U. Nr. 54, poz. 474 z 20% na 15% w stosunku rocznym, dla przedsiębiorstw zaś trudniących się czynnościami bankowymi najpierw rozporządzeniem Ministra Skarbu i Sprawiedliwości z 28. lutego 1927 Dz. U. Nr. 22, poz. 173 na 14%, potem rozporządzeniem z 9 kwietnia 1927 Dz. U. Nr. 40, poz. 359 na 13% a wreszcie rozporządzeniem z 26. listopada 1927 Dz. U. Nr. 109, poz. 931 na 12% w stosunku rocznym.

Przerachowanie.

Z ważniejszych przepisów wydanych w tym czasie wchodzi w rachubę:

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 15. marca 1927 Dz. U. Nr. 27, poz. 209 w sprawie przerachowania wkładek oszczędnościowych, złożonych w walutach pełnowartościowych w Pocztowej Kasie Oszczędności za pośrednictwem instytucji państwowych polskich. Wkładki te przerachowuje się na złote w złocie w pełnej wartości w dniu •wpląty.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 5. listopada 1927 r. Dz. U. Nr. 97, poz. 855 w sprawie zmiany ustroju pieniężnego postanawia w art. 13, że zobowiązania pieniężne wszelkiego rodzaju, wyrażone w złotych lub przeliczone na złote, płatne są, licząc jeden złoty, na jakim opiewają za jeden złoty, określony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 13. października 1927 o stabilizacji złotego (Dz. U. Nr. 88, poz. 790). Natomiast zobowiązania opiewające na złote w złocie, a powstałe przed 13. października 1927 r., przelicza się na 1,72 złotego stabilizowanego.

Prawo autorskie.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11 kwietnia 1927 r. Dz. U. Nr. 36, poz. 318 wprowadza kilka drobnych zmian w ustawie o prawie autorskiem z 29. marca 1926 r. prostujące raczej niedokładności stylistyczne. Najważniejsze zachodzi w ustępie ostatnim art. 1, gdzie wyrazy „nie oparte na istniejącem dziele sztuki” zastępuje się wyrazami „bez względu na to, czy są oparte na istniejącem dziele sztuki czy nie”.

Prawo hipoteczne.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 17. maja 1927 Dz. U. Nr. 46, poz. 408 wprowadza zmiany i uzupełnienia w przepisach hipotecznych na obszarach, na których obowiązuje rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 31. sierpnia 1919 r. dotyczące wprowadzenia ustroju hipotecznego.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 19. listopada 1927 r. Dz. U. Nr. 109, poz. 923 normuje kwestję zastąpienia wpisów do ksiąg wieczystych, które pozostały w posiadaniu władz niemieckich w górnośląskiej części województwa śląskiego. Zawiadomienie o dopuszczalności wniosku o wpis ma w takim przypadku dla zmiany prawa ten sam skutek, jaki jest połączony z wpisem do księgi wieczystej.

Księgi kolejowe.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 6. kwietnia 1928 r. Dz. U. Nr. 35, poz. 304 zmienia § 10 austr. ustawy z 19. maja 1874 r. w ten sposób, że odtąd do zakładania i prowadzenia księgi kolejowej jest powołany tylko Sąd Okręgowy we Lwowie.

Prof. Alfred O h a n o w i c z (Poznań).

4. Proces cywilny.

(Od 1. kwietnia 1927 do 1. kwietnia 1928).

Charakterystyczną cechą prac ustawodawczych, dokonanych w odniesieniu do ustroju sądownictwa i procesu cywilnego, jest dążenie do jednolitego dla całego państwa unormowania tych dziedzin prawnych. To też ustawodawstwo obejmujące jedynie poszczególne dzielnice, odgrywa rolę drugorzędna.

A. Cały obszar Rzeczypospolitej. Na czoło prac ustawodawczych o charakterze kodyfikacji wybija się prawo o ustroju sądów powszechnych, zawarte w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z 6. lutego 1928 r. poz. 93 Dz. Ust. Prawo to normuje jednolicie dla całego państwa urząd sądownictwa oraz pragmatykę sędziowską i ma obowiązywać od 1. stycznia 1929 roku. Sądami powszechnymi mają być w przyszłości: 1) Sądy grodzkie oraz sędziowie pokoju; 2) sądy okręgowe; 3) sądy apelacyjne i 4) Sąd Najwyższy. Sędziów Sądu Najwyższego i sędziów apelacyjnych oraz prezesów sądów okręgowych mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Sprawiedliwości, uchwalony przez Radę Ministrów. Sędziów okręgowych mianuje Prezydent na wniosek Ministra Sprawiedliwości, a sędziów grodzkich mianuje także Minister (art. 90). Przy mianowaniu sędziów okręgowych i sądów wyższych przyjęto system wyborów z tym jednakże ograniczeniem, że jedną piątą Minister Sprawiedliwości może przedstawić do mianowania z pośród kandydatów, nie wybranych przez sądy (art. 96). Wszystkim kategorjom sędziów jest zagwarantowana niezawisłość i nieusuwalność (art. 79 i nast.; art. 102 i nast.). Jednakże na czas reorganizacji sądownictwa zawieszono zasadę nieusuwalności o tyle, że licząc od dnia wejścia w życie rozporządzenia o ustroju sądów powszechnych można sędziów Sądu Najwyższego w ciągu trzech miesięcy, sędziów apelacyjnych w ciągu roku, a sędziów okręgowych i grodzkich w ciągu dwóch lat przenosić bez ich zgody do innego sądu lub w stan spoczynku; kierowników zaś sądów można mianować bez ich zgody sędziami w sądach bezpośrednio wyższych (art. 284¹⁾). — Pomimo, że postanowienia prawa o ustroju są-

¹⁾ Dokładne i krytyczne omówienie prawa o ustroju sądów powszechnych nastąpi później, gdyż wychodzi poza ramy przeglądu ustawodawstwa.

dów powszechnych pod wieloma względami nasuwają uwagi krytyczne nawet w punktach zasadniczych, należy z uznaniem powitać prawo dające nareszcie państwu polskiemu jeden jednolity ustroj sądownictwa, co nie przesądza konieczności czynienia wysiłków celem ulepszenia nowego prawa. — W stosunku do prawa o ustroju sądownictwa inne prace ustawodawcze w tej dziedzinie posiadają już mniej podstawowe znaczenie. Do nich trzeba zaliczyć rozp. Prez. Rzeczyp. z 30. kwietnia 1927 r., poz. 373 „Dz. Ust.” zawierające regulamin Trybunału Kompetencyjnego, wydany na mocy art. 28 ustawy z 25. listopada 1925 r. o Trybunale Kompetencyjnym, poz. 897 „Dz. Ust.” Duża liczba rozporządzeń dotyczy wprowadzenia różnych innych dziedzin prawa, jednakże zawierają one ważne nieraz przepisy dotyczące właściwości sądów powszechnych lub postępowania cywilnego. Do rozporządzeń takich należy rozp. Prez. Rzeczyp. z 22. kwietnia 1927 r., poz. 368 „Dz. Ust.” o postępowaniu sądowym w razie naruszenia postanowień art. 22 Konstytucji, przyczem art. 11 zawiera przepisy dotyczące postępowania cywilnego. Przepisy procesowe, zawiera też rozp. Prez. Rzeczyp. z 18. maja 1927, poz. 409 „Dz. Ust.” o kaucjach składanych w związku z umową o pracę (art. 1 i 4). Ważniejsze jest rozp. Prez. Rzeczyp. z 17. września 1927, poz. 749 w sprawie zmiany ustawy z 2. sierpnia 1926 o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji [poz. 559 „Dz. Ust.”], zawierające w art. 5 i 11 w odniesieniu do spraw cywilnych ważne uzupełnienia. Dalej trzeba wymienić obwieszczenie Min. Reform Rolnych z 29. września 1927, poz. 833 „Dz. Ust.” W sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z 31. lipca 1923 r. o scalaniu gruntów, nie obowiązującej zresztą w województwie śląskim. Do dziedziny agrarnej należy pozatem rozp. Prez. Rzeczyp. z 19. listopada 1927 r., poz. 909 „Dz. Ust.” o likwidacji umów dzierżawnych, dotyczących gruntów parcelowanych. W art. 14 tego rozporządzenia zawarte jest postanowienie, że orzeczenia okręgowych urzędów ziemskich stanowią dla sądów tytuł egzekucyjny. Rozporządzenie to nie obowiązuje w górnośląskiej części województwa śląskiego. Podobnie postanawia również i rozp. Prez. Rzeczyp. z 24-go lutego 1928 r., poz. 195 „Dz. Ust.” o uzupełnieniu ustawy o ochronie drobnych dzierżawców rolnych, że orzeczenie prezesa okręgowego urzędu ziemskiego o przyznanie działek usuwanym drobnym dzierżawcom

i o opuszczeniu gruntu dzierżawnego stanowią dla sądów tytuł wykonawczy (por. ust. z nowego art. 8 a). Również i rozp. Prez. Rzeczyp. z 3 grudnia 1927 r., poz. 934 „Dz. Ust.” o prawie łowieckim, nie obowiązujące w województwie śląskim (art. 91), zawiera postanowienie, że orzeczenie sądu rozjemczego stanowi tytuł egzekucyjny (art. 67) dla sądów. Rozporządzenie to jest i z tego względu ciekawe, że wprowadza od orzeczeń sądu rozjemczego odwołanie do sądu okręgowego w niektórych przypadkach naruszenia przepisów o postępowaniu (art. 68). Dalej dotyczy spraw agrarnych także rozp. Prez. Rzeczyp. z 28. grudnia 1927, poz. 22 „Dz. Ust.” na rok 1928 nie obowiązujące w górnośląskiej części województwa śląskiego o uregulowaniu ciężarów i wierzytelności ciążących na przymusowo wykupionych nieruchomościach ziemskich, nakładające na sądy obowiązek przeprowadzania rozdziału wynagrodzenia za przymusowo wykupioną nieruchomość (art. 6 i nast.). Podobną, aczkolwiek szerzej ujętą funkcję przekazuje sądom rozp. Prez. Rzeczyp. z 16. lutego 1928, poz. 159 „Dz. Ust.” o uprawnieniach służby folwarcznej tracącej pracę w związku ze zniesieniem służebności, według którego sądy orzekają w sporach o wypłacenie jednorazowej odprawy (art. 6). Również i rozp. Prez. Rzeczyp. z 7. marca 1928 r., poz. 253 „Dz. Ust.” o powództwie cywilnym o odszkodowanie z tytułu wynagrodzenia za nieruchomość przymusowo wykupioną lub przejętą na rzecz państwa z mocy ustawy z 28. grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej [poz. 1 „Dz. Ust.” na rok 1926] przekazuje orzekanie w procesach o odszkodowanie sądom powszechnym. Rozporządzenie to nie obowiązuje w górnośląskiej części województwa śląskiego. Dalej należy wymienić rozp. Prez. Rzeczyp. z 7. marca 1928 r., poz. 260 „Dz. Ust.” w sprawie zmian wprowadzonych do wykonanych na gruncie orzeczeń o scalaniu gruntów (art. 3) a wreszcie trzeba jeszcze przytoczyć rozp. Min. Spraw. z 16. marca 1928, poz. 447 „Dz. Ust.” o ostrzeżeniach (adnotacjach) hipotecznych przewidzianych ustawą o wykonaniu reformy rolnej.

Dziedzinę sądownictwa poruszają również i inne jeszcze ustawy. I tak rozp. Prez. Rzeczyp. z 16. lutego 1928, poz. 202 „Dz. Ust.” o prawie budowlanym i z budowaniu osiedli określa dokładnie właściwość sądów powszechnych (por. n. p. art. 50; 92 i nast., 171). Podobnie postępuje rozp.

Prez. Rzeczyp. z 14. marca 1928 r., poz. 294 „Dz. Ust.” o prawie lotniczem (n. p. art. 71) oraz rozp. Prez. Rzeczyp. z 17. marca 1928 r., poz. 321 „Dz. Ust.” o prawie bankowym (por. art. 116) a również i rozp. Prez. Rzeczyp. z 6. marca 1928 r., poz. 250 „Dz. Ust.” w sprawie zmiany niektórych postanowień rozp. Rzeczyp. z 28. grudnia 1924, poz. 1019 „Dz. Ust.” o organizacji giełd, ustanawiające wyłączną właściwość sądu rozjemczego bez możności odwołania (§ 27 w nowym brzm.). — Pozatem zawiera jeszcze cały szereg innych rozporządzeń pewne postanowienia o charakterze procesowym. W tym związku należy wymienić rozp. Min. Spraw. z 4. stycznia 1928, poz. 1 „Dz. Ust.” w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozp. Prez. Rzeczyp. o prawie prasowym; dalej rozp. Prez. Rzeczyp. z 7. lutego 1928, poz. 120 „Dz. Ust.” o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych praw własności polskich osób prawnych kościelnych i zakonnych. Większe znaczenie w szczególności dla egzekucji posiada rozp. Prez. Rzeczyp. z 7. lutego 1928, poz. 121 „Dz. Ust.” o nakładaniu kar porządkowych przewidzianych w ustawach o postępowaniu sądowym na osoby pełniące czynną służbę wojskową oraz o przymusowym sprowadzaniu tychże osób przed sądy powszechne. Według rozporządzenia tego sądy muszą o nałożeniu kar porządkowych zwrócić się do właściwych władz wojskowych. Tak samo winny postępować przy przymusowym sprowadzeniu. — Znaczenie w szczególności dla sądów opiekuńczych posiada rozp. Prez. Rzeczyp. z 15. lutego 1928 r., poz. 141 „Dz. Ust.” o sposobie lokowania funduszków przez osoby prawa publicznego, fundacje i osoby nie własnowolne oraz o sposobie lokowania kaucyj składanych z tytułu obowiązku publicznego. Rozporządzenie to zawiera szereg nowych przepisów, jakkolwiek niektóre przepisy dzielnicowe utrzymuje nadal w mocy (art. 9). — Specjalne uregulowanie właściwości sądowej zawiera rozp. Prez. Rzeczyp. z 22. marca 1928 r., poz. 384 „Dz. Ust.” o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (por. art. 72; 158; 211). Przy rozp. Rady Min. z 14. marca 1928, poz. 395 „Dz. Ust.” o wyprzedazach dokonywanych w obrocie handlowym trzeba zaznaczyć, że postanowień tego rozporządzenia nie stosuje się do wyprzedazy na skutek polecenia sądów lub przez zarząd masy konkursowej (§ 7). — Wielkie znaczenie społeczne posiada rozp. Prez. Rze-

czyzospolitej z 22. marca 1928 r., poz. 350 „Dz. Ust.” o sądach pracy, które w regulowanej przez to rozporządzenie dziedzinie wykluczają właściwość sądów powszechnych. Rozporządzenie to nie obowiązuje w województwach zachodnich ani w górnośląskiej części województwa śląskiego (art. 39) z uwagi na to, że województwa te posiadają już podobne urzędy. — Wreszcie, pomijając liczne rozporządzenia dotyczące uposażenia sędziów i prokuratorów [por. rozp. z roku 1927 pod poz. 530, 579, 632, 699, 826 i 948 „Dz. Ust.” a z roku 1928 pod poz. 41, 129 i 370 „Dz. Ust.”] trzeba wymienić jeszcze rozp. Prez. Rzeczyp. z 22. marca 1928, poz. 360 „Dz. Ust.” o rejestrowanym zastawie rolniczym (por. art. 6 i nast.) oraz rozporządzenia dotyczące stabilizacji Waluty a w szczególności rozp. Prez. Rzeczyp. z 13. października 1927, poz. 790 „Dz. Ust.” o stabilizacji złotego i rozp. Prez. Rzeczyp. z 5. listopada 1927 r., poz. 855 „Dz. Ust.” w sprawie zmiany ustroju pieniężnego, przy czem szczególnie ważne są postanowienia o zobowiązaniach w złotych (art. 13) i o zobowiązaniach w złotych w złocie (art. 14) jakoteż co do przerachowania kwot pieniężnych w ustawach i rozporządzeniach (art. 18). Podkreślić trzeba też rozp. Prez. Rzeczyp. z 23. grudnia 1927 r., poz. 18 „Dz. Ust.” na rok 1928 w sprawie wydawania Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej a także rozp. Prez. Rzeczyp. z 22. marca 1928 r., poz. 377 „Dz. Ust.” o likwidacji mienia byłych rosyjskich osób prawnych a to z uwagi na art. 7 mówiący o znaczeniu wyroków i decyzji sądowych, zapadłych na rzecz wierzycieli likwidowanych osób prawnych. — W końcu nie można pominąć niektórych rozporządzeń o charakterze międzynarodowym. I tak rozp. Prez. Rzeczyp. z 17. maja 1927, poz. 423 „Dz. Ust.” dotyczy zatwierdzenia umowy zawartej między Polską a Wolnym Miastem Gdańskim w sprawie wzajemnego wykonywania orzeczeń sądowych, podpisanej w Gdańsku w dniu 28. listopada 1925 r. Brzmienie odnośnej umowy zawarte jest pod poz. 490 „Dz. Ust.” (sprostowanie w obwieszczeniu Min. Spraw. z 28. czerwca 1927, poz. 522 „Dz. Ust.”) w łączności z oświadczeniem rządowym z 17. czerwca 1927 r., poz. 489 „Dz. Ust.” o wymianie not dotyczących zatwierdzenia tej umowy. — Dalej trzeba przytoczyć układ polsko-niemiecki z 22. grudnia 1926, poz. 850 „Dz. Ust.” o wydaniu akt i odnośne oświadczenie rządowe z 22. października 1927, poz. 851 „Dz. Ust.” w sprawie wymiany doku-

mentów ratyfikacyjnych. A wreszcie nie można też pominąć obwieszczenia Min. Spraw Zagr. z 28. września 1927 r., poz. 821 „Dz. Ust.” w sprawie sprostowania błędów w tekście polskim konwencji dotyczącej procedury cywilnej, podpisanej w Hadze dnia 17. lipca 1925 r. a opublikowanej w Nr. 126 „Dz. Ust.” z r. 1926, poz. 735.

B. Wobec przytoczonego wyżej ustawodawstwa ogólnopństwowego prace ustawodawcze dotyczące poszczególnych dzielnic posiadają znaczenie daleko mniejsze i schodzą na plan dalszy.

I. Były zabór rosyjski. Najważniejszym aktem ustawodawczym dla ziem b. zaboru rosyjskiego jest rozporządzenie Prez. Rzeczp. z 23. grudnia 1927 poz. 20 „Dz. Ust.” na rok 1928 o zapobieganiu upadłości, wprowadzające w miejsce nadzoru celem uniknięcia upadłości, urządzenie „odroczenia wypłat” i „układu zapobiegawczego”. — Inne rozporządzenia posiadają znaczenie mniejsze. Kilka z nich dotyczy opłat sądowych: I tak rozp. Min. Sprawiedl. z 25. III. 1927 poz. 344 „Dz. Ust.” w sprawie uiszczenia opłat sądowych wstąpiło w miejsce rozp. Min. Sprawiedl. z 2. maja 1924 r. poz. 448 „Dz. Ust.” Zmiany w przepisach tymczasowych o kosztach sądowych wprowadza rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 10. czerwca 1927 poz. 482 „Dz. Ust.”, dalej rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 23. grudnia 1927 poz. 21 „Dz. Ust.” z r. 1928, wydane z uwagi na wprowadzenie przepisów o zapobieganiu upadłości, jako też rozp. Prezydenta Rzplitej z 22. marca 1928 r. poz. 381 „Dz. Ust.” Do tej samej dziedziny należy także rozporządzenie Min. Sprawiedl. z 23. XII. 1927 poz. 1019 „Dz. Ust.” o opłatach za doręczenie wezwań i zawiadomień. — W dziedzinę proceduralną wkracza rozporządzenie Prez. Rzeczp. z 29. lipca 1927 poz. 627 „Dz. Ust.” w sprawie zmiany przepisów ustaw postępowania cywilnego i karnego z 1864, dotyczących ustalenia odległości, przyczem wyraz „wiorsta” zastąpiono wyrazem „kilometr”, jako też rozporządzenie Prez. Rzeczp. z 22. marca 1928 poz. 380 „Dz. Ust.” w sprawie zmian w ustawie postępowania cywilnego, zawierające szereg ciekawych postanowień, między innymi również i uzależnienie dopuszczalności skarg kasacyjnych od wartości przedmiotu zaskarżenia W kwocie 300 złotych, wyjąwszy skargi w sprawach ze stosunków najmu usług osobistych i rzeczy lub dzierżawy, o ile nie dotyczą wyłącznie zapłaty ceny najmu. — Ustroju sądownictwa

dotyczy rozp. Prez. Rzeczyp. z 19. grudnia 1927 r. poz. 971 „Dz. Ust.”, odnoszące się między innymi również i do ustroju sądów pokoju (art. 1) oraz do sędziów handlowych, tudzież rozp. Prez. Rzeczyp. z 16. stycznia 1928 poz. 39 „Dz. Ust.” o zmianie dekretu z 8. lutego 1919 poz. 225 „Dz. Praw” o aplikacji sądowej. — Wreszcie trzeba jeszcze wymienić kilka rozporządzeń, które odnoszą się wprawdzie do dziedziny agrarnej, jednakże zawierają ważne nieraz postanowienia proceduralne, w szczególności z dziedziny egzekucji. Do takich rozporządzeń należy rozp. Prez. Rzeczyp. z 12. kwietnia 1927 poz. 305 „Dz. Ust.” w sprawie zapewnienia czasowych mieszkań i pomieszczeń dla zwolnionych robotników rolnych. Rozporządzenie to obowiązuje również i na terenie województw krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego. Dalej wstrzymanie eksmisji dotyczy rozp. Prez. Rzeczyp. z 12. marca 1928 r. poz. 293 „Dz. Ust.” w sprawie zmiany ustawy z 26. marca 1926 r. poz. 181 „Dz. Ust.” w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad. — Poza to trzeba jeszcze przytoczyć rozp. Prez. Rzeczyp. z 16. marca 1928 r. poz. 319 „Dz. Ust.” o rozgraniczeniu nieruchomości ziemskich przy przebudowie ustroju rolnego (por. n. p. art. 9, 10 i nast.), oraz rozp. Min. Sprawiedl. z 28. kwietnia 1928 poz. 504 „Dz. Ust.” o trybie przymusowego wykonania orzeczeń Komisji Ziemskich o wynagrodzeniu za znoszone służebności w gotowiznie. Orzeczenia Komisji Ziemskich o przyznaniu wynagrodzenia w gotowiznie mają według tego rozporządzenia posiadać moc wyroków sądowych. Poza to rozporządzenie to zawiera również różne przepisy co do sposobu przymusowego wykonania.

Oprócz przytoczonych rozporządzeń obowiązujących na całym terenie byłego zaboru rosyjskiego wydano także szereg rozporządzeń dotyczących ziem bądź tylko b. Kongresówki, bądź też tylko województw wschodnich i województwa wileńskiego. — Rozporządzenia odnoszące się do b. K o n g r e s ó w k i, dotyczą prawie wyłącznie dyslokacji sądów, jak rozp. pod poz. 326, 377, 394, 462, 534, 729, 829, 868, 869, 936, 951, 952 „Dz. Ust.” na rok 1927, oraz rozp. pod poz. 14, 31, 163, 280, 455 i 456 „Dz. Ust.” na rok 1928. Poza to wymienić jeszcze należy rozp. Rady Ministrów z 25. lipca 1927 poz. 646

w sprawie przeniesienia części ksiąg hipotecznych z wydziału hipotecznego przy sądzie okręgowym w Łomży do wydziału hipotecznego przy sądzie okręgowym w Warszawie, oraz rozporządzenie Rady Ministrów z 17. października 1927 poz. 852 „Dz. Ust.” o utworzeniu wydziału hipotecznego przy sądzie okręgowym w Sosnowcu. — Co do rozporządzeń, obejmujących województwa wschodnie i województwo wileńskie, to poza rozporządzeniem o dyslokacji sądów lub zmianie właściwości terytorjalnej, jak rozp. pod poz. 376, 460, 461, 499, 659, 660, 704, 830, 853 i 935 „Dz. Ust.” na rok 1927 oraz rozp. pod poz. 185 „Dz. Ust.” na rok 1928, oraz rozporządzenie o przeniesieniu ksiąg hipotecznych jak rozp. Rady Ministrów z 6. maja 1927 poz. 391 „Dz. Ust.” i rozp. Rady Ministrów z 11. lipca 1927 poz. 587 „Dz. Ust.”, trzeba wymienić rozp. Prez. Rzeczyp. z 17. maja 1927 poz. 408 „Dz. Ust.” o zmianach w przepisach hipotecznych, oraz rozp. Prezydenta Rzeczyp. z 14. października 1927 poz. 822 „Dz. Ust.” o ustaleniu prawa własności do gruntów nadanych włościanom przy uwłaszczeniu, jakoteż rozp. Prez. Rzeczyp. z 14. marca 1928 poz. 299 „Dz. Ust.” w sprawie uchylecia przepisów o aktach organizacji ziemskiej, które uchyla art. 199 do 231 włącznie księgi IX, załącznika szczególnego do tomu IX Zводу praw rosyjskich (wydanie z r. 1913), zastępując przepisy te nowymi postanowieniami.

II. Były zabór austriacki. Pomijając rozporządzenie Ministra Spraw. o zmianie granic okręgów sądowych, jak rozp. 479, 485 i 854 „Dz. Ust.” na rok 1927, należy wymienić rozp. Rady Min. z 11. lipca 1927 poz. 593 „Dz. Ust.” o zaliczeniu poszczególnych grup funkcjonarjuszów w dziale Ministerstwa Sprawiedliwości do kategorii funkcjonarjuszów niższych i o zaliczeniu ich do grup uposażenia, oraz rozp. Min. Sprawiedl. z 23. sierpnia 1927 poz. 690 „Dz. Ust.” o wymaganiach od kandydatów na stanowiska egzekutorów sądowych, zawierające przepisy egzaminowe. — Z innych rozporządzeń, mających związek z dziedziną sądownictwa, trzeba przytoczyć rozp. Min. Spraw. z 27. września 1927 poz. 766 „Dz. Ust.” w sprawie odszkodowania za utratę zarobków asesorów i ich zastępców w sądach przemysłowych oraz rozp. Prezydenta Rzeczyp. z 14. lutego 1928 poz. 181 „Dz. Ust.” w sprawie zmiany rozp. cesarskiego z 13. sierpnia 1915 o amortyzacji dokumentów. Wreszcie trzeba zaznaczyć, że przytoczone już wyżej pod I. rozporządzenie Prez. Rzeczyp. z 12. kwietnia 1927 poz. 305

„Dz. Ust.” w sprawie zapewnienia czasowych mieszkań i pomieszczeń dla zwolnionych robotników rolnych dotyczy również i województw krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

III. Ziemie Zachodnie włącznie Górnego Śląska. Oprócz rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości o zwinieniu sądów pokoju, jak rozp. poz. 342, 343, 560 i 639 „Dz. Ust.” z roku 1927 Wydano szereg ważniejszych przepisów. I tak rozp. Prez. Rzecyp. z 7. czerwca 1927 r. poz. 473 „Dz. Ust.” w sprawie zmiany przepisów o opłatach adwokackich i komorników sądowych, jakoteż rozp. Prezydenta Rzecyp. z 26. sierpnia 1927 r. poz. 677 „Dz. Ust.” o kosztach sądowych i opłatach notariuszów przeprowadza niżkę kosztów. Adwokatury dotyczy rozp. Prez. Rzecyp. z 6. lutego 1928 r. poz. 116 „Dz. Ust.”, wprowadzające do ordynacji adwokackiej między innymi nową karę dyscyplinarną w postaci zawieszenia wykonywania adwokatury na przeciąg najwyżej jednego roku. W odniesieniu do aplikantów sądowych rozp. Prez. Rzecyp. z 23. grudnia 1927 r. poz. 997 „Dz. Ust.” przewiduje skrócenie czasu aplikacji, wymaganej dla uzyskania uzdolnienia do urzędu sędziowskiego. — Z dziedziny procedury cywilnej trzeba wymienić rozp. Prez. Rzecyp. z 29. lutego 1928 r. poz. 219 „Dz. Ust.” w sprawie zmiany § 108 p. c. w kierunku udzielenia sądom większej swobody działania. — Nader doniosłe jest rozporządzenie Prez. Rzecyp. z 6. marca 1928 r. poz. 244 „Dz. Ust.” o zapobieganiu upadłości, które podobnie jak w b. zaborze rosyjskim (por. wyżej pod I) wprowadza również i na Ziemach Zachodnich i na Górnym Śląsku w miejsce nadzoru sądowego instytucję „odroczenia wypłat” i „układu zapobiegawczego”. — Specjalnie dla Górnego Śląska posiada znaczenie rozp. Prez. Rzecyp. z 19. listopada 1927 r. poz. 923 „Dz. Ust.” o sposobie zastąpienia wpisów do ksiąg wieczystych, które pozostały w posiadaniu władz niemieckich, oraz rozp. Prez. Rzecyp. z 23. grudnia 1927 r. poz. 9 „Dz. Ust.” z roku 1928 o rozciągnięciu na górnośląską część województwa śląskiego art. 14 ustawy z 23. czerwca 1921 poz. 511 „Dz. Ust.” o wprowadzeniu dekretów, ustaw sejmowych i rozporządzeń Rządu oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej. — W końcu należy jeszcze wspomnieć o rozp. Prez. Rzecyp. z 28. grudnia 1927 poz. 1001

„Dz. Ust.” o utworzeniu sądu powiatowego w Gdyni i zmianie granic okręgów sądów powiatowych w Grudziądzu, Nowem i Swieciu, oraz rozp. Prez. Rzeczyp. z 7. lutego 1928 poz. 122 o zmianie niektórych kwot pieniężnych ordynacji dla rozjemców z 29. marca 1879 (Zbiór Ust. Pruskich str. 321), obowiązującej w brzmieniu nadanem jej przez poprzednio już wydane nowełe polskie.

Prof. Dr. St e l m a c h o w s k i (Poznań).

5. Kronika ustawodawcza.

(za czas od 20. marca do 24. maja 1928 r.)

Ustawy:

1. z dnia 31. III. 1928 o prowizorium budżetowym na 1. IV. do 30. VI. 1928. (Dz. Ust. Nr. 43, poz. 419);
2. z dnia 31. III. 1928 o nadzwyczajnych inwestycjach państwowych. (Dz. Ust. Nr. 43, poz. 420).

Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej (z mocą ustawy).

155. z dnia 19. III. 1928 Kodeks postępowania karnego. (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 313);
156. z dnia 19. III. 1928 przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego. (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 314);
157. z dnia 19. III. 1928 o postępowaniu doraźnym. (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 315);
158. z dnia 16. III. 1928 o położonych. (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 316);
159. z dnia 16. III. 1928 o uprawnieniach służby folwarcznej przy parcelacji w związku z postępowaniem scaleniowym. (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 317);
160. z dnia 16. III. 1928 o sprzedaży nawozów sztucznych. (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 318);
161. z dnia 16. III. 1928 o rozgraniczeniu nieruchomości ziemskich przy przebudowie ustroju rolnego. (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 319);
162. z dnia 16. III. 1928 o meljoracjach. (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 321);
164. z dnia 16. III. 1928 o umowie o pracę pracowników umysłowych. (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 323);
165. z dnia 16. III. 1928 o umowie o pracę robotników. (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 324);
166. z dnia 16. III. 1928 o bezpieczeństwie i higienie pracy. (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 325);
167. z dnia 17. III. 1928 o statutach towarzystw kredytowych

- ziemskich i miejskich oraz o zmianach statutów instytucyj kredytowych zatwierdzonych w drodze ustawodawczej przez b. władze zaborcze. (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 326);
168. z dnia 22. III. 1928 o uregulowanie zobowiązań państwa polskiego z tytułu przejęcia kolei Lwów—granica państwa pod Śniatynem—Załużcem. (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 327);
169. z dnia 22. III. 1928 o kodeksie karnym wojskowym. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 328);
170. z dnia 22. III. 1928 o ulgach dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 322);
171. z dnia 22. III. 1928 o zakładach wychowawczo-poprawczych. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 320);
172. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy o uzdrowiskach. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 331);
173. z dnia 22. III. o ochronie zwierząt. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 332);
174. z dnia 22. III. 1928 o zwalczaniu jaglicy. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 333);
175. z dnia 22. III. 1928 o kwalifikacjach osób zajmujących się zawodowo kuciem koni. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 324);
176. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy z 11. VIII. 1923 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 335);
177. z dnia 22. III. 1928 o zagospodarowaniu lasów państwowych. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 336);
178. z dnia 22. III. 1928 o uprawie ustroju rolnego gospodarstw przeciętych granicą wschodnią państwa. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 337);
179. z dnia 22. III. 1928 o jednorazowym zasiłku dla emerytowanych b. nieetatowych pracowników kolejowych oraz wdów i sierot. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 338);
180. z dnia 22. III. 1928 o zmianie przepisów prawnych, dotyczących ubezpieczenia w bractwach górniczych. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 339);
181. z dnia 22. III. 1928 o ustawach górniczych obow. w Rzeczypospolitej Polskiej. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 440);
182. z dnia 22. III. 1928 o postępowaniu administracyjnym. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 341);
183. z dnia 22. III. 1928 o postępowaniu przymusowym w administracji. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 342);
184. z dnia 22. III. 1928 o dozorcze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku. (Dz. U. Nr. 36, poz. 343) ;

185. z dnia 22. III. 1928 o popieraniu meljoracyj rolnych. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 344);
186. z dnia 22. III. 1928 o sprzedaży nieruchomości państwowej w m. Sieradzu. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 345);
187. z dnia 22. III. 1928 o Państwowem Muzeum Archeologicznem. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 346);
188. z dnia 22. III. 1928 o uchyleniu ustawy z 16.1. 1895 o wyprzedaży w b. zab. austrj. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 347);
189. z dnia 22. III. 1928 o wyłączeniu majątków „Fundacji im. Anieli Potulickiej” od zastosowania ustawy z 28. XII. 1925 o wykonaniu reformy rolnej. (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 348);
190. z dnia 22. III. 1928 o Straży granicznej. (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 349);
191. z dnia 22. III. 1928 o sądach pracy. (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 350);
192. z dnia 22. III. 1928 o ustanowieniu Medalu za Ratowanie ginących. (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 351);
193. z dnia 22. III. 1928 o przerachowaniu bilansów przedsiębiorstw publicznych i prywatnych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 352);
194. z dnia 22. III. 1928 o sprzedaży i zamianie niektórych gruntów państwowych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 353);
195. z dnia 22. III. 1928 o sprzedaży niektórych majątków państwowych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 354);
196. z dnia 22. III. 1928 o zbyciu nieruchomości państwowej w Poznaniu. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 355);
197. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustroju Państwowego Banku Rolnego. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 356);
198. z dnia 22. III. 1928 o Liceum Krzemienieckiem. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 357);
199. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy z dnia I. VII. 1925 o udzielaniu poręki państwowej. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 358);
200. z dnia 22. III. 1928 o zmianie rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 22. IV. 1927 o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 359);
201. z dnia 22. III. 1928 o rejestrowym zastawie rolniczym. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 360);
202. z dnia 22. III. 1928 o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 361);
203. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy z 2. V. 1919 o wyłączeniach upoważnieniu Państwa do zakładania rurocią-

- gów dla gazów ziemnych, regulowania produkcji i zużycowania ich. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 362);
204. z dnia 22. III. 1928 o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, nie posiadającego hierarchii duchownej. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 363);
205. z dnia 22. III. 1928 o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 364);
206. z dnia 22. III. 1928 o postępowaniu karno-administracyjnym, (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 365);
207. z dnia 22. III. 1928 o organizacji i zakresie działania władz marynarki handlowej. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 366);
208. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy z dnia 17. II. 1922 o państwowej służbie cywilnej. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 367);
209. z dnia 22. III. 1928 o komisjach Weryfikacyjnych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 368);
210. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy z dnia 17. II. 1922 o organizacji władz dyscyplinarnych, postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 369);
211. z dnia 22. III. 1928 o zmianie przepisów o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych, wojska, sędziów i prokuratorów. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 370);
212. z dnia 22. III. 1928 o zmianie art. 120 ust. z dnia 15. VII. 1925 o państwowym podatku przemysłowym, w brzmieniu nadanem rozporz. Prezydenta Rzplitej z dnia 17. VIII. 1927. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 371);
213. z dnia 22. III. 1928 o zmianie dekretu z dnia 7. II. 1919 r. o fundacjach i o zatwierdzaniu darowizn i zapisów. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 372);
214. z dnia 22. III. 1928 o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30. XII. 1924 o organizacji administracji lasów państwowych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 373);
215. z dnia 22. III. 1928 o uzupełnieniu rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31. VIII. 1926 o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszechnego użytku. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 374);
216. z dnia 22. III. 1928 o uzupełnieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31. VIII. 1926 o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszechnego użytku. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 374);
217. z dnia 22. III. 1928 o uchyleniu rozp. Prezydenta Rzplitej

- z dnia 29. II. 1928 r. o uzupełnieniu ustawy z dnia 30. VI. 1925 o Zakładach Kórnickich. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 375);
218. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy z dnia 7. VII. 1921 o dokonywaniu zmian granic powiatów na obszarze b. dzieln. austrj. — węgierskiej, zmian obszaru działania samorządowych reprezentacyj powiatowych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 376);
219. z dnia 22. III. 1928 o likwidacji mienia b. rosyjskich osób prawnych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 377);
220. z dnia 22. III. 1928 o zmianie ustawy z dnia 3. VI. 1924 o poczcie, telegrafii i telefonii. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 378);
221. z dnia 22. III. 1928 o utworzeniu państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 379);
222. z dnia 22. III. 1928 o zmianie w ustawie postępowania cywilnego, obowiąz. w okręgach sądów apelacyjnych: w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 380);
223. z dnia 22. III. 1928 o zmianie przepisów tymczasowych o kosztach sądowych, obow. w okręgach sądów apelac: w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 381);
224. z dnia 22. III. 1928 o zakładach leczniczych. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 382);
225. z dnia 22. III. 1928 Prawo o spółkach akcyjnych. (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 383);
226. z dnia 22. III. 1928 o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych. (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 384);
227. z dnia 22. III. 1928 o izbach rolniczych. (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 385);
228. z dnia 22. III. 1928 o związkach międzykomunalnych. (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 386);
229. z dnia 26. III. 1928 o Komisji Nadzwyczajnej do walki z nadużyciami, naruszającymi interesy państwa. (Dz. Ust. Nr. 40, poz. 388).